ΙΛΙΣΟΣ

Ἔτος 10ον ✶ Σεπτ. - Ὀκτ. 1965 ✶ Τεῦχος 41ον

Ὑπάρχουν μερικοὶ συνδρομηταί μας ποὺ δὲν ἔχουν στείλει ἀκόμη τὴν συνδρομὴν τοῦ ἔτους 1965, κατὰ τὸ ὁποῖον ἔχουν ἐκδοθῆ 5 τεύχη καὶ ὑπολείπεται μόνον ἕνα (Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1965).

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ δὲν ἔχει κεφάλαια, οὔτε πραγματοποιεῖ κέρδη, ὥστε νὰ ἀδιαφορῇ διὰ τὸν μοναδικόν του πόρον, τὰς συνδρομὰς τῶν φίλων του.

Παρακαλοῦμεν θερμῶς τοὺς ὀλίγους οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἀκόμη ἀποστείλει τὴν συνδρομήν τους διὰ τὸ ἔτος 1965 νὰ στείλουν διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς δρχ. 50 ἢ $ 2 εἰς τὴν διεύθυνσιν Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας 122.

Τὰ Γραφεῖα μας εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε ΔΕΥΤΕΡΑ καὶ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ὥρας 11 - 1.

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Δραγατσανίου 6 (Πλατεῖα Κλαυθμῶνος), ὄροφος 6ος, ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητὴς ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 10ον ✻ Σεπτέμβριος — Ὀκτώβριος 1965 ✻ ΤΕΥΧΟΣ 41

Αἰωνιότης

Μέσα στοὺς κόλπους τοῦ ἀπολύτου ἀνυπαρξίας σιγὴ
κι ἔμενεν ἡ αἰωνιότης βυθισμένη σὲ ὕπνο θεῖο
Μὰ ξάφνου στὸ ἄπειρο ξεσπᾶ γέννας θεϊκὴ κραυγὴ
κι ὁ κύκλος ἐχωρίστηκε τοῦ Μηδενὸς στὰ δύο
Τότε ἀπ' τὰ χάη ξεπρόβαλε τοῦ χρόνου τὸ θηρίο
ξερνώντας μέσα στὸ κενὸ τ' ἀστέρια καὶ τὴ γῆ
Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ νῦχι του χαράχτηκε σημεῖο
στὸ ἀπόλυτο — ἡ ἀνθρώπινη συνείδηση πληγὴ —
Πάλι ὅσα ἐγέννησε τὸ τέρας θὰ καταβροχθίσει
στὸ ἀβυσσαλέο τὸ στόμα του τὸ πᾶν θ' ἀφανιστεῖ
Τοῦ «ἐγώ» μας ἡ φαρμακερὴ πληγὴ τότε θὰ κλείσει
Κι ὅταν σὲ ὕπνο μακάριο θὲ νὰ ξαναβυθιστεῖ
— ἔξω ἀπὸ χρόνο κι ἔκταση καὶ σχῆμα — ἡ αἰωνιότης
ἴσως καὶ μᾶς νὰ ὀνειρευτεῖ στὸ ἀθάνατο ὄνειρό της.

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗ

Τῶν ἑπτὰ Σοφῶν ρητὰ

Κλεόβουλος ὁ Λίνδιος ἔλεγεν: Εὖ τὸ σῶμα ἄσκει καὶ τὴν ψυχήν.

Φίλους μὴ ταχὺ κτῶ· οὓς δ᾽ ἂν κτήσῃ μὴ ταχὺ ἀποδοκίμαζε, ἔλεγε Σόλων ὁ Σαλαμίνιος.

Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος ἔλεγεν: Ἐπὶ τὰ δεῖπνα τῶν φίλων βραδέως πορεύου, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως.

Ἐρωτηθεὶς Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος τί ἄριστον: τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, ἔφη.

Ἐρωτηθεὶς Θαλῆς Μιλήσιος, τὶς εὐδαίμων, ἔφη: Ὁ τὸ μὲν σῶμα ὑγιής, τὴν δὲ ψυχὴν εὐπαίδευτος.

Βίας ὁ Πριηνεύς, ἐρωτηθεὶς τί γλυκὺ ἀνθρώποις: Ἐλπίς, ἔφη.

Περίανδρος ὁ Κορίνθιος ἔλεγε: Μελέτα τὸ πᾶν.

★

Τρεῖς Θεοσοφικὲς ἀλήθειες

Ὑπάρχουν τρεῖς ἀλήθειες, ποὺ εἶναι ἀπόλυτες καὶ δὲν μποροῦν νὰ χαθοῦν, ἂν καὶ παραμένουν σιωπηλές.

1. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατη καὶ τὸ μέλλον της ἔχει ἄνοδο καὶ λαμπρότητα δίχως ὅρια.

2. Ἡ ζωοποιὸς ἀρχὴ κατοικεῖ ἐντὸς ἡμῶν καὶ ἐκτὸς ἡμῶν, εἶναι ἀθάνατη καὶ αἰωνίως ἀγαθοεργός, δεν ἀκούεται, οὔτε βλέπεται, οὔτε ὀσφραίνεται, ἀλλὰ τὴν ἀντιλαμβάνεται μόνον ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχῃ ἀντίληψιν.

3. Ἕκαστος ἄνθρωπος εἶναι ἀπόλυτος νομοθέτης τοῦ ἑαυτοῦ του, χορηγητὴς δόξης ἢ μελαγχολίας στὸν ἑαυτόν του, θεσπιστὴς τῆς ζωῆς του, τῆς ἀνταμοιβῆς του, τῆς τιμωρίας του.

Αἱ ἀλήθειες αὐτές, αἱ ὁποῖες εἶναι μεγάλες ὅσο καὶ ἡ ἴδια ἡ ζωή, εἶναι τόσον ἁπλὲς ὅσον ὁ ἁπλούστερος νοῦς τοῦ ἀνθρώπου. Θρέψατε μὲ αὐτὲς τοὺς πεινῶντες.

Ο ΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑ

Ὑπὸ ΔΗΜ. ΨΑΘΑ

Νὰ μιὰ εἴδηση ἀπ' τὸ Λονδῖνο, ποὺ μᾶς ἀφήνει πάλι κατάπληκτους— τούτη τὴν φορά, ὅμως... ἐπὶ καλοῦ, ὄχι ἐπὶ κακοῦ! Δείχνει τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθινῆς Δημοκρατίας, τῆς γνήσιας κι' ἀνόθευτης, ποὺ οἱ Ἐγγλέζοι διατηροῦν σὰν κόρη ὀφθαλμοῦ, ὅταν πρόκειται, φυσικά, μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό τους. Τὸ τί εἴδους δημοκράτες εἶναι οἱ Ἐγγλέζοι ὅταν πρόκειται γιὰ ἄλλους λαούς, αὐτὸ εἶναι μιὰ ἄλλη ἱστορία, συγκλονιστικὴ μέν, ἀλλὰ ὄχι τοῦ παρόντος.

Τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθινῆς Δημοκρατίας ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν Ἀγγλία, ἐπιτρέπει ν' ἀκούωνται ἐλεύθερα καὶ ἀνεμπόδιστα ὅλες οἱ ἰδέες, ὅλες οἱ ἰδεολογίες, ὅλες οἱ γνῶμες καὶ ἀπόψεις, χωρὶς ἐκνευρισμούς, χωρὶς φανατισμούς, μίση, πάθη καὶ μισαλλοδοξίες. Τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ἀνοχὴ αὐτὴν μπορεῖ, ὡς γνωστόν, νὰ τὴν δῆ κανεὶς σὲ χοντρὲς γραμμὲς στὸ Χάϋδ Πάρκ, ὅπου εἶναι ἐλεύθερος ὁ πᾶς ν' ἀπειλήση —μὲ λόγια, νὰ ἐξηγούμεθα— ἀκόμα κι' ὅτι θὰ κάψη τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μπάκιγχαμ, χωρὶς νὰ ἐνοχληθῆ ἀπὸ κανένα. Συντηρητικοί, καὶ προοδευτικοί, κομμουνιστὲς καὶ ἄκροι δεξιοί, σοσιαλιστὲς καὶ ἀναρχικοί, θρησκόληπτοι καὶ ἄθεοι, καθολικοί, ὀρθόδοξοι, ἀγγλικανοὶ καὶ προτεστάντες, ὅλοι κηρύσσουν καὶ ὅλοι ἐκθέτουν τὶς σκέψεις καὶ τὰ ἐπιχειρήματά τους, χωρὶς καυγάδες καὶ ἐπεισόδια. Τὸ πολὺ - πολὺ ἡ ἀποδοκιμασία τῶν ἀντιθέτων νὰ ἐκδηλωθῆ μὲ λίγο χιοῦμορ. Τίποτ' ἄλλο.

Ἐπισημότερα, ὡστόσο, ἡ ἴδια αὐτὴ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος ἐκδηλώνεται στὸ Μπὶ - Μπὶ -Σί, ὅπου τόσο σοφὰ καὶ ἀκριβοδίκαια ἔχουν καταμερισθῆ τὰ χρονικὰ δικαιώματα ἐκπομπῶν τῶν διαφόρων κομμάτων, ὥστε καθένα νὰ ἔχη τόσα λεπτὰ στὴν διάθεσή του, ὅσα ἀντιστοιχοῦν στὴν δύναμή του, μὲ ἄλλα λόγια στὸ πλῆθος τῶν ὀπαδῶν του. Ὡρισμένα λεπτά, ἔξαφνα, ἔχει ἡ κυβέρνηση, κάτι λιγώτερα —ἐλάχιστα— ἡ ἀντιπολίτευση καὶ πολὺ λίγα οἱ κομμουνιστές, ἀνάλογα κι' αὐτοὶ μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ὀπαδῶν τους.

Ἔτσι δουλεύει τὸ πνεῦμα τῆς σωστῆς Δημοκρατίας στὸ Μπὶ - Μπὶ - Σί, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν ἐπισημότερη φωνὴ τῆς χώρας: Ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν ὡρισμένοι ἄνθρωποι στὴν Ἀγ-

γλια μὲ τὶς ἄλφα ἢ βῆτα ἰδέες, ἔχουν κάθε δικαίωμα νὰ τις ἐκθέσουν κι' ὅποιος θέλει τὶς ἀκούει, ὅποιος δὲν θέλει δὲν τὶς ἀκούει ἢ τὶς συζητεῖ ἢ τὶς ἀντικρούει.

Μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ δουλεύοντας ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τοῦ Λονδίνου — διαβάζω στὶς ἐφημερίδες — ἀποφάσισε νὰ περιλάβη στὰ τακτικὰ θρησκευτικὰ προγράμματά του ακόμα καὶ τοὺς Βρετανοὺς ἀθέους καὶ νὰ τοὺς παραχωρήση τὸ ἀναλογοῦν μερίδιο τῆς ὥρας γιὰ τὶς ἐκπομπές τους! Αὐτό, φυσικά, εἶναι τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς Δημοκρατίας, ποὺ γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες εἶναι ἐντελῶς ἀκατανόητο. Γιὰ τοὺς Ἐγγλέζους, ὅμως, εἶναι κατανοητό, γιατὶ ἐκεῖνοι ἔχουν ξεχωρίσει καλὰ μέσα στὸ μυαλό τους τὴν ἰδεολογία ἀπ' τὴν πράξη, δηλαδὴ τὴν ἀπότευγμα ἐφαρμογῆς τῆς ἰδεολογίας.

Μπορεῖ ὁ ἄθεος ἔξαφνα νὰ λέη.

— Δὲν ὑπάρχει Θεός!

Ὁ ψύχραιμος Ἐγγλέζος θὰ τοῦ απαντήση:

— Ὤλ ράιτ, μὴν πιστεύης στὸν Θεό, λογαριασμὸς δικός σου.

Ἀπ' τὴν στιγμή, ὅμως ποὺ θ' ἀποπειραθῆ ὁ ἄθεος νὰ ἀσεβήση ἔμπρακτα σὲ βάρος κάποιας ἐκκλησιᾶς, τὸν περιβουτᾶ ἀμέσως ἡ Ἀστυνομία καὶ τὸ μπαγλαρώνει ὅπου δεῖ, δηλώνοντας:

— Λέγε ὅ,τι θέλεις ἀλλά .. μὴν πράττης! Ὁ Θεός, ποὺ ἐγὼ πιστεύω ὅτι ὑπάρχει, μοῦ ἔδωσε ἀρκετὸ μυαλὸ ὥστε νὰ ἀποδείξω τις ἰδέες σου ἀνόητες. Μὴν κάνης, ὅμως, ζημιά, γιατὶ αὐτὸ εἶναι ἄλλη ἱστορία.

Αὐτὸ ἰσχύει καὶ στὴν πολιτικὴ κι' ὁλοφάνερα στὴν Ἀγγλία χάρις στὴν θαυμαστὴ ἀντίληψη τῶν δικαιωμάτων ποὺ ἔχει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐκφράζη ἐλεύθερα τὶς σκέψεις καὶ τὰ διανοήματά του. Ἀπ' τὴν πλευρὰ αὐτή, λοιπόν, ποιὰ εἶναι ἡ κατάσταση σ' ἐμᾶς ἐδῶ; Δὲν θὰ ἦταν καθόλου ὑπερβολὴ νὰ πῶ ὅτι βρισκόμαστε σὲ πρωτόγονη κατάσταση — γιὰ νὰ μην πῶ ἀγρία — ἀφοῦ φλεγόμεθα συνεχῶς ἀπὸ τέτοια πάθη ἰδεολογικὰ καὶ τόση μισαλλοδοξία, ὥστε ἀδίστακτα καὶ λίαν φυσικὰ ν' ἀποκαλοῦμε οἱ μισοὶ Ἕλληνες τοὺς ἄλλους μισοὺς ἀνόητους, προδότες, ἀχρείους καὶ τανάπαλιν.

— Κύριε, τοῦ λὲς τοῦ ἔξαλλου συμπατριώτη σου, ἐγὼ πιστεύω τοῦτο γιὰ σωστὸ καὶ σοῦ ἀραδιάζω ἕναλα τὰ ἐπιχειρήματά μου. Πρόσεξε κα ἂν νομίζη, ὅτι ἔχω ἄδικο, ἀπάντησε μου.

Καὶ νὰ ἡ ἀπάντηση·

— Εἶσαι παλιάνθρωπος!

Ὁπότε ἀπαντᾶς κι' ἐσύ:

— Παλιάνθρωπος καὶ γάιδαρος εἶσαι ἐσὺ καὶ ὅλο σου τὸ σόι!

Ὁπότε ἀπαντᾶ κι' ἐκεῖνος:

— Γαϊδούρι καὶ μουλάρι εἶσαι ἐσὺ καὶ ὅλο σου τὸ σόι!

Κι' ὁπότε ἢ ἁρπάζεστε στὰ χέρια ἢ μισεῖσθε θανασίμως καὶ περιμένετε ἐναγωνίως — καὶ ἀμοιβαίως — πότε θὰ φτάση ἡ εὐλογημένη στιγμὴ νὰ δῆτε τὸν ἀντίπαλο κρεμασμένο στὴν πλατεία τοῦ Συντάγματος!

Θὰ μοῦ πῆτε, ὅτι γιὰ τόση δόση φανατισμοῦ χρειάζεται καὶ ἀντίστοιχη δόση ἠλιθιότητος, ἀλλὰ δὲν εἶναι δὰ τόσο σπάνιο τὸ φαινόμενο τῶν ἠλιθίων τοῦ φανατισμοῦ, ποὺ βράζουν καὶ κοχλάζουν καὶ γουρλώνουνε τὰ μάτια στὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ ὁ ἀντίπαλος ἔχει διαφορετικὲς ἰδέες ἀπ' αὐτούς, σκέπτεται καὶ κρίνει διαφορετικὰ ἢ προτιμᾶ ἄλλα πρόσωπα ἀπ' ὅ,τι αὐτὸς γιὰ τὴν διαχείριση τῶν ὑποθέσεων τοῦ δημοσίου.

Ἂν, ὅμως, αὐτὲς εἶναι οἱ ἐξαιρέσεις — τῶν φανατικῶν, ποὺ ὠθοῦν τὴν μισαλλοδοξία τους μέχρι κτηνωδίας — γενικώτερα κρινομένων τῶν πραγμάτων, ποιὸς λίγο, ποιὸς πολύ, ὅλοι μας βρισκόμαστε μακρυὰ ἀπ τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθινῆς Δημοκρατίας κι' ἕνας Θεὸς ξέρει πόσα ἀκόμα χρόνια θὰ πρέπει νὰ περάσουν ὥστε μὲ ψυχραιμία, μὲ ἀνοχὴ καὶ συγκατάβαση ν' ἀκοῦμε ὁ ἕνας τὶς ἰδέες τοῦ ἄλλου.

ΔΗΜ. ΨΑΘΑΣ

(Ἐφημερὶς «ΤΑ ΝΕΑ»)

Ποιμαντορικὰ

Ὑπὸ ΣΠ. ΓΙΑΝΝΑΤΟΥ

Στὴν ἀναμπουμπούλα ὁ λύκος χαίρεται. Μόνο ποὺ ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ λύκους ἀλλὰ γιά... ἱεράρχες Καὶ μὴ νομίσετε πὼς χρησιμοποιοῦμε βαρειὲς ἐκφράσεις. 'Απεναντίας εἶναι ἁβρότατες, ἂν συγκριθοῦν μὲ μερικὲς ἄλλες ποὺ ἐξακόντισαν ἐναντίον ἀλλήλων προχθὲς οἱ ἅγιοι συνοδικοί, ὅταν μαζεύτηκαν — γιατί ἄλλο; — γιὰ νὰ δοῦν τί θὰ γίνη μὲ τὴ μοιρασιὰ τῶν «χηρευουσῶν» μητροπόλεων.

«Εἶς τὴν 'Ιεραρχίαν ἐδῶ — εἶπε ἕνας — συμπαρεδρεύουν ἐνίοτε τὰ περισσότερα τάγματα τῶν δαιμόνων» «'Η παροῦσα σύναξις — εἶπε ἄλλος ἅγιος — ὑπενθυμίζει συναξιν πολιτικῶν'» «'Εάν, ἅγιε Θήρας, ἔχης κότσια — εἶπε τρίτος — ἔλα νὰ κρεμάσης τὸ κουδούνι ἀπὸ τὸ σβέρκο τῆς γάτας». Καὶ ἀκούσθηκαν καὶ ἀρκετὲς φοβέρες κατά τοῦ... ἀσεβέστατου κράτους «'Η Πολιτεία πρέπει νὰ θεωθῆ τὴν 'Εκκλησίαν συνάλληλον καὶ οὐχὶ ὑπάλληλον» βρόντηξε ἕνας ἀπὸ τὴ σύναξη.

Τὸ ὡραῖο εἶναι σ' ὅλην αὐτὴ τὴν ἱστορία, πὼς πρὶν ἀπὸ τή... σοβαρώτατη αὐτὴ συζήτηση, οἱ ἱεράρχες μας ἔψαλαν εἰδικὴ ἀκολουθία γιὰ νὰ τοὺς φωτίση ὁ Θεός! Καὶ μὲ τὴ θεία αὐτὴ φώτιση ὁ ἅγιος 'Αργολίδος κατεκεραύνωσε διάφορους θρησκευτικοὺς συλλόγους καὶ τὰ μέλη τους, ἀποκαλώντας τους «πεζοδρόμιον». 'Αλλὰ τὰ θέματα —συνέχισε— τῆς 'Εκκλησίας θὰ τὰ λύσουν οἱ ἀρχιερεῖς μας, ποὺ «ἐτάχθησαν ὑπὸ τοῦ 'Αγίου Πνεύματος ὡς ποιμένες καὶ διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ»!

'Ωστόσο ὁ καυγᾶς γίνεται μόνο γιὰ τὸ πάπλωμα. Δεκατέσσαρες δηλαδὴ μητροπόλεις μὲ ἀρκετὰ πλούσιες σοδειὲς βρίσκωνται χωρὶς «ποιμένες». Καὶ οἱ ἅγιοί μας διστάζουν νὰ ἐκλέξουν «ποιμένες» γι' αὐτές, θέλοντας νὰ μετατεθοῦν οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὶς δικές τους «ἰσχνές» τοπαρχίες στὶς χηρεύουσες πλούσιες καὶ οἱ καινούργιοι νὰ τοποθετηθοῦν μόνο στὶς ἰσχνές. 'Αποτέλεσμα εἶναι σήμερα νὰ βρίσκωνται δεκατέσσαρα «ποίμνια» χωρὶς ποιμένες, γιατὶ τόσοι εἶναι οἱ ἅγιοι, ποὺ «μετέστησαν εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Κυρίου» τὰ τελευταῖα χρόνια 'Υπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλοι ἑφτὰ «ποιμένες», σχεδὸν αἰωνόβιοι, ποὺ περιμένουν ἀπὸ μέρα σὲ μέρα νὰ διαβοῦν τὴν 'Αχερουσία καὶ ποὺ ἡ θεία ἐπιφοίτηση δὲν κατάφερε νὰ τοὺς ἐμποδίση νὰ εἶναι τυφλοὶ «τὰ τ' ὦτα, τὸν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματα», ἔτσι ποὺ παντοειδεῖς τοποτηρητὲς ν' ἀλωνίζουν στὶς ἱερὲς μητροπόλεις τους. Καὶ οἱ ἅγιοι συνοδικοί, ἀντὶ ν' ἀνησυχοῦν γιὰ τὰ ποίμνια, ποὺ μάταια περιμένουν νὰ ποιμανθοῦν, καὶ νὰ βιαστοῦν νὰ χειροτονήσουν καινούργιους μητροπολῖτες διαλέγοντάς τους ἀπὸ μιὰ ἑκατοντάδα περίπου μορφωμένους ἀρχιμανδρῖτες, ποὺ περιμένουν, ἔχουν στηλώσει τὰ πόδια πάνω στὸ μεταθετὸ καὶ ζητοῦν νὰ τοὺς ρυθμίση πρῶτα ἡ Πολιτεία τὸ «λεττὸν» — μεταφορικὰ καὶ οὐσιαστικὰ — αὐτὸ θέμα κατὰ τὰ «συμφέρα» τῆς 'Αρχιερωσύνης τους.

'Επειδὴ ὅμως δὲν εἶναι θέαμα καὶ κυρίως δὲν εἶναι... ἀκρόαμα, αὐτὸ ποὺ παρουσιάζει σήμερα ἡ 'Ιεραρχία, καιρὸς εἶναι — νομίζουμε ἐμεῖς οἱ «ἀσεβεῖς» — νὰ ἐπέμβη ἡ Πολιτεία, νὰ φτιάξη μιὰ «ἀ στινδην» σύνοδο ἀπὸ δώδεκα συνοδικοὺς καὶ νὰ τοὺς διατάξη μέσα σ' ἕνα μῆνα νὰ διαλέξουν τοὺς καινούργιους μητροπολῖτες, ἀνάλογα μὲ τὰ προσόντα τους, εἴτε πεζοδρομιακοὺς εἴτε ὄχι, καὶ ταυτόχρονα νὰ τοὺς ὁρίση καὶ ὅριο ἡλικίας, ἔστω τὰ ὀγδόντα Καλὸ θἆταν βέβαια τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ ἐπικαλοῦνται οἱ συνοδικοί μας καὶ ὅταν ἀκόμη ξεστομίζουν ὅσα θεάρεστα ἀναφέραμε πιὸ πάνω, νὰ βοηθήση τὴν Πολιτεία, προσκαλώντας στὴ Δεξιὰ τοῦ Κυρίου, ὅσους διασύρουν τὸ ἔργο του ἐπὶ γῆς...

ΣΠ. ΓΙΑΝΝΑΤΟΣ

('Εφημερὶς «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ»)

Ἀνθρωπισμὸς

Ὑπὸ Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

Η εννοια ἀ ν θ ρ ω π ι σ μ ὸ ς ανήκει στὸ ἑλληνικὸ πνευματικὸ κλῖμα Εἶναι μιὰ ἰδέα ποὺ βλάστησε μέσα στὴν ἑλληνικὴ πνευματικὴ ἱστορια Τὴ βρίσκομε ἤδη στὸν Αἰσχύλο, στὸ ἐπιθετο «φιλάνθρωπος» («φιλάνθρωπος τρόπος») ὁ Προμηθέας τιμωρεῖται ἀπὸ τοὺς Θεοὺς γιὰ τὸν «φιλάνθρωπο τρόπο» του, ἐπειδὴ «ἀγάπησε» τοὺς ἀνθρώπους Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀγαπᾶ κανεὶς κάτι ποὺ δὲν τὸ πιστεύει καὶ δὲν τὸ τιμᾶ καὶ δὲν τὸ λογαριάζει, ἄρα ὁ Προμηθέας, μέσα στη σκέψη καὶ στη φαντασια τοῦ ποιητῆ περνᾶ τὴ βαρειὰ τραγικὴ δοκιμασια του γιατι σεβάστηκε, τίμησε, λογάριασε καὶ ἀγάπησε τὸν ἄνθρωπο "Αν θέλωμε τώρα νὰ σκάψωμε ἀκόμα πιὸ βαθιά, νὰ πᾶμε πιὸ πέρα ἀπὸ τὸν Αἰσχύλο, πρέπει νὰ προχωρήσωμε ἕως ἐκεῖνον ποὺ ἐπαίδευσε τὴν Ἑλλάδα στὸν Ὅμηρο Ἐκεῖ θὰ βροῦμε τὸ πρῶτο σπέρμα τῆς ἐννοίας μας Στὸ Ὠμέγα τῆς «Ἰλιάδας» λέγεται ὅτι ὁ Ἀπόλλων παρουσιάστηκε σὲ συγκέντρωση τῶν Θεῶν καὶ διαμαρτυρήθηκε, γεμάτος ὀργή, γιὰ τὸν ἄγριο τρόπο ποὺ ἐκδικεῖται τὸ θάνατο τοῦ φίλου του ὁ Ἀχιλλέας Τοῦ ἔλειψε λέει τὸ κειμενο, ὁ ἔ λ ε ο ς κ α ὶ ἡ α ἰ δ ώ ς τα δυο πράγματα που κάνουν τὸν ἄνθρωπο ποὺ καταντησε ἕνα ἄγριο λιοντάρι, ενα θηρίο Νά, λοιπόν, ποιὰ εἶναι τα ἀνθρώπινα χαρακτηριστικό, ποὺ οταν λείψουν, ο ἄνθρωπος παυει νὰ εἶναι ἄνθρωπος καὶ ξαναγυρίζε σὲ μιὰ κατάσταση ποὺ υποτίθεται πως ἔπρεπε να την εἶχε ξεπεράσει, στὴν κατάσταση τοῦ θηρίου· ἔλεος και αἰδώς, συμπόνοια καὶ αἰδώς (Αἰδὼς δὲν εἶναι ἡ δική μας ντροπή, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ εμεῖς θὰ ὀνομάζαμε διάκριση). "Ας θυμηθοῦμε πῶς ἐκδικεῖται ὁ Ἀχιλλέας τὸ θάνατο τοῦ ἀγαπημένου του φίλου. "Εχει γίνει αλλόφρων "Υστερα ἀπὸ τὸν κοπετό, βγαίνει κάθε φορὰ ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνή του ἁρπάζει αἰχμαλώτους καὶ τοὺς σκοτώνει μὲ λύσσα Αὐτὸ ἐξεγειρει, ἐξοργίζει τὸ Θεό. "Ας προσέξωμε τώρα ποιὸ Θεὸ ἐξοργίζει: τὸν Ἀπόλλωνα! Αὐτὸς εἶναι ποὺ διαμαρτύρεται στὴ συνέλευση τῶν Θεῶν Ὁ Ἀπόλλων συνδέεται μὲ ἕνα ὡρισμένο ἱερὸ στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα ποὺ ἔχει μεγάλην ἱστορία. μὲ τὸ ἱερὸ τῶν Δελφῶν. Στοὺς Δελφοὺς συναντοῦμε τὰ πρῶτα ἠθικὰ παραγγέλματα, τὰ «Δελφικὰ Παραγγέλματα», μὲ τὰ ὁποῖα προσδιορίζεται τὸ περιεχόμενο μιᾶς ἰδέας ποὺ θὰ γίνη τὸ σπέρμα τῆς ἐννοίας τοῦ ἀνθρωπισμοῦ

Ἐδῶ εἶναι τὸ «γνῶθι σαυτὸν», γνώρισε τὸν ἑαυτό σου Ἐδῶ εἶναι τὸ «καιρὸν ὅρα», πρόσεχε τὴν περίσταση Ἐδῶ εἶναι τὸ «μέτρον ἄριστον» Ἐδῶ εἶναι τὸ μονολεκτικὸ «σωφρόνει», γίνου σώφρων. Καὶ ἐδῶ εἶναι ἀκόμα ἕνα ἄλλο παράγγελμα βαθὺ καὶ συγκλονιστικό: τὸ «θνητὰ φρονέειν», νὰ ἔχης τὴ φρόνηση ἑνὸς θνητοῦ ὄντος, νὰ ἀποκτήσης την ἐπίγνωση ὅτι εἶσαι θνητὸ ὄν

"Ας συνδέσωμε τώρα τὰ τωρινὰ μὲ τὰ προηγούμενα εὑρήματά μας. Ἀπὸ τὸν ἔλεο καὶ τὴν αἰδὼ τοῦ Ὁμήρου περνοῦμε στὰ «Δελφικὰ Παραγγέλματα» μὲ ἐπίκεντρο καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ τὴ μορφὴ τοῦ Ἀπόλλωνα. Ὁ Ἀπόλλων ἐκεῖ ἐπιτιμᾶ, ἐξοργίζεται, διαμαρτύρεται. Ὁ Ἀπόλλων ἐδῶ παραγγέλλει, διδάσκει, φρονηματίζει. "Ας

θυμηθοῦμε ἀκόμη ὅτι στὸ Δελφικὸ Ἱερὸ οἱ δυὸ θεικὲς μορφὲς ποὺ λατρεύονται εἶναι ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Ἀπόλλων, ὄχι μόνος ὁ Ἀπόλλων Στὴ δελφικὴ λατρεία ἐναλλάσσονται οἱ δύο θεοί Ὁ Ἡρόδοτος ὅταν μιλῆ γιὰ τοὺς λαοὺς, ποὺ τοὺς βρῆκε σὲ βαρβαρη κατάσταση, λέει χαρακτηριστικα· «αὐτοὶ δὲν γνωρίζουν τὸ Διόνυσο» Καὶ ἐδῶ ὁ Διόνυσος δὲν εἶναι μόνο ὁ Θεὸς καὶ ἡ λατρεία του. Εἶναι καὶ τὸ ἀμπέλι, καὶ τὸ κρασί, ἡ εὐθυμία ποὺ φέρνει τὸ κρασί, εἶναι — θὰ τολμούσαμε ἀκόμη νὰ προσθέσωμε — ἡ ἀγάπη καὶ ἡ τιμὴ τῆς ζωῆς, τὸ ἀ ν θ ρ ώ π ι ν ο μέσα στὸν ἄνθρωπο.

***

Ἀφοῦ κρατήσωμε ὅλα αὐτὰ μέσα στὸ νοῦ μας, ἂς κατηφορίσωμε ἕως τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη Περνώντας ὅμως πρῶτα ἀπὸ τὸν Σωκράτη. Ὁ Σωκράτης στὴν Ἀπολογία του ἀναφέρεται στὸν Δελφικὸ Θεὸ καὶ σὲ κάποιο χαρακτηρισμὸ ποὺ πῆρε ἀπ' αὐτὸν (διὰ μέσου τρίτου) ὅτι πράγματι αὐτὸς εἶναι ὁ σοφώτερος τῶν ἀνθρώπων. Γιατί; Γιατὶ ἔβαλε ἀφετηρία στὴ φιλοσοφικὴ του πορεία τὸ δελφικὸ παράγγελμα: «γνῶθι σ' αὐτόν», ἀπόκτησε συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ σου. Τίνος; Τοῦ ἀ ν θ ρ ώ π ι ν ο υ ἑαυτοῦ σου ἢ ὅπως τὸ λέγει ἕνα ἄλλο δελφικὸ παράγγελμα: τοῦ θ ν η τ ο ῦ ἑαυτοῦ σου. Τοῦ ἀνθρώπινου ἑαυτοῦ σου σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὸ θηρίο. Καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ μοιάζη (ἢ ἔχει καταντήσει) θηρίο. Καὶ ἔπειτα σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὸ ὅ,τι ποὺ ξεπερνᾶ τὸν ἄνθρωπο σὲ δύναμη καὶ ἀξία: πρὸς τὸ Θεό Ἰδοὺ οἱ δύο πόλοι, τὰ δύο ἄκρα, οἱ δύο ὅροι πρὸς τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἀντιδιασταλῆ ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ γίνη ἐκεῖνο ποὺ εἶναι, ἄνθρωπος, καὶ νὰ τιμήση μέσα του τὸν ἄνθρωπο Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τὸ θηρίο, ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ Θεός

Τέλος, στὸν Πλάτωνα συναντοῦμε ἕνα πολύτιμο γνώρισμα ποὺ θὰ πλουτίση·μ' ἕνα νέο. λαμπρὸ συστατικὸ στοιχεῖο τὴν ἔννοια τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Οἱ Σοφιστὲς μὲ τὸν Πρωταγόρα εἶχαν ἀνακηρύξει τὸν ἄνθρωπο μ έ τ ρ ο ὅλων τῶν «χρημάτων». «Πάντων μέτρον ἄνθρωπος» — καὶ ἐκείνων ποὺ ὑπάρχουν, ὅτι ὑπάρχουν, καὶ ἐκείνων ποὺ δὲν ὑπάρχουν, ὅτι δὲν ὑπάρχουν. Τὰ «ὄντα» (ἢ ἀκόμη καὶ τα «χρήματα») στὰ χείλη τῶν Ἀρχαίων δὲν εἶναι μονο ὅσα «ὑπάρχουν» (καὶ «χρησιμοποιοῦνται») ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα ποὺ ἀξιζουν. Τὸ ὀντολογικὸ καὶ τὸ ἀξιολογικὸ συνυφαίνονται στὴ σκέψη καὶ στὸ αἴσθημά τους Ἀπέναντι στὸ μέτρο τοῦτο τῶν Σοφιστῶν ὁ Πλάτων θέτει τὸ δικό του. «Θεὸς ἡμῖν πάντων χρημάτων μέτρον». (Νόμοι, βιβλίο 4ο). Ὁ Θεὸς, ὄχι ὁ ἄνθρωπος

Στὸν Ἀριστοτέλη τὸ «φιλάνθρωπον» καὶ τὸ «ἀνθρώπινον» καὶ τὸ «ἀνθρωπικὸν» εἶναι λέξεις πλούσιες ἀπὸ νόημα ποὺ ἔρχονται καὶ ξανάρχονται στὴν πένα τοῦ φιλοσόφου, καθὼς προσπαθεῖ νὰ δουλέψη τὴν ἔννοια τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Στὰ «Νικομάχεια Ἠθικά» του τονίζει ὅτι «ἄριστος βίος» εἶναι ὁ θεωρητικός, ὕψιστη εὐδαιμονία τὸ θ ε ω ρ ε ῖ ν, γιατὶ αὐτὸ εἶναι ἐνέργεια τοῦ νοῦ καὶ ὁ νοῦς εἶναι τὸ ἐν ἡμῖν θ ε ῖ ο ν. «Εἰ δὴ θεῖον ὁ νοῦς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὁ κατὰ τοῦτον βίος θεῖος πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον» Ἡ μεγάλη καὶ μοναδικὴ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὅτι ἔχει μέσα του τὸ θ ε ῖ ο ν (τὸν νοῦ), ἑπομένως ὅτι μπορεῖ νὰ ζήση ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κοινὴ ἀνθρώπινη ζωὴ καὶ μιὰν ἄλλη, «θεία». Αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν τ ε λ ε ί ω σ ή του· «οὐ γὰρ ὁ ἄνθρωπός ἐστιν οὕτως βιώσεται, ἀλλ' ἡ θεῖον τι ἐν αὐτῷ ὑπάρχει». Ἄριστος λοιπὸν βίος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐξαίρει τὸ «θεῖον» μέσα στὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ κάνει νόμο καὶ σκοπὸ του Θεῖον μέσα στὸν ἄνθρωπο εἶναι ὁ νοῦς, τὸ πνεῦμα. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν π α ρ ο υ σ ί α τοῦ Θεοῦ μέσα μας Ὁ Χριστιανισμὸς, μαζὶ μὲ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, θὰ πῆ ὅτι «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ» πλάσθηκε ὁ ἄνθρωπος. Ει κ ό ν α τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι φυσικὰ τὸ φθαρτὸ σῶμα, ἀλλὰ ἡ ψυχή, ὁ νοῦς, τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου Στὴν ἴδια γραμμὴ βρίσκεται καὶ ὁ Ἀριστοτέλης μαζὶ μὲ τὸ δάσκαλό του τὸν Πλάτωνα. Ὁ ἄνθρωπος - λέει - ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα θε-

ικὸ στοιχεῖο, τὸ πνεῦμα. Ἡ πραγμάτωση τῆς βαθύτερης ἀ ν θ ρ ω π ι-ᾶ ς μας, τῆς μοναδικότητάς μας σὰν ἀνθρώπων γίνεται ὅταν μέτρο καὶ στόχο, νόμο καὶ σκοπὸ τῆς ζωῆς μας βάλωμε αὐτὸ τὸ ἐν ἡμῖν θεῖον. Τὸ πῶς θὰ τὸ ἐπιτύχωμε, θὰ μᾶς τὸ πῆ μὲ τὴν ἀκριβόλογη γλώσσα του ὁ ἴδιος ὁ Ἀριστοτέλης «Οὐ χρὴ δὲ κατὰ τοὺς παραινοῦντας ἀνθρώπινα φρονεῖν ἄνθρωπον ὄντα οὐδὲ θνητὰ τὸν θνητόν, ἀλλ' ἐφ ὅσον ἐνδέχεται ἀθανατίζειν καὶ πάντα ποιεῖν πρὸς τὸ τὸ ζῆν κατὰ τὸ κράτιστον τῶν ἐν αὐτῶ» (Νὰ μὴ ζῆς λοιπόν, ἄνθρωπος ὄντας, κατὰ τὰ κοινὰ ἀνθρώπινα μέτρα, ἀλλὰ νὰ βάζης ἕναν ἄλλο κανόνα, ἕναν ἄλλο σκοπὸ μπροστά σου, γιὰ νὰ γινης ἴσα-ἴσα ἄνθρωπος τέλειος καὶ ἄξιος, τὸ «ἀθανατίζειν» νὰ εἶναι τὸ ἰδανικό σου).

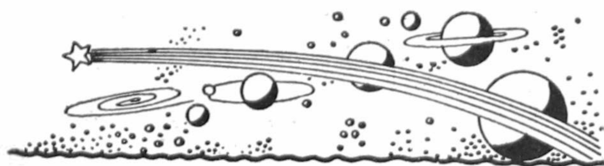
Ἂς δρασκελίσωμε τώρα δυὸ αἰῶνες καὶ ἂς πᾶμε στὰ τέλη τοῦ δεύτερου αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ Ἐκεῖ θὰ συναντήσωμε μιὰν ἐξέχουσα μορφὴ τῆς ἐποχῆς, ποὺ ἀνήκει στὴ λεγόμενη «Μέση Στοά». τὸν Παναίτιο. Ἀπ' αὐτόν περνάει ὁ δρόμος ποὺ μᾶς φέρνει στὸ ρωμαικὸ τύπο τοῦ ἀνθρωπισμοῦ στὴν ἔννοια τῆς ἀξιοπρέπειας.

Ὁ ἄνθρωπος — λέει ὁ Παναίτιος ὑπερέχει ἀπὸ τὰ ζῶα μὲ τὶς ἑξῆς ἰδιότητές του 1ο Μὲ τὴ σωφροσύνη Δὲν ὑπάρχει στὰ ζῶα σωφροσύνη. 2ο. Μὲ τὴν ὑψηλοφροσύνη. Αὐτὴ περιέχει τὴν ἀνδρεία· τὸ ζῶο δὲν εἶναι ἀνδρεῖο, εἶναι σκληρό. 3ο Μὲ τὴν κοινωνικότητά του (εἶναι ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ τοῦ Ἀριστοτέλη). Ἐδῶ περιλαμβάνεται ἡ ἀγαθοεργία, ἀλλὰ καὶ ἡ δικαιοσύνη 4ο Μὲ τὴν αἴσθηση τοῦ μέτρου, τῆς ἁρμονίας, τῆς ὀμορφιας Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ μονο ὂν ποὺ ἔχει τὴν αἴσθηση τῆς ὀμορφιας Ἀπὸ αὐτὸ ἐξηγεῖται —λέει ο Παναίτιος καὶ ὁ Κικέρων μαζί του — ὅτι ἀπὸ τὰ ζωντανὰ ὄντα μόνο ὁ ἄνθρωπος καλλιεργεῖ καὶ χαίρεται τὶς τέχνες καὶ τὶς ἐπιστῆμες Ἂς θυμηθοῦμε ἐδῶ ἕνα ἀνέκδοτο ποὺ ἔχει παραδοθῆ γ ὰ τὸν Πλάτωνα. Σ' ἕνα ταξιδι του ὁ Πλάτων μὲ τοὺς συντρόφους του βρέθηκαν σὲ μιὰν ἔρημο ἀκτὴ καὶ τρόμαξαν: ποῦ νὰ ἔχουν τάχα ἀποβιβασθῆ: κοντὰ σὲ πολιτισμένους ἀνθρώπους ἢ σὲ θηρία; Αἴφνης ὁ Πλάτων βλέπει ἀπάνω στὴν ἄμμο τῆς ἀκτῆς σχήματα γεωμετρικά. «Ἡσυχάσετε» εἶπε στοὺς συντρόφους του· «αὐτὰ εἶναι ἔργα ἀνθρώπων»

Στὸ Χριστιανισμὸ ἔχομε τὴν ἀποκορύφωση, τὴν ἀπόληξη τῆς γραμμῆς. Ὁ θεῖος λόγος δίνει τὸν ὁρισμὸ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ μ' ἐκείνη τὴν περίφημη, τὴ θαυμάσια ρήση του. «Ὄχι τὸ Σάββατο γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸ Σάββατο». Ὄχι ὁ τύπος, τὸ ἐξωτερικὸ παράγγελμα, ἡ μηχανικὴ προσαρμογὴ σ' ἕνα κανόνα (ὅσο θεῖος καὶ ἂν εἶναι αὐτὸς ὁ κανόνας), ἀλλὰ πάνω ἀπὸ τὸν ὁποιοδήποτε τύπο, κανονα καὶ νόμο ὁ ἄνθρωπος. ὁ πόνος, ο καημός, ἡ τιμή, ἡ ἀξιοπρέπειά του

Τὸ συμπέρασμα μας: Κατὰ τὴν ταπεινή μας γνώμη ὁ κεντρικὸς πυρήνας τῆς ἑλληνικῆς καὶ χριστιανικῆς ἔννοιας τοῦ ἀνθρωπισμοῦ βρίσκεται στὴ συναίρεση τοῦ δελφικοῦ παραγγέλματος: «θνητὰ φρονέειν» καὶ τῆς ἀριστοτελικῆς συμβουλῆς: «οσον ἐνδέχεται ἀθανατίζειν». Γιατὶ «θνητὰ φρονέειν», Γιατὶ ἂν δὲν φρονῆς θνητά, ὅπως λέει ὁ Θεὸς τῶν Δελφῶν, τότε πέφτεις σ' ἕνα θανάσιμο ἁμάρτημα Στὴν «ὕβριν» τῶν ἀρχαίων. Βεβαιως «ὅσον ἐνδέχεται ἀθανατίζειν» γιατὶ ἡ αὐθυπέρβαση εἶναι ἐκείνη ποὺ κάνει τὸ ζῶο ἄνθρωπο Ἀλλὰ καὶ «θνητὰ φρονέειν»: νὰ ξέρης νὰ μένης μέσα στὰ ὅριά σου, νὰ τὰ παραδέχεσαι καὶ νὰ τὰ ἀναγνωρίζης. Ν' ἀποκτήσης ἐπίγνωση τῶν ὁρίων σου

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ
(Ἐφημερὶς «ΤΟ ΒΗΜΑ»)

ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟΝ ΑΡΗ

Τὸ ἐπίτευγμα τοῦ «Μάρινερ 4»

Ὁ Ἄρης, ὁ μυστηριώδης ἐρυθρὸς πλανήτης, ποὺ ἐπὶ αἰῶνες κεντρίζει τὴν φαντασία καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀνθρώπων τῆς Γῆς, πρόκειται πλέον νὰ ἀποκαλύψη τὰ μυστικά του. Στὴ 1.25 ὥρα Γκρήνουιτς (3.25 ὥρα Ἑλλάδος) τῆς 15ης Ἰουλίου, τὸ διαπλανητικὸ διαστημόπλοιο «Μάρινερ 4» ἐπλησίασε σὲ ἀπόστασι 8.600 χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν ἀρειανὴ ἐπιφάνεια. Μὲ μιὰ καταπληκτικὴ μηχανὴ τηλεοράσεως πῆρε καὶ μετέδωσε στὴ γῆ 21 φωτογραφίες, ποὺ μελετοῦνται τώρα ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες.

Ὁ «Μάρινερ 4» ξεκίνησε γιὰ τὸ διαρκείας ὀκτώμισυ μηνῶν ταξίδι του στὰς 23 Νοεμβρίου 1964. Λίγες μέρες ἀργότερα ἔστελναν καὶ οἱ Σοβιετικοὶ τὸν «Ζὸντ - 2», ἀλλὰ δὲν μπόρεσαν νὰ διατηρήσουν συνεχῆ ἐπαφὴ μὲ τὸ διαστημόπλοιο αὐτό, ποὺ χάθηκε. Ὁ «Μάρινερ» ἦταν πιὸ τυχερός. Μετέδωσε τὶς φωτογραφίες στὴ Γῆ μας ἀπὸ ἀπόστασι 215 ἑκατομμυρίων χιλιομέτρων.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς προσεγγίσεως τοῦ «Μάρινερ 4» εἰς τὸν Ἄρην, ἡ Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν τῶν Η.Π.Α. ἐξέδωσε ἀνακοίνωσιν ἐπὶ τοῦ τί ἀκριβῶς γνωρίζομε σήμερα περὶ αὐτοῦ, ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων. Τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἀνακοινώσεως ἔχουν ὡς ἑξῆς:

—Ὁ Ἄρης ἀπέχει τώρα 215 ἑκατομμύρια χλμ. ἀπὸ τὴ Γῆ. (Ἡ Γῆ ἀπέχει 284 χιλ. χλμ. ἀπὸ τὴ Σελήνη).

—Γῆ καὶ Ἄρης στρέφονται περὶ τὸν Ἥλιον κατὰ τὴν αὐ-

τὴν φοράν. Οὔτε ὅμως, ἡ ταχύτης, οὔτε ἡ ἀπόστασις (ἀπὸ τὸν Ἥλιον) εἶναι αἱ αὐταί. Ὁ Ἄρης πραγματοποιεῖ μία πλήρη στροφὴ περὶ τὸν Ἥλιον ἐντὸς 687 ἡμερῶν. Ἡ Γῆ τὴν πραγματοποιεῖ, ὡς γνωστόν, ἐντὸς 365 ἡμερῶν.

—Ἡ διάμετρος τοῦ Ἄρεως εἶναι 6.624 χλμ. Εἶναι δηλαδὴ ἀνάλογος πρὸς τὸ ἥμισυ περίπου τῆς γηΐνης διαμέτρου. Παρὰ ταῦτα, ὁ Ἄρης, ζυγίζει τὸ 1)10 περίπου τῆς Γῆς.

—Ὁ Ἄρης ἔχει ἀτμόσφαιρα. Δὲν ἠμπορεῖ ὅμως, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, νὰ ζήσῃ σ' αὐτὴν ἄνθρωπος. Ἡ ἀρειανὴ ἀτμόσφαιρα ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἐκείνη τῆς Γῆς, εἰς ὕψος 19.000 μέτρων.

—Ἡ θερμοκρασία στὸν Ἰσημερινὸ τοῦ Ἄρεως κυμαίνεται μεταξὺ 50° Φαρενχάιτ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἡμέρας, 90° Φάρενχαιτ ὑπὸ τὸ μηδέν, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς νυκτός.

—Ὅταν παρατηρήσῃ κανεὶς τὸν Ἄρη διὰ τηλεσκοπίου, οὗτος ἐμφανίζεται συνήθως ἐρυθρόχρους. Ἐν τούτοις καθ' ὡρισμένας ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ἐμφανίζονται πράσινα σημεῖα ἐπὶ τοῦ Ἄρεως. Τὰ σημεῖα αὐτά, ἐνδέχεται νὰ ὑποδηλοῦν βλάστησι. Τοῦτο, ὅμως, δὲν εἶναι βέβαιον. Βέβαιον εἶναι μόνον ὅτι, μετὰ τὴν πάροδον ἀρκετῶν μηνῶν, τὰ πράσινα σημεῖα γίνονται κίτρινα, ἐν συνεχείᾳ δὲ σκοῦρα καφέ.

Σημειωτέον ὅτι ἡ Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν τῶν ΗΠΑ, εἰς τὴν ὁποίαν μετέχουν πλεῖστοι ἐπιστήμονες τιμηθέντες μὲ βραβεῖα Νόμπελ, εἶναι τῆς γνώμης ὅτι ἐπὶ τοῦ Ἄρεως μᾶλλον πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ζωή. Σχετικὴ διακήρυξίς της ἀναφέρει ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Ἐξ ὅσων προκύπτουν ἀπὸ τὰς μέχρι τοῦδε συγκεντρωθείσας ἐνδείξεις, εἶναι λογικὸν νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὸν Ἄρην κατοικοῦν ζῶντες ὀργανισμοὶ καὶ ὅτι ἡ ζωὴ ἐξειλίχθη ἐκεῖ αὐτοφυῶς».

Ὁ δόκτωρ Πίκεριγκ ἐδήλωσε ὅτι αἱ μετρήσεις συνθέσεως τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ τῆς πιέσεως στὴν ἐπιφάνεια τοῦ Ἄρεως δὲν ἀποκλείουν τὴν ὕπαρξι λογικῶν ὄντων. Τὰ πρῶτα πορίσματα μερικῶν φωτογραφιῶν τοῦ «Μάρινερ — 4» ὁδηγοῦν σὲ ἀντίθετη ἄποψι, δηλαδὴ στὴν ἀπουσία λογικῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ πλανήτου, ὅμως τὰ πορίσματα αὐτὰ δὲν εἶναι ὁριστικά, οὔτε καὶ ἐντελῶς πειστικὰ ἀπὸ τοῦδε. Ὁ δόκτωρ Πίκεριγκ ἐπέστησε τὴν προσοχὴ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Τύπου στὸ γεγονὸς ὅτι ἐλήφθησαν μόνον 21 φωτογραφίες. Θὰ χρειασθοῦν πολὺ περισσότερες καὶ ἄλλες ἐξετάσεις γιὰ ἕνα ἀσφαλὲς συμπέρασμα. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι χιλιάδες φωτογραφιῶν τῆς Γῆς, ποὺ ἐλήφθησαν ἀπὸ δορυφόρους ἐξ ἀποστάσεως πολὺ μικρότερης δὲν παρέχουν ἐνδείξεις περὶ ὑπάρξεως λογικῶν ὄντων (!) στὸν πλανήτη μας. Μόνον μία μέσα στὶς χιλιάδες τῶν φωτογραφιῶν ἐπιτρέπει τὴν συναγωγὴν «συμπερασμάτων τινῶν» ὡς πρὸς τὴν ὕπαρξι λογικῶν ὄντων ἐπὶ τῆς Γῆς. Ἄρα...

Οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιστήμονες διευκρίνισαν ὅτι δὲν πρέπει ὁ κόσμος νὰ ἀναμένῃ ὅτι, ἀπὸ ἐγχεί-

ρημα ὡς αὐτὸ τοῦ «Μάρινερ 4», εἶναι δυνατὸν νὰ διευκρινισθῇ τὸ θέμα τῆς ὑπάρξεως ζωῆς ἐπὶ τοῦ ἐρυθρόχροου γείτονά μας. Τοῦτι θὰ συμβῇ μόνον μετὰ τὸ 1969 ἢ 1971, ὅταν Γῆ καὶ Ἄρης πλησιάσουν ἐξαιρετικῶς πρὸς ἀλλήλους. Γιὰ τὴν περίοδο αὐτὴ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι σχεδιάζουν ἤδη τὴν ἀποστολὴ ἑτέρας διαστημοσυσκευῆς, νεωτέρου καὶ τελειοτέρου τύπου, ἡ ὁποία θὰ προσεδαφισθῇ ὁμαλῶς στὴν ἐπιφάνεια τοῦ Ἄρεως. Τὰ αὐτόματα μηχανήματα, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ εἶναι ἐφωδιασμένη ἡ ἐν λόγῳ διαστημοσυσκευή, θὰ ἐπιτρέψουν τὴν ἐξακρίβωσι τῆς ὑπάρξεως ζωῆς ἐπὶ τοῦ πλανήτου.

Αἱ μέχρι τοῦδε θεωρίαι ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω θέματος εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μακρῶν, ἂν καὶ πολλάκις διαμφισβητουμένων παρατηρήσεων, μὲ τὴν βοήθεια τηλεσκοπίων ἢ συσκευῶν ραντάρ. Εἰδικώτερα, ὅμως, ὡρισμέναι θεωρίαι ἀπορρέουν ἐκ πειραμάτων, πραγματοποιηθέντων ἐντὸς εἰδικῶν ἐργαστηρίων, ὅπου ἐπιστήμονες ἐμιμήθησαν κατὰ τὸ δυνατὸν τὰς ἐπὶ τοῦ γειτονικοῦ μας πλανήτου ἐπικρατούσας συνθήκας.

Ἂν δὲν ὑπῆρχε τρόπος ἀποστολῆς διαστημοσυσκευῆς πρὸς τὸν Ἄρη, αἱ ἀνωτέρω θεωρίαι δὲν θὰ ἀπετέλουν τίποτε περισσότερον ἀπὸ εὐφυεῖς ἐπιστημονικὰς ὑποθέσεις. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἡ προσγείωσις αὐτομάτων διαστημοσυσκευῶν ἐπὶ τοῦ Ἄρεως εὑρίσκεται ἤδη στὸ στάδιο τοῦ προγραμματισμοῦ, αἱ θεωρίαι σχετικῶς μὲ τὴν ὕπαρξι ζωῆς εἰς τὸν γείτονά μας, θὰ ἀποδειχθοῦν πολύτιμοι κατὰ τὴν λῆψιν ἀποφάσεων ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῶν ὀργάνων ποὺ θὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὰς διαστημοσυσκευὰς αὐτάς.

Ἂν ὑπάρχῃ ζωὴ εἰς τὸν Ἄρη, ἐνδέχεται αὕτη νὰ διαφέρῃ τῆς ζωῆς ὅπως τὴν γνωρίζομε ἐδῶ στὴ Γῆ. Τὰ ὄργανα συνεπῶς, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἐφοδιασθοῦν αἱ αὐτόματοι διαστημοσυσκευαί, θὰ πρέπει νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐπισημαίνουν ἀσυνήθη καὶ ἄγνωστα δείγματα βιολογικῶν ὀργανισμῶν. Ἄνευ τῆς ὑπάρξεως τοιούτων ὀργάνων, ἡ ὅλη προσπάθεια βιολογικῆς ἐξερευνήσεως τοῦ Ἄρεως ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ὁδηγηθῇ εἰς ἀποτυχίαν.

Ἕνα ἀπὸ τὰ προτεινόμενα ὄργανα, γιὰ τὴν βιολογικὴ ἐξερεύνησι τοῦ Ἄρεως, ἀποτελεῖται βασικῶς ἀπὸ εἰδικὴ κλωστή, ἐμβαπτισμένη σὲ κολλώδη χημικὴ οὐσία. Τὴν κλωστὴ αὐτὴ θὰ ξετυλίγῃ ἔξω ἀπὸ τὴν διαστημοσυσκευὴ μικροσκοπικὸς μηχανισμός, μὲ σκοπὸ αὕτη νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ ἔδαφος καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα. Τὰ διάφορα σώματα, ποὺ θὰ κολλήσουν στὴν κλωστή, θὰ ὑποστοῦν αὐτόματη χημικὴ ἀνάλυσι, τὰ πορίσματα τῆς ὁποίας θὰ ἀποσταλοῦν αὐτομάτως πρὸς τὴν Γῆ μέσῳ ἀσυρμάτου.

Ὑπάρχουν βεβαίως καὶ ἐπιστήμονες, ὡς π.χ. ὁ καθηγητὴς Σμολουκόφσκυ τοῦ Πανεπιστημίου Πρίνστον, οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν ὅτι ἐνδέχεται νὰ μὴν ὑπάρχῃ ζωὴ εἰς τὸν Ἄρη. Ὁ κ. Σμολουκόφσκυ συγκεκριμένως, ἔχει τὴν γνώμη ὅτι τὸ εὐρύτατα συζητηθὲν φαινόμενον τῆς ἀλλα-

γῆς τοῦ χρωματισμοῦ τοῦ Ἄρεως, ἀναλόγως πρὸς τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἐξήγησιν ἄλλην πλὴν τῆς ὑπάρξεως φυτῶν. Εἰς ἄρθρον του, δημοσιευθὲν ἀπὸ τὸ περιοδικὸν «Ἐπιστήμη», ὁ ἐπιστήμων αὐτὸς ἀναφέρει τὸ ἀποτέλεσμα πειράματός του μὲ ὡρισμένον στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον παραδέχονται γενικῶς οἱ ἀστρονόμοι ὅτι ὑπάρχει εἰς μεγάλας ἀναλογίας ἐπὶ τοῦ Ἄρεως. Ὁ καθηγητὴς ἐξέθεσε τὸ στοιχεῖον αὐτὸ εἰς ἔντονον ὑπεριώδη ἀκτινοβολίαν, ποικίλλουσαν κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν μὲ τὴν ἐπὶ τοῦ Ἄρεως ἀκτινοβολίαν τοῦ Ἡλίου —ἡ ὁποία εἶναι ὡς γνωστὸν ἀπόρροια τῆς ἀποστάσεως καὶ θέσεως τοῦ πλανήτου ἔναντι τοῦ ἡλίου. Ἀποτέλεσμα τοῦ πειράματος ἦτο ὅτι τὸ χρησιμοποιηθὲν στοιχεῖον ἤλλασσε χρωματισμούς, κατὰ τὸν ἴδιον ἀκριβῶς τρόπον ὅπως ἀλλάζει χρωματισμοὺς ὁ Ἄρης.

Παρ' ὅλας πάντως τὰς διαφορὰς ἐπιστημονικῶν ἀντιλήψεων ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ὑπάρξεως ζωῆς εἰς τὸν Ἄρη, ὅλοι οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπιστήμονες συμφωνοῦν ὅτι εἶναι ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη τῆς βιολογικῆς ἐξερευνήσεως τοῦ πλανήτου αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο, τόσον μεμονωμένοι Ἀμερικανοὶ ἐπιστήμονες ὅσον καὶ ἡ Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν τῶν Η.Π.Α., εἰς τὴν ὁποίαν μετέχουν οἱ κορυφαῖοι ἐπιστήμονες τῆς χώρας, συνιστοῦν ἐνθέρμως εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ ὑποστηρίξῃ δι' ὅλων τῶν μέσων τὸ ἐγχείρημα ἀποστολῆς καὶ προσγειώσεως αὐτομάτου διαστημοσυσκευῆς εἰς τὸν Ἄρη τὸ 1969 ἢ 1971.

★

Ἀπὸ τὶς Ἀραβικὲς Νύχτες (Χαλιμᾶ)

Μία ἱστορία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου

Στὴ χώρα τῶν Πυγμαίων

Λένε ὅτι ὁ Ἰσκάντερ (ὁ Μεγ. Ἀλέξανδρος) σε μιὰ ἐκστρατεία του ἔφτασε σὲ μιὰ χώρα, ὅπου κατοικοῦσε μιὰ φυλη πυγμαίων. Αὐτοὶ δὲν εἶχαν τίποτα ἀπὸ τ' ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, κι' οὔτε τὰ ἤθελαν. Συνήθιζαν νὰ σκάβουν τοὺς τάφους τους μπροστὰ στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τους, πολὺ πρὶν ἔρθη ὁ καιρὸς νὰ πεθάνουν —καθὼς μάλιστα κανεὶς δὲν ξέρει πότε θἄρθη ἡ ὥρα του— καὶ τοὺς σκούπιζαν, τοὺς καθάριζαν καὶ κατέβαιναν μέσα γιὰ νὰ προσευχηθοῦν καὶ νὰ λατρεύσουν τὸν Παντοδύναμο Θεό. Καὶ δὲν ἔτρωγαν ποτὲ τους κρέας, ἀλλὰ ἐτρέφοντο μόνο μὲ χόρτα καὶ ὅ,τι ἄλλο βγάζει ἡ γῆ.

Φτάνοντας, λοιπόν, ὁ Ἀλέξανδρος σ' αὐτὸν τὸν τόπο, ἔστειλε νὰ φωνάξη τὸ βασιλιά του, γιὰ νὰ τὸν γνω-

ρίση. 'Αλλὰ ἐκεῖνος ἀρνήθηκε νὰ πάη, λέγοντας:

— Δὲν τὸν χρειάζομαι σὲ τίποτα!

'Ο 'Αλέξανδρος εθαύμασε καὶ κίνησε καὶ πῆγε μόνος του σ' αὐτὸν καὶ τὸν ρώτησε

— Τί σόι ἄνθρωποι εἴσαστε σεῖς, Πῶς δὲν λογαριάζετε τὸ χρυσάφι καὶ τὸ ἀσῆμι κι' ὅλα τ' ἀγαθὰ τοῦ κόσμου;

'Ο βασιλιὰς ἀπάντησε.

— Κανεὶς δὲ χόρτασε ποτὲ μὲ τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου.

Ξαναρώτησε ὁ 'Αλέξανδρος

— Καὶ γιατὶ ἀνοίγετε τοὺς τάφους σας, μπροστὰ στὶς πόρτες τῶν σπιτῶν σας;

— Γιὰ νἄναι μιὰ παντοτεινὴ προειδοποίηση μπροστὰ στὰ μάτια μας

— Καὶ τί μ' αὐτό, ἐπέμεινε ὁ 'Αλέξανδρος.

— Ἔτσι μποροῦμε νὰ τοὺς βλέπουμε, κι' εἶναι παντοτεινὴ ἡ σκέψη γιὰ τὸ θάνατο καὶ δὲ λησμονοῦμε ποτὲ τὸν ἄλλον Κόσμο. Ἔτσι τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν κόσμο τοῦτο σβήνει μέσα στὴν καρδιά μας καὶ μένομε ἥσυχοι νὰ προσηλώνωμε το νοῦ μας στὴν ὑπηρεσία τοῦ Θεοῦ.

'Απόρησε, πάλι, ὁ 'Αλέξανδρος:

— Γιατὶ τρῶτε μόνο χόρτα;

Κι' ὁ βασιλιᾶς ἀπάντησε:

— Γιατὶ μᾶς φαίνεται ἀπετρόπαιο νὰ σφάζωμε τ' ἄκακα ζῶα, ποὺ μᾶς συντροφεύουν, καὶ νὰ κάνωμε τὶς κοιλιές μας τάφους τῶν πτωμάτων τους. Ἡ ἡδονὴ τοῦ φαγητοῦ δὲν ξεπερνάει τὸ λαρύγγι τοῦ ἀνθρώπου.

Ὕστερα ἅπλωσε τὸ χέρι του σ' ἕνα ράφι, πῆρε ἕνα κρανίο, ἑνὸς ἀπόγονου τοῦ 'Αδὰμ καὶ δείχνοντάς το στὸν 'Αλέξανδρο τοῦ εἶπε:

— Ὦ 'Ισκάντερ, Κύριε τοῦ Κόσμου! Ξέρεις ποιανοῦ ἦταν αὐτὸ τὸ κρανίο;

— Ὄχι! ἀπάντησε ὁ 'Αλέξανδρος.

— Μάθε, λοιπόν, πὼς ἦταν ἑνὸς βασιλιᾶ τῶν βασιλιάδων τοῦ κόσμου, ποὺ εἶχε τυραννήσει τοὺς ὑπηκόους του, εἶχε ἀδικήσει τοὺς ἀδύνατους, εἶχε ξοδέψει ὅλο του τὸν καιρὸ νὰ μαζεύη ὅλα τὰ σκουπίδια τοῦ κόσμου, ταχατες πὼς ἦταν ἀγαθά, καὶ νὰ τὰ κάνη σωροὺς μπροστά του, ἴσαμε ποὺ ὁ Θεὸς ἐπῆρε τὴν ψυχή του καὶ τὴν ἔρριξε στὴν αἰώνια φωτιά, καὶ τὸ καύκαλό του ἀπόμεινε ἐδῶ, ὅπως τὸ βλέπεις

Ὕστερα ἅπλωσε πάλι τὸ χέρι του σ' ἕνα ἄλλο ράφι, ἔβγαλε ἕνα δεύτερο κρανίο, καὶ ξαναρώτησε τὸν 'Αλέξανδρο

— Κι' αὐτὸ ἐδῶ, ξέρεις ποιανοῦ ἦταν,

— Ὄχι! ξαναπάντησε ὁ 'Αλέξανδρος.

— Λοιπόν, αὐτὸ τὸ κρανίο ἦταν ἑνὸς ἄλλου βασιλιᾶ, ποὺ φέρθηκε δίκαια στοὺς ὑπηκόους του, ἦταν ἥμερος κι' εὐγενικός, καὶ καλὸς στὸ λαό, ἴσαμε ποὺ ὁ Θεὸς πῆρε τὴν ψυχή του καὶ τὴν ἔβαλε νὰ εὐφραίνεται μέσα στὸν κῆπο του

Κι' ἀκουμπώντας τὰ χέρια του ἀπάνω στὴν κεφαλὴ τοῦ κατακτητῆ τοῦ κόσμου, τοῦ εἶπε

— Ἤθελα νἄξερα σὰν ποιὸν ἀπὸ τοὺς δυὸ εἶσαι ἐσύ.

'Ο 'Αλέξανδρος συγκινήθηκε, ἔσφιξε τὸ βασιλιᾶ στὴν ἀγκαλιά του καὶ τοῦ πρότεινε νὰ τὸν πάρη κοντά του, νὰ τὸν κάνη—ᾶς ποῦμε—Βεζύρη του καὶ νὰ μοιραστῆ μαζί του τὸ ἀπέραντο βασίλειό του Στὸ ἄκουσμα, ὁ πυγμαῖος Βασιλιᾶς τινάχθηκε κι' ἀναφώνησε

— Ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάη ἀπὸ τέτοιο πρᾶγμα Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐχθροί σου, γιατὶ φθονοῦν τὰ πλούτη σου καὶ τὶς δόξες σου— καὶ δὲν ἔχω καμμιὰ ὄρεξη νὰ μοιραστῶ τὶς ἐχθρότητές σου. 'Εγὼ εἶμαι ἀγαπημένος μ' ὅλο τὸν κόσμο κι' οἱ φίλοι μου εἶναι πραγματικοί γιατὶ κανεὶς δὲν εχει τίποτα νὰ μοῦ ζηλέψη, οὔτε συμφέρον νὰ μὲ καλοπιάνη, ἀφοῦ εἶμαι φτωχὸς καὶ ἀκτήμονας Καὶ εἶμαι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν κατάστασή μου, οὔτε λαχταρῶ τιποτα, καὶ δὲν ζητάω τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ μείνω ὅπως εἶμαι

'Ο 'Αλέξανδρος τὸν ἔσφιξε στὸ στῆθος του, τὸν φίλησε ἀνάμεσα στὰ μάτια, καὶ τράβηξε τὸ δρόμο του, πρὸς τὸ κισμὲτ του...

ΑΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΚΛΕΟΥΣ (*)

ΠΕΡΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩΝ

Σχολαστικὸς ἔκαμε ἐπίσκεψη σὲ ἄρρωστο φίλο του καὶ τὸν ρωτοῦσε γιὰ τὴν κατάστασή του. ἀλλὰ ἐκεῖνος ἀδυνατοῦσε νὰ τοῦ ἀπαντήση. Τότε καὶ ἐκεῖνος θύμωσε καὶ τοῦ εἶπε : Ἐλπίζω καὶ ἐμὲ νοσῆσαι, ἐλθόντι δε σοι μὴ ἀποκριθῆναι!

Σχολαστικός, θέλοντας νὰ διδάξη ὀλιγοφαγία τὸν ἵππο του, περιώριζε συστηματικὰ τὴν τροφή του, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προκαλέση τὸν θάνατό του ἀπὸ πεῖνα. Καὶ τότε εἶπε: Κακὸ πῶπαθα: Ὅτε γὰρ ἔμαθε μὴ τρώγειν, τότε ἀπέθανε.

Σχολαστικὸς ἀγόρασε οἰκίαν, θρονιάστηκε στὸ παράθυρο καὶ ρωτοῦσε τοὺς διαβάτες εἰ πρέπει αὐτῷ ἡ οἰκία (ἂν τοῦ ταιριάζει).

Σχολαστικὸς βλέποντας τὸ γιατρὸ στὸ δρόμο, κρύφθηκε. Και ὅταν τὸν ἐρώτησαν γιατὶ τὸ ἔκαμε, ἀπάντησε ὅτι ντρέπεται ν' ἀντικρύση τὸ γιατρό, διότι καιρὸν ἔχει μὴ ἀσθενήσας.

Σχολαστικὸς ἐσφράγισε στὸ πάνω μέρος ἕνα βαρέλι μὲ κρασί. Ὁ δοῦλος ἄνοιξε τρύπα στὸ κάτω μέρος κ' ἔπινε. Ὅταν ὁ σχολαστικὸς ἀντελήφθη ὅτι τὸ κρασὶ εἶχε λιγοστέψει, πάσχιζε ν' ἀνακαλύψη μὲ τὶ τρόπο τοῦ εἶχαν κλέψει τὸ κρασί. Ἕνας φίλος τοῦ λέγει: Δὲν βλέπεις ἐδῶ, στὸ κάτω μέρος, ποὺ ἔχουν ἀνοίξει τρύπα: Ἀμαθέστατε, ἀπαντᾶ ὁ σχολαστικός, τὸ βλέπω, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ κρασὶ λείπει τὸ ἄνωθεν, οὐ τὸ κάτωθεν.

Σχολαστικὸς ἔχασε τὸ παιδάκι του ἀπὸ ἀσθένεια. Βλέποντας δὲ νὰ συρρέη κόσμος πολὺς στὴν κηδεία, ἔλεγε : Αἰσχύνομαι εἰς τοιοῦτον ὄχλον μικρὸν παιδίον προσφέρειν.

Σχολαστικὸς ἔλαβε γράμμα φίλου του, ποὺ τοῦ ζητοῦσε νὰ τοῦ ἀγοράση μερικὰ βιβλία, ἀλλὰ τὸ ἀμέλησε. Τὸν συνήντησε ἀργότερα καὶ ἔσπευσε νὰ δικαιολογηθῆ. Δὲν ἔλαβον, τοῦ εἶπε, τὴν ἐπιστολήν, ἥν περὶ βιβλίων ἐπέστειλάς μοι.

Ὁ γυιὸς τοῦ σχολαστικοῦ ἔφευγε γιὰ τὸν πόλεμο. Καὶ ἔλεγε πὼς θὰ γύριζε μὲ τὴν κεφαλὴν ἑνὸς τῶν ἐχθρῶν. Καὶ ὁ σχολαστικὸς τοῦ εἶπε: Ἐγὼ θὰ εὐφρανθῶ νὰ σὲ ἰδῶ καλά, ἔστω καὶ χωρὶς κεφαλήν.

Σχολαστικὸς περιῆλθε σὲ ἀδεκαρίες καὶ πουλοῦσε τὰ βιβλία του. Γράφοντας δὲ στὸν πατέρα του, καμάρωνε: Δῶσε μου, ἔλεγε. συγχαρητήρια. διότι ἤδη γὰρ ἡμᾶς τὰ βιβλία τρέφει.

(*) Πρωτη σειρὰ ἀνεκδότων στὸ τεῦχος 40 τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ»

Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ

Ὑπὸ ΔΗΜ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Τῶν Ἀθηνῶν Ἱερὸς Βράχος, δόξα πνευματικὴ αἰώνων. Ἴσως ἡ μεγαλύτερη πνευματικὴ δόξα τῆς φυλῆς μας. Ὁμολογοῦν τὴ δόξα αὐτὴ τὴν ἱερὴ ἡ ἱστορία της, ἡ προιστορία, οἱ θρῦλοι, οἱ μῦθοι, οἱ ἀλληγορίες.

Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ δόξα ὅμως, κάποτε ἔσβησε. Ἔσβησε κι' αὐτὴ μαζὶ μὲ τὴν ἀρχαία παράδοσι τῆς πατρίδος μας. Πέρασε καὶ ἡ Ἀκρόπολις χρόνια δύστυχα πολλά, πολὺ δύστυχους καιρούς, αἰῶνες ὁλόκληρους, ποὺ καὶ ξεχάστηκε ἀκόμη. Μὲ τὴν Ἀναγέννησι στὴ Δύσι, ἦρθε καὶ αὐτή, μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα, στὴ μνήμη μερικῶν φωτισμένων στὸ νοῦ, γιὰ νὰ γίνη στὰ χρόνια μας προσκύνημα εὐλαβικό, δικό μας καὶ τῶν ξένων. Προσκύνημα ὅμως μόνο στὴν τέχνη καὶ στὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πνεῦμα, ὅπως τουλάχιστο τὸ εἶχαν ἐκφράσει διάφοροι ἀρχαῖοι φιλόσοφοι, ποὺ λίγο ἢ καὶ καθόλου εἶχαν καταπιαστῆ μὲ τὴν ἐσωτερική, μὲ τὴν πνευματική του παράδοσι. Εἶναι κι' αὐτὸ κάτι, γιατὶ καὶ ἡ τέχνη καὶ ἡ φιλοσοφία αὐτή, ἡ ἀτροφική, δὲν παύουν νὰ εἶναι κάτι σὰν ἀκτινοβολία τῶν ἱερῶν παραδόσεων τῶν καλῶν καιρῶν.

Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς προϊστορίας, ἀπὸ τὰ μέσα τῆς τρίτης χιλιετηρίδος, τῆς λιθοχαλκῆς ἐποχῆς, καθὼς τὴν ὀνομάζουν, ἔρχονται πληροφορίες πολύτιμες, μὲ κάτι θραύσματα ἀγγείων καὶ μερικὰ λίθινα ἐργαλεῖα, πληροφορίες ὅτι ἀπὸ τότε κατοικοῦσαν

ἄνθρωποι στὸ βράχο ἐκεῖνο, ποὺ κατόπιν πῆρε τὸ ὄνομα Ἀκρόπολις.

Ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς ἀρχαιολογίας ἐκφράζεται ὅμως καθαρώτερα μία ἄλλη ἐποχὴ μεταγενέστερη ἐπὶ τοῦ Βράχου, ποὺ γίνεται ἀπὸ τότε Ἱερός. Πρόκειται γιὰ τὴ χαλκῆ ἐποχή, τὴ γνωστὴ μυκηναική, ποὺ χρονικὰ καλύπτει τὸ δεύτερο ἥμισυ τῆς ἑπομένης χιλιετηρίδος, τῆς δευτέρης. Εἶναι σαφῆ τὰ κατάλοιπα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ποὺ σώζονται σήμερα. Εἶναι ὅ,τι σώζεται ἀπὸ τὰ κυκλώπεια τείχη, τὰ πελαργικά, καθὼς τὰ ὀνομάζει ὁ Θουκυδίδης καὶ μερικὲς ὑστερότερες ἐπιγραφές.(*) Εἶναι ἀκόμη καὶ μερικὰ θεμέλια ἀπὸ κατοικίες, μαζὶ δὲ μ' αὐτὲς καὶ οἱ δυὸ πώρινες βάσεις κιόνων, στὰ νότια τοῦ Ἐρεχθείου, οἱ ὁποῖες ἐβάσταζαν τὴ σκέπη τοῦ «μεγάρου», δηλαδὴ τῆς κεντρικῆς αἰθούσης τῶν ἀνακτόρων τῶν βασιλέων τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, ἂν καὶ τοῦτο ἀμφισβητεῖται σήμερα. Τὰ μέγαρα τῶν ἀνακτόρων τῶν βασιλέων τῆς μυκηναικῆς ἐποχῆς, ἦσαν χῶροι ἱεροί, ναοὶ ἢ τελεστήρια, ὁ δὲ βασιλεὺς ἦταν συγχρόνως καὶ ἀρχιερεύς, ὅπως καὶ στὰ μινωϊκὰ χρόνια τῆς Κρήτης.

Ἡ παράδοσις μᾶς πληροφορεῖ μὲ διάφορους μύθους καὶ ἀλληγορίες ὅτι τὴν ἐποχὴ αὐτή, τὴ μυκηναική, ἐπάνω στὴν Ἀκρόπολι, ποὺ ἀρχικὰ ἐλέγετο Κραναὰ καὶ ὕστερα Κεκροπία ἀνθοῦσε μιὰ πανάρχαιη λατρεία. Στὴν ἐποχὴ αὐτὴ τοποθετοῦνται οἱ μυθικοὶ ἥρωες, ὁ Κραναός, ὁ Κέκροψ, ὁ Ἐρεχθεύς, ὁ Ἐρυσίχθων, ὁ Αἰγεὺς καὶ ὁ Θησεύς.

Κατὰ τὴν ἑπόμενη ἐποχή, ποὺ ἦλθε μετὰ τὴ μυκηναική, δηλαδὴ κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ καλουμένου προϊστορικοῦ μεσαίωνα, ἡ ὁποία ἀρχίζει μὲ τὴ κάθοδο τῶν Δωριέων στὴν Ἑλλάδα, οἱ ὁποῖοι ὅμως δὲν ἔμειναν στὴν Ἀττική, μιὰ κατάστασι στάσιμη χαρακτηρίζει τὴν Ἀκρόπολι καὶ τὴν Ἀττική. Ἡ γεωμετρικὴ τέχνη ἔχει καὶ ἐδῶ ἀντικαταστήσει τη μυκηναική.

Φθάνουμε κατόπιν στὴν ἱστορικὴ περίοδο τῆς Ἀκροπόλεως, ποὺ ἀρχίζει στὴν Ἀττικὴ μὲ τὶς ἀρχὲς τοῦ 8ου αἰῶνα. Ἀπὸ ὅ,τι εἶναι γνωστὸ φαίνεται ὅτι ἀπὸ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἀπομένει ἡ Ἀκρόπολις ἀποκλειστικὰ τόπος λατρείας. Οὔτε πλέον βασιλικὰ ἀνάκτορα, οὔτε μέγαρα ἀνακτόρων. Καθὼς δὲ μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἡρόδοτος, τότε ἱδρύθηκε ὁ πρῶτος ναὸς τοῦ Ἐρεχθέως, «νηὸς Ἐρεχθέως», τὸ πρῶτο Ἐρεχθεῖον. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι Ἐρεχθεὺς εἶναι ὁ Θεὸς Ποσειδῶν, ὁ Ἐνοσίγαιος. Ἀλλὰ γι' αὐτὸ στὰ ἑπόμενα.

Ὕστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ ἱδρύθηκε τὸ πρῶτο Ἑκατόμπεδο, ποὺ ἀφιερώθη στὴ λατρεία τῆς ὑπερτάτης θεικῆς Σοφίας, στὴ λατρεία τῆς Θεᾶς Ἀθηνᾶς, ποὺ ἔδωσε τὸ ὄνομά της στὴν πόλι,

(*) Πελαργικα, πελαργός: Ἐκ τοῦ πελός = φαιὸς και ἀργός = ἀκατέργαστος, δηλαδὴ τὰ κατασκευασμένα ἀπὸ λίθους φαιούς, ἀκατέργαστους.

στὴν πόλι της, ποὺ τὴν εἶχε στὴν προστασία της καὶ γι' αὐτὸ τὴ λέγανε καὶ Πολιάδα.

Στὰ χρόνια τοῦ Πεισιστράτου γίνεται τὸ νέο Ἑκατόμπεδο καὶ κατόπιν μὲ τὴ Δημοκρατία τοῦ Κλεισθένους ἀρχίζει νὰ οἰκοδομῆται ὁ πρῶτος Παρθενὼν ἀπὸ πωρόλιθο, ποὺ ἔμεινε ὅμως στὴν ἀρχὴ τῆς κατασκευῆς του, μέχρι τοῦ στυλοβάτου, γιατὶ μεσολάβησαν οἱ ἐκστρατεῖες τῶν Περσῶν, καὶ σταμάτησαν τὶς ἐργασίες. Μὲ τὴν ἐκστρατεία μάλιστα τοῦ Ξέρξη, σὰν πῆραν οἱ Πέρσαι τὴν Ἀκρόπολι κατέστρεψαν τὸν Ἱερὸ Χῶρο καὶ ἐβεβήλωσαν τὰ Ἱερά.

Σὰν ἔφυγαν κατόπιν ὁριστικὰ οἱ Πέρσαι, ἱδρύθηκε ὁ Παρθενὼν τοῦ Περικλέους, στὰ μέσα τοῦ 5ου αἰῶνος, τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος, καθὼς λέγεται. Ἐκτίσθηκε ἐπάνω στὸν πώρινο στυλοβάτη τοῦ πρώτου Παρθενῶνος. Τὸν ἴδιον αὐτὸ καιρὸ ἔγιναν καὶ τὰ Προπύλαια μαζὶ μὲ τὰ τόσα ἄλλα ἀριστουργήματα τῆς τέχνης ἀπὸ τὰ ὁποῖα θαυμάζουμε σήμερα ὅ,τι ἐσεβάσθη ὁ χρόνος καὶ ὅ,τι δὲν κατέστρεψαν ἡ βαρβαρότης καὶ ὁ φανατισμός.

Στὰ τέλη τοῦ χρυσοῦ αἰώνα, ἀρχίζει ὁ ἐπάρατος πελοποννησιακὸς πόλεμος καὶ μ' αὐτὸν ἀρχίζουν οἱ σκοτεινοὶ καιροὶ τῆς πατρίδος μας, τῆς Ἀττικῆς καὶ τοῦ Σεπτοῦ Βράχου.

Ἀφήνοντας τὰ ἱστορικά, πρέπει κάτι νὰ ποῦμε ὅμως γιὰ τὴν ἀρχαϊκὴ τέχνη, τὴν τέχνη τοῦ 6ου αἰῶνα, ἐπάνω στὴν Ἀκρόπολι. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πρῶτο Ἐρέχθειον καὶ τὸ δεύτερο Ἑκατόμπεδον καὶ τὰ ἄλλα κτίσματα, δάσος ἀγαλμάτων ἐστόλιζε τὸν Ἱερὸ χῶρο. Ἕνα μέρος ἀπ' αὐτὰ τὰ ἀγάλματα, περίφημης τέχνης, εἶναι οἱ περίτεχνες Κόρες τῆς Ἀκροπόλεως, ποὺ φυλάσσονται στὸ μουσεῖο της. Εὑρέθησαν στὸν καλούμενο «ἀποθέτη τῶν Περσῶν» ἀπὸ ἀνασκαφὴ ποὺ ἔγινε τὸν περασμένο αἰώνα. Στὸν ἀποθέτη αὐτὸ τὶς εἶχαν θάψει οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὰ μηδικά, γιατὶ εἶχαν βεβηλωθῆ ἀπὸ τὸ βάρβαρο ἐπιδρομέα.

Δόξα μεγάλη, πνευματικὴ καλύπτει τὸν Ἱερὸ Βράχο ἀπὸ τὰ μυκηναικὰ χρόνια, ἴσως καὶ παλαιότερα. Μιλοῦν γιὰ τὴ δόξα αὐτὴ οἱ μῦθοι γιὰ τοὺς Ἥρωας καὶ τοὺς Θεοὺς τῆς Ἀκροπόλεως, οἱ θρῦλοι, οἱ μεταφορές, οἱ ἀλληγορίες.

Ἡ λατρεία ἀρχίζει καὶ ἐδῶ, ὅπως καὶ στοὺς Δελφούς, μὲ Δράκοντα, ἄνθρωπο καὶ ὄφι, προχωρεῖ στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ Ποσειδῶνος, γιὰ νὰ ὑψωθῆ ὕστερα σὲ μιὰ λατρεία ὑπέρτατη, τῆς Οὐρανίας Θεᾶς Ἀθηνᾶς. Καὶ στοὺς Δελφούς, στὸ μαντικὸ κλάδο ἡ ἀρχὴ γίνεται μὲ τὸν Πύθωνα ποὺ εἶχε προέλθει ἀπὸ τὴ σῆψι τῆς γῆς, δηλαδὴ ἀπὸ τὴ μεταβολὴ τοῦ ἀνθρωπίνου σὲ κάτι ἀνώτερο, σὲ Δράκοντα, στὸν Πύθωνα, ὁ ὁποῖος ἦτο ἄνθρωπος καὶ ὄφις. Τὰ ὀνόματα μαρτυροῦν πολλά: Πύθων προέρχεται ἀπὸ τὸ ῥῆμα πύθω, ποὺ θὰ πῆ σήπω, Δράκων δὲ ἀπὸ τὸ δέρκομαι τὸ ὁποῖον σημαίνει φέγγω.

Ἀργότερα τὸν ἄλλο κλάδο τῶν Δελφῶν, τὸν τελεστικό, τὸν παίρνει ὁ θεὸς Ποσειδῶν, γιὰ νὰ δοθῆ στὴν ἀκμὴ πλέον στὴ θεὰ τῶν Μυστηρίων Δήμητρα, τὸ δὲ μαντικὸ κλάδο τὸν δίδει ἡ δικαιοσύνη τοῦ Οὐρανοῦ, ἡ Θεὰ Θέμις, στὸ μαντικὸ Θεό, στὸ Θεὸ Ἀπόλλωνα. Σὲ Θεοὺς δηλαδὴ τοῦ Οὐρανοῦ (*). Τὸ ἴδιο, καθὼς εἴπαμε, γίνεται καὶ στὴν Ἀκρόπολι. Στὴν ἀρχὴ λατρεύεται ἐκεῖ ὁ Κέκροψ, ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ τὴ γῆ, ἀπὸ τὰ γήϊνα, τὰ ἀνθρώπινα (καὶ γι' αὐτὸ τὸν λέγουν αὐτόχθονα), ἐξελίχθηκε δὲ κατόπιν σὲ Δράκοντα. Τὸν παριστάνουν σὰν ἄνθρωπο μὲ οὐρὰ ὄφεος ἀντὶ γιὰ πόδια. Αὐτὸ σημαίνει ἄνοδο ἀπὸ τὸ σκοτεινό, ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο, σὲ κάτι πνευματικώτερο, σὲ κάτι ποὺ ἔχει φῶς, ποὺ φέγγει. (Δράκων, ἀπὸ τὸ δέρκομαι = φέγγω, καθὼς εἴπαμε). Δράκων λοιπὸν ὁ Κέκροψ, μᾶς τὸ λέει καὶ τὸ ὄνομά του, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴ λέξι ἡ «κέρκος», ἡ ὁποία σημαίνει οὐρά. Ἄνθρωπος — ὄφις, ἄνθρωπος μὲ οὐρά.

Υἱὸς τοῦ Κέκροπος κατὰ τὸ μῦθο, εἶναι ὁ Ἐρυσίχθων (ἀπὸ τὸ ἐρύω=σύρω, συνεκδοχικὰ δὲ ξεσχίζω καὶ ἀπὸ τὸ χθὼν= γῆ). Εἶναι ἐκεῖνος ποὺ σχίζει μὲ τὸ ἄροτρό του τὴ γῆ, ποὺ τὴν καλλιεργεῖ. Ὁ μῦθος αὐτὸς θυμίζει τὴν εἰκόνα τοῦ Τριπτολέμου τῆς Ἐλευσῖνος, ποὺ καὶ ἐκεῖνος μὲ τὸ ἅρμα του καλλιεργεῖ τὴ γῆ. Καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ προβάλλεται ἡ εἰκόνα τοῦ μυσταγωγοῦ.... Τοῦ μυσταγωγοῦ ποὺ καλλιεργεῖ τὴ γῆ, τὰ γήϊνα, τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς δίδει τὸ φῶς τῶν μυστηρίων.

Μεταγενέστερα στὴν Ἀκρόπολι λατρεύεται ὁ Ἐρεχθεύς, βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν, υἱὸς τῆς γῆς καὶ τοῦ Θεοῦ τῶν ὑδάτων Ποσειδῶνος. Ἄλλοι μῦθοι συνταυτίζουν τὸν Ἐρεχθέα μὲ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ Ποσειδῶνα. Στὸν ταυτισμὸ αὐτὸ συνηγορεῖ καὶ ἡ ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος Ἐρεχθεύς. Προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα ἐρέχθω, ποὺ σημαίνει συντρίβω, κλονῶ, ταράττω, πράξεις ποὺ ἀποδίδονται στὸ Θεὸ Ποσειδῶνα, ὁ ὁποῖος μὲ τὶς τρικυμίες τῆς θαλάσσης συντρίβει τὶς ἀκτές. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο ὁ Θεὸς Ποσειδῶν ὠνομάζετο καὶ Ἐνοσίγαιος, ἀπὸ τὸ ἔνοσις ποὺ σημαίνει σείσιμο (ἐνόθω=σείω) καὶ γῆ. Δηλαδὴ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ πιέζει μὲ τὴν ὁρμὴ τῶν κυμάτων τὴ γῆ. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα Ποσειδῶν, πού, κατὰ τὴν ἐτυμολογία τοῦ Νικ. Ἐλευθεριάδη, τοῦ ἀνατολιστῆ, προέρχεται ἀπὸ τὸ πελασγικὸ ρῆμα *p.s.d.* (πασαντά) ποὺ θὰ πῆ ἀναστατώνω, συνταράσσω, τὰ ἴδια σημαίνει. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ διαφαίνεται ὅτι ἡ λατρεία στὴν Ἀκρόπολι ἀπὸ Κεκροπία εἶχε προαχθῆ σὲ Ποσειδωνία. Στὴν ἄποψι αὐτὴ συντρέχουν καὶ οἱ μῦθοι τοῦ Αἰγέως καὶ τοῦ Θησέως. Ὁ Αἰγεύς, ὁ μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν, εἶναι ἥρως θαλάσσιος καθὼς φανερώνει καὶ τὸ ὄνομά του, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ «αἶγες», τὸ ὁποῖο δηλοῖ τὰ μεγάλα κύματα. Καὶ ὁ Θησεύς, ὁ υἱός

(*) Ἴδε ἄρθρον: «Τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν». «ΙΛΙΣΟΣ», τεῦχος 33.

του, βασιλεὺς καὶ αὐτὸς τῶν 'Αθηνῶν καὶ ἥρως, φέρεται ἀπὸ τὴν παράδοσι νὰ ἔχη πατέρα πνευματικὸ τὸ Θεὸ Ποσειδῶνα.

Μὲ τοὺς μύθους ποὺ παραθέσαμε, εὑρισκόμεθα στοὺς προϊστορικοὺς χρόνους τῆς 'Αττικῆς, στὴν καλουμένη μυθικὴ ἐποχή. Στὴν ἐποχὴ λοιπὸν αὐτὴ ἡ λατρεία εἰς τὴν 'Ακρόπολι παίρνει μία ἐξέλιξι ἀποφασιστική, θὰ ἐλέγαμε. Εἶναι αὐτὸς κανών. 'Η λατρεία σὰν προκόβει δὲν ἀπομένει στατική. 'Εξελίσσεται, προάγεται. Ἔτσι καὶ στὴν 'Ακρόπολι, σὰν ἦλθαν οἱ κατάλληλοι χρόνοι, προάγεται ἀπὸ Ποσειδωνία σὲ Οὐρανία, σὲ 'Ολυμπία. 'Επάνω σ' αὐτὸ ἡ παράδοσις προβάλλει ἕνα μῦθο ἀξιοπρόσεκτο καὶ διαφωτιστικό. Τὸ γνωστὸ μῦθο γιὰ τὴ «διένεξι» τῶν Θεῶν Ποσειδῶνος καὶ 'Αθηνᾶς γιὰ τὴν πνευματικὴ δραστηριότητα ἐπάνω στὴν 'Ακρόπολι, μὲ ἀποτέλεσμα τὴ νίκη τῆς Θεᾶς 'Αθηνᾶς. Καὶ ὁ μῦθος ὅμως αὐτός, καθὼς καὶ τόσοι ἄλλοι, εἶναι κακοποιημένος, δηλαδὴ ἀλλοιωμένος καὶ παρεξηγημένος. Οἱ Θεοὶ δὲν ἐρίζουν. Εὔγλωττα ὁ μῦθος μαρτυρεῖ γιὰ τὴν ἄνοδο τῆς λατρείας. 'Απὸ Ποσειδωνία ἐξελίσσεται σὲ 'Ολυμπίαν. 'Ανέρχεται εἰς τὸ ὕπατον τῆς πνευματικῆς της δόξης. 'Ασκεῖται πλέον ἐκεῖ ἡ λατρεία τῆς Θεᾶς Σοφίας. Κατὰ τὸ μῦθο ποὺ ἀναφέραμε, τὸ Δικαστήριο τῶν Θεῶν τοῦ 'Ολύμπου ἔκρινε καὶ ἔδωσε τὴ νίκη στὴ Θεὰ 'Αθηνᾶ. Δηλαδὴ ἡ δικαιοσύνη τῶν 'Ολυμπίων, σὰν ἦλθεν ὁ χρόνος, ὕψωσε τὴ λατρεία ἐπάνω στὴν 'Ακρόπολι σὲ 'Ολυμπία. Εἶναι κάτι τὸ ἴδιο ποὺ ἔγινε καὶ στοὺς Δελφούς. Καὶ ἐκεῖ, κατὰ τὸ σχετικὸ μῦθο, ἡ Θέμις, δηλαδὴ ἡ δικαιοσύνη τῶν Θεῶν, ἔδωσε, ὅταν ἦταν καιρός, τὸ Μαντεῖο στὸ Θεὸ 'Απόλλωνα.

'Η 'Ακρόπολις μὲ τὴν πνευματικὴ αὐτὴ δόξα εἰσέρχεται στοὺς ἱστορικοὺς χρόνους καὶ ἀποβαίνει τὸ πανελλήνιο κέντρο μιᾶς λατρείας ὑπέροχης. Τῆς λατρείας τῆς μεγάλης Θεᾶς 'Αθηνᾶς, τῆς Θεᾶς μιᾶς ὑπερτάτης Σοφίας.

Κατὰ τὸν χρυσοῦν αἰῶνα, ποὺ ἀκολούθησε, μετὰ τὰ μηδικά, ἡ 'Ακρόπολις ἀποβαίνει ἕνας χῶρος 'Ιερός, ποὺ στὴν πνευματικὴ του δόξα προστίθεται καὶ μία ἄφθαστη τέχνη μὲ τὰ ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ παράδοσι ἀρχιτεκτονικὰ καὶ γλυπτικὰ ἔργα. 'Ιδρύεται ὁ Παρθενὼν ἀφιερωμένος στὴν Πρόμαχο Θεὰ τῆς πόλεως, τὴν Πολιάδα, τὸ 'Ερέχθειον ποὺ λατρεύονται μαζὶ οἱ Θεοὶ Ποσειδῶν καὶ 'Αθηνᾶ, σὰν εὐλαβικὴ ἀνάμνησι τῆς πνευματικῆς ἱστορίας τοῦ 'Ιεροῦ Χώρου, ὁ ναὸς τῆς 'Αθηνᾶς 'Απτέρου Νίκης καὶ τόσα ἄλλα ἀριστουργήματα τῆς τέχνης.

Γιὰ τὴν περίοδο ὅμως αὐτή, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν προϊστορία καὶ κορυφοῦται στὰ ἱστορικὰ χρόνια, γιὰ τὴν περίοδο τῆς λατρείας τῆς Γλαυκώπιδος Παλλάδος, στὴν ὁποία ἔχει πλέον ἀφιερωθῆ ὁλόκληρος ὁ 'Ιερὸς Βράχος, τῆς σεπτῆς κόρης τοῦ ὑπερτάτου 'Ολυμπίου Διὸς καὶ τῆς 'Ωκεανίδος Νύμφης Μήτιος, τῆς Τριτογενείας Θεᾶς 'Αθηνᾶς, πρέπει κάποτε νὰ ἐπανέλθουμε.

ΔΗΜ. Δ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Ένωση στὴ Μονάδα

Τὸ σῶμα μου ἕνας Οὐρανός, «ἐν στάσει», ἐνῶ ἡ ψυχή μου,
μ᾿ ἐσωτερικὰ κι ἐξωτερικὰ ἀγκάθια,
γιὰ ν᾿ ἀγκυλώνουμε καὶ ν᾿ ἀγκυλωνόμαστε καθημερινά.
Τὸ σῶμα μου ἕνας οὐρανός, «ἐν στάσει», ἐνῶ ἡ ψυχή μου,
οὐρανὸς «ἐν κινήσει».
Νά, προχώρησα πέρα ἀπ᾿ τ᾿ ἀνόητα κατασκευάσματα καὶ τὰ
παραμύθια.
Νά, εἶμαι γυμνός, ξεντύθηκα ὅλα τὰ δόγματα, βλέπω πέρα ἀπ᾿
ὅλες τίς
δοξασίες καὶ δικαιοῦμαι, Θεέ μου, νὰ Σὲ προσφωνῶ Ἐσέ,
τὴν ἀπόλυτη Μονάδα. Ποθῶ παντοῦ τὴν Ἕνωση στὴ Μονάδα.
Μόνον ἡ μονάδα εἶναι γονιμοποιός. Αὐτὴ συνενώνει καὶ
προστάζει τὰ ἀνωφερῆ καὶ τὰ κατωφερῆ στοιχεῖα νὰ σταθοῦν,
νὰ λιμενισθοῦν, νὰ ἑνωθοῦν, νὰ μιμηθοῦν τῆς γέννησης τὴν
ἑνότητα.
(Δὲν εἶμαι παιδὶ νὰ μὲ τρομάζει μὲ κοῦκλες καὶ παραμύθια
ἡ τροφός μου).
Δὲν καταδέχομαι μέσα στὸ ἱδρυμένο γύρω μου ἀπὸ αἰῶνες
ψέμα νὰ τὸ πιστεύω, οὔτε τὴν ἐλπίδα του
δὲν παίρνω. Προτιμῶ τὴν ἀλήθεια. Κι ὅμως δὲν εἶμαι
μέσα σ᾿ ὁλόκληρη τὴν ἀλήθεια κι αἰσθάνομαι ἐλλιπής.
Τὸ βιβλιάριο τῶν σπουδῶν μου τῶν οὐρανίων δὲν εἶναι
συμπληρωμένο ἀκόμη μὲ τὶς ἄπειρες παρουσίες μου.
Διδάσκαλε Αἰώνιε, τώρα ἐννοῶ, γιατὶ δὲ νοιώθω εὐτυχής.
Ἔγινα ἄντρας πιὰ καὶ πολεμῶ νὰ καταχτήσω
μὲ τὸν ἐσωτερικό μου ἀγῶνα τὴν πραγματικότητα τῆς
στιγμῆς μου ἢ στὸ φαινόμενό της μὲ ἀνεκτικότητα
νὰ πειθαρχήσω.

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

(Ἀναγωγὴ στὴ Μονάδα, 1965)

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΤΟΥ "ΙΛΙΣΟΥ" ΣΤΗΝ "ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ"

Ζῶα καὶ Ἄνθρωποι

Ἀπὸ τοὺς ΜΥΘΟΥΣ τοῦ Τριλούσα
Μετάφρ. Κ. ΤΡΙΚΟΓΛΙΔΗ

Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΤΙΓΡΗΣ

Μιὰ Τίγρη, μέσα σ' ἕνα κλουβὶ τοῦ Ζωολογικοῦ Κήπου, παρετήρησε μιὰ μέρα ἀνάμεσα στὸν κόσμο, μιὰ ὄμορφη κυρία, ποὺ τὴν καλοκοίταζε. Κ' εἶπε ἡ Τίγρη στὸ Λιοντάρι:

— Κοίταξε τί γλυκὰ μάτια ποὔχει αὐτὴ ἡ γυναίκα! Πόσο μὲ γοητεύουν! Σὲ βεβαιώνω, ἂν τύχαινε νὰ τὴν εὕρισκα στὴν ἔρημο, δὲν θὰ μοῦ πήγαινε ἡ καρδιὰ νὰ χυμήξω νὰ τὴ φάω. Ὄχι, μὰ το Θεο, δε θα τὄκανα ποτέ, ὅσο πεινασμένη κι' ἂν ἤμουν. Θἄλεγα: Κρῖμα νὰ χαθῆ μιὰ τέτοια ὀμορφιὰ και θἄτρεχα κοντα της καὶ θἄπεφτα στὰ πόδια της, παιγνιδιάρικη και ὑπάκουη.

Μὰ ἡ ὄμορφη γυναίκα, ἀπο το ἄλλο μερος, ποὺ τὴν κοίταζε μὲ φλογερὲς ματιες ἐπιθυμίας καὶ ἔλεγε μέσα της τι ὄμορφο ταπέτο θὰ γινότανε τὸ τομάρι της, γύρισε στον ἄντρα της καὶ τοῦ εἶπε:

— Δὲ χορταίνω νὰ τὴ βλέπω! Τί δέρμα! Τί ὀμορφιά! Πόσο ἤθελα νὰ τὴν ἐξουσίαζα, γιὰ νὰ τὴ γδάρω...

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΛΙΟΝΤΑΡΙΟΥ

Ὅταν πέθανε ὁ Λέοντας, ὁ Ποντικος ποὺ τοῦ ἄρεσε πάντα ν' ἀνακατεύεται μέσα στοὺς φιλολογικοὺς κύκλους, γιὰ νὰ φαντάξη και τούτη τὴ φορὰ στὸ κοινὸν τῶν τετραπόδων σηκώθηκε και ἀπήγγειλε ἕνα λυπητερο σοννετο ποὺ το εἶχε ἀντιγραψει ἀπο καπου ἀλλοῦ.

Σὲ ὅλα τὰ ζῶα ποὺ μαζώχτηκαν νὰ κλάψουν τὸ νεκρο ἤρθε τότε η μανία νὰ ποζάρουνε κι' αὐτὰ γιὰ ποιητάδες. Ὡς καὶ τὸ Μερμήγκι, ἀκόμα, εἶπε

ἕνα τραγούδι, ὅπου ἐξύμνησε τὴν παλαιὰ φιλία ποὺ εἶχε μὲ τὸ λιοντάρι. Μονάχα τὸ Γαϊδουράκι καθότανε παράμερα καὶ μὲ μάτια ποὺ γυάλιζαν στὸν ἥλιο κοίταζε μὲ ἀπάθεια ὅλα αὐτὰ τὰ ζῶα ποὺ ἀπάγγελναν στίχους, ἐνῶ αὐτὸ οὔτε λέξη δὲν ξεστομοῦσε.

— Πῶς κάθεσαι ἔτσι σὰ χάχας; τοῦ κάνει ὁ Γρύλος. Οὔτε ἕνα τετράστιχο δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ πῆς;

— Ἄϊντε ἀπὸ δῶ! Μὴ μὲ σκοτίζεις! ἀπάντησε ὁ Γάϊδαρος. Ἐγώ, δόξα νἄχει ὁ Θεός, δὲν συναναστρέφομαι τοὺς φιλολογοῦντες, ποὺ ἐξωτερικεύουνε τὴ θλίψη τους καὶ τὰ δάκρυά τους μὲ ρίμες. Ὄχι! Ἐγὼ εἶμαι πιὸ συμμαζωμένος, καὶ χωρὶς νὰ ζητάω τὴ ρίμα, κλαίω μὲ τὴν καρδιά μου, καὶ μένω πάντα Γάιδαρος.

*

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ - ΠΑΤΡΙΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Μιὰ φορὰ μιὰ Περιστέρα εἶπε στὸ παιδί της :

— Πρὶν ἀφήσης τὴ φωλιά σου καὶ πετάξεις, πρέπει νὰ σοῦ δώσω κάποιες συμβουλές, παιδί μου. Πρόσεχε ἀπὸ τὸν Ἄνθρωπο! Θὰ σὲ κυνηγήσει, γιατὶ εἶναι σωστὸς «μπόγιας». Μὰ ἂν τοῦ ἀγγίσεις τὴν πιὸ εὐαίσθητη χορδὴ τῆς καρδιᾶς, θὰ τοῦ ἔρθουνε δάκρυα στὰ μάτια. Γι᾽ αὐτὸ ἂν ποτὲ πέσης στὰ χέρια του, πές του πὼς ἔχεις ἀγαπημένο ταῖρι, ποὺ μὲ λαχτάρα σὲ περιμένει στὴ φωλιά σου... Δὲ θὰ σὲ σφάξει, γιατὶ ἔχει τοῦτο τὸ καλό, νὰ σέβεται τὸ αἴσθημα τῆς οἰκογενειακῆς στοργῆς. Ἂν ὅμως τύχει καὶ δὲ φέρει αὐτὸ ἀποτέλεσμα, τότε πές του νὰ σὲ κάνη Περιστερὰ Ἀγγελιαφόρο, γιὰ νὰ σώσης τὴν Πατρίδα ἀπὸ πολλὰ δεινά. Μπρὸς στὸν πατριωτισμό, συγκινεῖται ὁ Ἄνθρωπος καὶ κλαίει. Σκέπτεται τοὺς δοξασμένους ἀγῶνες τῆς φυλῆς, καὶ θὰ σὲ ἀφήσει ἐλεύθερο. Μὰ κι᾽ ἂν αὐτὸ δὲν πετύχει, τότε θύμησέ του τίνος εἶσαι συγγενής: τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ ἦταν κι᾽ αὐτὸ Περιστερά. Μόνο στὴ θρησκευτικὴ αὐτὴ σκέψη, νἆσαι βέβαιο πὼς δὲ θὰ σὲ σφάξη καὶ δὲ θὰ σὲ ψήση στὴ σκάρα.... Ὅμως, ὅλα αὐτά, ἂν εἶσαι τυχερό, ἐκείνη τὴ στιγμή, νὰ ἔχει φάει, νὰ εἶναι χορτάτος, καημένο μου παιδί!...

Η ΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

Τὰ ζῶα: διδάσκαλοι ὑγιεινῆς τῶν ἀνθρώπων

Ὑπὸ Κ. Λ. ΜΕΡΑΝΑΙΟΥ

Ἀπὸ τὰ ζῶα, ἀπὸ τὴν συμπεριφορά των και τὰς συνηθείας των ἠμποροῦμε νὰ ἀντλήσωμε πολύτιμα διδάγματα διὰ τὴν διατροφὴν καὶ τὴν θεραπείαν μας. Π.χ. πρὸ πέντε αἰώνων ἕνας Γάλλος ποιητής, ποὺ ἠσχολεῖτο καὶ μὲ τὴν ἰατρικήν, παρώτρυνε τοὺς συγχρόνους του νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῆς «κακοχυμίας» τρώγοντας μάραθα, μαρούλια καὶ ἄλλα λαχανικά, παρὰ παίρνοντας φάρμακα, γιατὶ αὐτὸ κάνουν καὶ τὰ σκυλιὰ καὶ οἱ κόττες καὶ οἱ πάπιες καὶ ἄλλα ζῶα. Τὴν ἴδια περίπου ἐποχὴ ἕνας ἄλλος ἔγραφε πῶς θὰ πρέπει νὰ παρακολουθήσωμε τὸν ὑπομονετικὸν γάϊδαρο καὶ θὰ ἀντιληφθοῦμε ὅτι τρώγει ἄσπληνο ἢ ἀδίαντο (πολυτρίχι) διὰ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις τῆς χολῆς. Καὶ οἱ ἰατροὶ χρησιμοποιοῦν τὸ ἴδιον βότανον διὰ τὸν ἴδιον θεραπευτικὸν σκοπόν.

Κατ' ἀρχὴν τὸ ἔνστικτον ὁδηγεῖ τὸ ζῶον εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς τροφῆς του καὶ τῶν φαρμάκων του. Καὶ ὕστερα, γενικῶς, φαίνεται ὅτι τὸ ζῶον παρουσιάζει, ἀναφορικῶς μὲ τὴν ἀρρώστεια, βιολογικὰς ἀντιδράσεις ἀναλόγους, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἶναι ἐντονώτεραι καὶ συχνὰ παρουσιάζει μεγαλυτέραν ἀντίστασιν εἰς τοὺς παθογόνους παράγοντας καὶ τοὺς τραυματισμούς.

Τὴν ἀνάγκην καταναλώσεως τροφῶν πλουσίων εἰς βιταμίνας, μεταλλικὰ ἅλατα, ὁρμόνας, κλπ. τὰ ζῶα τὴν ἱκανοποιοῦν ἀνέκαθεν. Καὶ χαρακτηριστικὸν παράδειγμα εἶναι ἡ «ἐξόρμησις πρὸς τὸ πράσινον», ἐκ μέρους τῶν χορτοφάγων ζώων. Ἀγελάδες καὶ ἄλογα, πρόβατα καὶ κατσίκια, ὅταν μετὰ τὸ πέρας τοῦ χειμῶνα, ἀφήνωνται ἐλεύθερα νὰ βοσκήσουν, ἀδιαφοροῦν διὰ τὸ σανό, τρέχουν εἰς τὸ πρῶτο πράσινο χορτάρι ποὺ θὰ συναντήσουν. Τὰ μὴ κατοικίδια ἐπιχειροῦν μετανάστευσιν πρὸς περιοχὰς πλουσίας εἰς πράσινον καὶ κάποτε ἐπιδίδονται καὶ εἰς ἀκροβασίας, προκειμένου νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἀνοιξιάτικη τροφή τους. Τὰ ἐλάφια, ὅταν δὲν βρίσκουν ἐπαρκῆ τροφὴν εἰς τὴν χλόην, τὴν ἀναζητοῦν εἰς τὰ τρυφερὰ κλωνιὰ τῶν δένδρων καὶ εἰς τοὺς βλαστοὺς τῶν φυτῶν, καὶ διὰ νὰ τὴν φθάσουν στηρίζονται εἰς τὰ πισινά των πόδια. Εἰς τὸν Βορρᾶ οἱ ρέννοι καὶ τὰ καριμποὺ συνηθίζουν νὰ σκάβουν μέσα εἰς

τὰ γιόνια ἀναζητώντας τὰ πρῶτα βλαστάρια.

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ συμπεριφορὰ τῶν κατοικιδίων καὶ τῶν ἀγρίων χορτοφάγων ζώων, δὲν προέρχεται μόνον ἀπὸ τὸ ἔνστικτον τῆς διατροφῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ θεραπευτικὰς ἀνάγκας. Πράγματι ὁ ὀργανισμὸς τῶν ζώων, ὅπως καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὑπόκειται εἰς τὴν «χειμερινὴν τοξίνωσιν», εἰς τὴν δηλητηρίασιν ἀπὸ τὴν πτωχὴν χειμερινὴν περίοδον, ποὺ εἶναι γεμάτη ἀπὸ μεταβολικὰς σκωρίας, εἴτε ἐξ αἰτίας τοῦ ψύχους καὶ τῆς σπανιότητος τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, εἴτε ἐξ αἰτίας μιᾶς διατροφῆς, ποὺ τουλάχιστον ἐπὶ τέσσαρες - πέντε μῆνας χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν νωπῶν χορταρικῶν.

Δι' αὐτὸ μὲ τὴν ἄνοιξιν, ἀλλὰ καὶ μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ χειμῶνα, τὰ χορτοφάγα ζῶα ἀναζητοῦν ἐπιμόνως ρίζας καὶ βλαστοὺς φυτῶν, ποὺ δὲν εἶναι μόνον τροφή, ἀλλὰ καὶ οὐσίαι πλούσιαι εἰς βιταμίνας, μεταλλικὰ ἅλατα καὶ τονωτικὰ στοιχεῖα.

Ἂν τώρα τὰ χορτοφάγα ἀναζητοῦν βιταμίνας καὶ ἄλλας πολυτίμους οὐσίας, θρεπτικὰς καὶ θεραπευτικάς εἰς τὰ φυτά, τὰ σαρκοβόρα ἀκολουθοῦν τὴν ἴδια συνήθειαν μὲ τὰ ζῶα, μὲ τὰ ὁποῖα διατρέφονται.

Πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια γνωρίζομεν ὅτι εἰς τὰ ἐντόσθια, καὶ κυρίως τὰ ἀδενικῆς δομῆς (σηκότι, σπλῆνα, κλπ.) ὑπάρχουν πυκναὶ συγκεντρώσεις βιταμινούχων μεταλλικῶν καὶ ὁρμονικῶν οὐσιῶν. Καὶ αὐτὸ τὸ σαρκοβόρον τὸ ἐγνώριζε πάντοτε ἐνστικτωδῶς. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἴτε περὶ κατοικιδίου πρόκειται εἴτε περὶ ἀγρίου ἔχει ἰδιαιτέραν προτίμησιν διὰ τὰ ἐντόσθια.

Ἔτσι λοιπὸν καὶ τὰ χορτοφάγα καὶ τὰ σαρκοβόρα διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν ἐλλειμματικὴν των διατροφήν, ζητοῦν συμψηφιστικῶς καὶ ἐνστικτωδῶς τροφὰς ποὺ εἶναι ξέναι πρὸς τὰς συνηθείας των. Π.χ. ἔχει παρατηρηθῆ ὅτι ἀγελάδες καὶ σκύλοι γλύφουν ἕνα τοῖχο ἢ μιὰ πέτρα, διότι ἔχουν ἀνάγκην ἀσβεστούχων ἁλάτων. Ἀξιόπιστοι φυσιοδίφαι ἀναφέρουν ὅτι εἰς τὴν ζούγκλαν τῆς Ἀφρικῆς, περιοχαὶ πλούσιαι εἰς θειϊκὰ καὶ χλωριοῦχα ἅλατα, ὅπως καὶ σιδήρου, χαλκοῦ, μαγνησίου ἀποτελοῦν περιοχάς, ποὺ τὰς ἐπισκέπτονται περιοδικῶς μικρὰ καὶ μεγάλα ζῶα διὰ νὰ φάγουν ἅλατα καὶ ὀλιγοστοιχεῖα, δηλαδὴ οὐσίας ποὺ τὰς συνιστᾶ ἡ πλέον σύγχρονος διαιτητική.

Τὸ φαινόμενον αὐτὸ τῆς ἐνστικτώδους προσαρμογῆς παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον; Ναί, ἀλλὰ εἰς μικρὸν βαθμόν. Αὐτὸ παρατηρεῖται κυρίως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πρώτης καὶ τῆς δεύτερης παιδικῆς ἡλικίας. Ὅταν τὸ παιδὶ βρίσκεται ἀκόμη περισσότερον πλησίον εἰς τὴν φύσιν. Ὡρισμέναι «λαιμαργίαι» — ὅπως γιὰ τὴ ζάχαρη, τὰ ζαχαρωτά, τὰ φροῦτα — ὅπως καὶ ὡρισμέναι τροφικαὶ «διατροφαὶ» — προτιμήσεις γιὰ ὠμὸ ψάρι ἢ κρέας, γιὰ τὰ χαλασμένα χορταρικά, γιὰ χλόη, καὶ ἀκόμη τὸ γλύψιμο σὲ τοίχους καὶ πέτρες — ἐξηγοῦνται μὲ τὴν ἐνστικτώδη ἀναζήτησιν οὐσιῶν ποὺ λείπουν ἢ εἶναι ἐλλειμματικὲς εἰς τὴν συνή-

θη διατροφὴν τοῦ παιδιοῦ.

Τὰ αὐτὰ ἰσχύουν καὶ διὰ τὴν ὀργανοθεραπείαν καὶ τὴν ὀποθεραπείαν, δηλαδὴ τὴν θεραπείαν τὴν βασιζομένην εἰς κατανάλωσιν ὡρισμένων ὀργάνων ἢ ἐκχυλισμάτων των. Αὐτὴ ἡ παλαιοτάτη συνήθεια ἀποτελεῖ ἤδη τὴν βασικὴν ἄποψιν τῆς βιομηχείας, διότι τὰ ὄργανα ἔσω ἐκκρίσεως, περιέχουν διαφόρους χρησίμους οὐσίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων προέχουν αἱ ὁρμόναι. Πολλὰ ζῶα τρωγουν τὸν πλακοῦντα κόκ, διὰ πολλοὺς λόγους, ἀλλὰ κυρίως διότι ἐξασκεῖ διεγερτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς παραγωγῆς γάλακτος. Ἡ βιοχημεία ἔχει ἀποδείξει ὅτι ὁ πλακοῦς περιέχει γαλακτογόνους ὁρμόνας. Ἀκόμη θὰ πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι ὡρισμέναι γυναῖκες πρωτογόνων φυλῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ν. Ἀμερικῆς, Ἀσίας καὶ Αὐστραλίας ἔχουν τὴν αὐτὴν συνήθειαν.

Τὰ ζῶα ἀκολουθοῦν καὶ ἄλλας θεραπευτικὰς ἐνστικτώδεις πράξεις. Σκῦλοι καὶ γάτες τρώγουν ὡρισμένα φυτὰ λεγόμενα «ἐμετικὰ» ποὺ ἐρεθίζουν τὸν στόμαχον διὰ νὰ ἀποβάλῃ τὴν τροφήν. Ὅταν τὸ ζῶον ἔχει πυρετὸν δὲν τρώγει ἢ τρώγει ὀλίγον, πίνει πολὺ νερὸ καὶ καταφεύγει εἰς μίαν γωνίαν ἀπόμερη. Ὅταν πάσχῃ ἀπὸ ρευματισμοὺς καταφεύγει στὸν ἥλιον. Ὅταν ἔχῃ ἕνα μέλος συνθλιμμένον ἢ μὲ φλεγμονὴν τὸ βάζει σὲ κρύο νερό. Ὅταν ἔχῃ ἕνα κάταγμα ἐπιδιώκει νὰ κρατῇ ἀκίνητον τὸ μέλος αὐτό. Ὅταν εἶναι τραυματισμένον γλύφει τὴν πληγὴν μὲ τὴν γλῶσσα του καὶ μὲ τοῦτο ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὴν μηχανικὴν πρᾶξιν σταματάει τὴν αἱμορραγίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ τὰ ἔνζυμα, τὰ περιεχόμενα εἰς τὸ σάλιο, φονεύει τὰ μολυσματικὰ μικρόβια τῆς πληγῆς, ἕως ὅτου ἐπουλωθῇ.

Τὰ περισσότερα ζῶα ἐφαρμόζουν τὴν προσωπικήν των ὑγιεινήν, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὴν πρώτην ἄμυναν κατὰ τῆς νόσου. Τὰ αἰλουροειδῆ καθαρίζονται καὶ κτενίζονται πολλὲς φορὲς ἡμερησίως. Ἄλλα κάνουν μπάνιο εἰς λίμνας ἢ εἰς ποταμοὺς — ἀκόμα καὶ ντοὺς, ὅπως συνηθίζουν οἱ ἐλέφαντες. Διὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὰ ἐνοχλητικὰ ζωΰφια, κάνουν ἀμμόλουτρα, λασπόλουτρα, ἐνῶ ἐλέφαντες, ρινόκεροι, ἱπποπόταμοι ἀνέχονται τὴν παρουσίαν ἐπὶ τοῦ σώματός των ὡρισμένων πτηνῶν, ποὺ ἐπιτελοῦν τὸ ἔργον τῶν ζώντων ἐντομοκτόνων.

Ἔτσι βλέπομεν ὅτι ὑπάρχει μιὰ σοφία τῆς φύσεως, ἡ δὲ ἐπιστήμη εἶναι πολλὲς φορὲς ἡ ὀρθολογικὴ ἐξέλιξις αὐτῆς τῆς σοφίας, ποὺ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν δρόμον τῆς φύσεως. Βέβαια, τὰ ζῶα δὲν γνωρίζουν περισσότερα ἀπὸ μᾶς. Ὡστόσο, ἠμποροῦν ἀκόμη νὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ γνωρίσωμεν τὴν φυσιολογίαν καὶ τὴν βιολογίαν μας. Ἀκόμη, ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι διδάσκαλοί μας εἰς πολλὰ θέματα θεραπευτικῆς, ἀκριβῶς μὲ τὴν αυτοθεραπευτικὴν τακτικὴν ποὺ ἀκολουθοῦν.

Κ. Λ. ΜΕΡΑΝΑΙΟΣ

Αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος;

Τοῦ εἰς Mansfield, Ohio, Η.Π.Α ὀρθοδόξου ἱερέως Ζάνου Γουγούτα

Οἱ ἄνθρωποι τῆς πολλῆς σιωπῆς ὁμοιάζουν μὲ τὰ βουβὰ ἡφαίστεια. Μέσα τους βράζει φωτιὰ καὶ λάβα.

Ἡ σιωπὴ ἔχει τὴν πιὸ δυνατὴ φωνή. Ἂν μπορῆς νὰ τὴν ἀκούσης, θὰ κλάψης γιατὶ ὁμιλεῖ γιὰ κάποιο ἐσωτερικὸ δρᾶμα.

Καὶ εἶναι πολλοὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς βαθιᾶς σιωπῆς, τοὺς ὁποίους πρέπει μὲ συμπόνοια νὰ βοηθᾶμε.

Ὁ Γέος Τὸμ ἦταν ἕνας ἀπὸ αὐτούς. Πάντοτε μόνος του μὲ κλειστὸ τὸ στόμα, καθόταν μαζὶ μὲ τὸ σκυλάκι του στὸ πάρκο.

Τοῦ ἄρεσε συχνὰ νὰ πηγαίνη στὴν Ἐκκλησία, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἄφηναν νὰ πάη μέσα καὶ τὸ σκυλάκι του καὶ αὐτὸς δὲν πήγαινε.

Ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ σκυλάκι του ἦταν σὰν φάρμακο στὸν πόνο τῆς καρδιᾶς του.

Γιὰ καιρὸ τὸν εἶχα χάσει. Μιὰ χειμωνιάτικη μέρα, ποὺ πήγαινα στὸ Γκάλιον, τὸν εἶδα στὸ Νεκροταφεῖο ποὺ θάβουν «ΓΑΤΕΣ—ΣΚΥΛΟΥΣ» νὰ καθαρίζη τὰ χιόνια ἀπὸ κάποιο τάφο.

Σταμάτησα τὸ αὐτοκίνητό μου καὶ πῆγα κοντά του. Εἶδα πάνω στὴν πλάκα τοῦ τάφου τὸ ὄνομα τοῦ σκύλου.

Καὶ μὲ συμπόνοια τοῦ εἶπα:

— Τί κρῖμα! Ἔχασες τὸν σύντροφό σου.

— Ὄχι! μοῦ εἶπε, δὲν τὸν ἔχασα. Πρὶν ζοῦσα μὲ τὴ χαρά του, τώρα ζῶ μὲ τὴν λύπην του.

Βλέπεις ἡ καρδιά μου δὲν εἶναι ἄδεια, ἔχω σύντροφο τὴν λύπην.

Γιὰ νὰ ζεστάνω τὴν κουβέντα τοῦ εἶπα:

— Ἀπὸ τὸ Μάνσφηλδ ἦλθες ἐδῶ μὲ τὰ πόδια, 6 χιλιόμετρα δρόμο καὶ μὲ τοῦτο τὸ χιόνι;!!

— Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά, οὔτε καὶ κουράζομαι.

Ὅταν χιονίζει, ἔρχομαι δυὸ φορὲς τὴ μέρα καὶ καθαρίζω τὸν τάφο, γιὰ νὰ μὴν κρυώνη τὸ σκυλάκι μου.

Τὸ ξεύρω, τρελλὸν θὰ μὲ πῆς. Προτιμῶ νὰ εἶμαι ἕνας τέτοιος τρελλὸς, παρὰ ἕνας σοφὸς μὲ πέτρινη καρδιά. Τὶ ἀξίζει ἡ ζωή, ὅταν κανεὶς νοιώθει μέσα του τὴν παγωμένη Ἀλάσκα;!!

Τροπικὸ κλῖμα εἶναι ἡ καρδιά μου. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ αἰτία ποὺ δυὸ φορὲς ἀπέτυχα στὸ γάμο.

Δὲν εἶναι εὔκολο νὰ συνεννοηθοῦν οἱ ἄνθρωποι γιατὶ τοὺς χωρίζει ὁ ψυχοπνευματικὸς χαρακτήρας, τὸν ὁποῖον ἡ ἀγάπη γιὰ πάντα δὲν μπορεῖ νὰ κυβερνᾶ.

Ἐγὼ ἀπὸ τὸ γάμο ζήτησα πρῶτα ἕνωσιν ψυχῶν καὶ ὅλα τα ἄλλα ὡς καρποὶ αὐτοῦ τοῦ δέντρου, καὶ δὲν τὰ βρῆκα.

Καὶ γιὰ νὰ μὴν ἀπογοητευθῶ καὶ πάλιν, ἔδωσα τὴν καρδιά μου στὸ σκυλάκι μου, κι' ἐξακολουθῶ ν' ἀγαπάω καὶ τοὺς ἀνθρώπους.

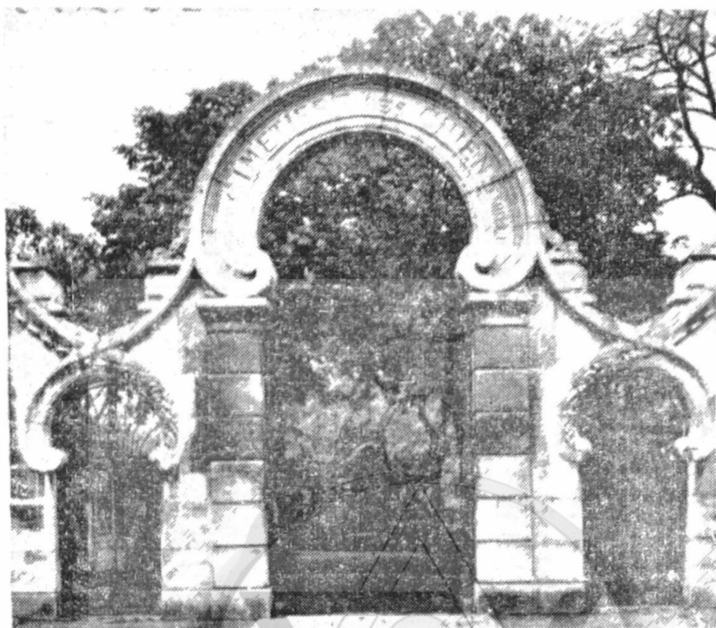
— Ἐδῶ, τοῦ εἶπα, πάνω στὸ χιόνι, θὰ παγώσουν τὰ πόδια μας. Ἔλα νὰ πᾶμε μέσα στὸ αὐτοκίνητο νὰ συζητήσωμε.

Ὄχι!! μοῦ εἶπε. Αἱ λογικὲς συζητήσεις δὲν λύουν ἐπιτυχῶς τὰ προβλήματα τῆς καρδιᾶς. Φύγε, δὲν ἔρχομαι.

Ἀπὸ σεβασμὸ στὸ δρᾶμα τῆς καρδιᾶς του, ἔφυγα μὲ τὸ ἐρώτημα:

ΑΥΤΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΔΡΟΜΟΣ;

Αἰδ. ΖΑΝΟΣ ΓΟΥΓΟΥΤΑΣ

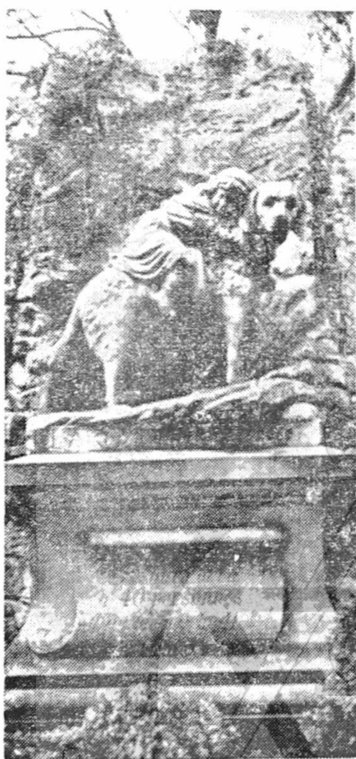
Πρωϊνὸς περίπατος στὸ Κοιμητήριο τῶν σκύλων

Ὑπὸ ΧΡ. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ γιὰ κάθε πλάσμα — ἔλεγε τελευταίως ὁ μεγάλος ἀνθρωπιστὴς δόκτωρ Ἄλμπερτ Σβάϊτσερ — εἶναι ἡ δύσκολη προσπάθεια ποὺ ἀντιμετωπίζει σήμερα ἡ ἐποχή μας. Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος — προσέθετε — ἔχει φθάσει πιὰ σὲ σημεῖον ἐξελίξεως, ποὺ ἡ προσοχή του στρέφεται πρὸς τὶς σχέσεις του καὶ τὴν εὐθύνη του ἀπέναντι σὲ κάθε ζωντανὸ πλάσμα...

Μιὰ ἐκδήλωσις ἀγάπης πρὸς τὰ ζῶα, τὰ λεγόμενα «οἰκόσιτα», εἶναι καὶ τὸ Κοιμητήριο τῶν σκύλων στὸ Παρισινὸ προάστιο Ἀνιέρ, πάνω σὲ μιὰ γραφικὴ νησίδα τοῦ Σηκουάνα — μάλιστα, ἐκδήλωσις πρωτοποριακή, διότι ἔχει ἱδρυθῆ πρὶν 66 χρόνια, ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο Δουμᾶ (ὄχι τὸν συγγραφέα) καὶ τὴν κυρία Μαργαρίτα Ντυράν.

Σ' ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ μελαγχολικὰ περάσματα τοῦ ποταμοῦ, στὴ βιομηχανικὴ ζώνη τοῦ βορρᾶ, κάτω ἀπὸ ἕναν γκρίζον οὐρανό,

Τὸ μνημεῖο τοῦ Μπάρυ

τὸ Κοιμητήριο τῶν σκύλων εἶναι ἕνα φωτεινὸ ξάνοιγμα, μὲ τὴ σειρὰ τῶν μνημείων στὴν Πίστι καὶ τὴν Ἀφοσίωσι τῶν ἀμίλητων φίλων καὶ συντρόφων μας.

Ἕνας δυνατὸς ψυχικὸς κόσμος ἐγείρεται ἀπὸ τὰ μνήματα τῶν τετραπόδων — ποὺ σπανίως ἐπαινοῦνται μὲ τὸν χαρακτηρισμό τους ὡς «κατωτέρων ἀδελφῶν τοῦ ἀνθρώπου» καὶ συχνὰ ὑποτιμοῦνται — καὶ δονεῖ τὸν ἐσωτερικὸν ἑαυτόν μας, μὲ τὰ πολὺ ἁπλᾶ, μὰ τόσο ἐκφραστικὰ λόγια τῶν ἐπιτυμβίων.

Μᾶς ὑποδέχεται, καθὼς περνοῦμε τὴν πύλη τῆς εἰσόδου, τὸ ἐπιβλητικὸ μνημεῖο στὸν Μπάρυ, τὸν διάσημο σκύλο τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου. Ὅλοι ἔχομε κάτι ἀκούσει γιὰ τὰ θαυμάσια αὐτὰ σκυλιά, ποὺ ἀπὸ τὸν 13ον αἰῶνα σώζουν τοὺς βοσκοὺς καὶ τοὺς ταξιδιῶτες, ποὺ θὰ κινδυνέψουν νὰ ταφοῦν στὸ λευκὸ σάβανο τῶν ἀδιάκοπα χιονοσκεπῶν Ἄλπεων, σὲ μιὰ περιοχὴ ἰδιαιτέρως ἄξενη, ὅπου δὲν ἀριθμοῦνται παρὰ μόνον δέκα ἡμέρες ἡλιοφανείας τὸ χρόνο.

Οἱ σκύλοι αὐτοί, ποὺ τοὺς μετέφεραν ἐκεῖ, τοὺς ἐγκλιμάτισαν καὶ τοὺς ἐξεπαίδευσαν οἱ Αὐγουστῖνοι μοναχοί, ἔχουν περιγραφῆ σὰν σκληροὶ πολεμισταὶ μὲ τρυφερὴ καρδιά. Ἡ Εἰρήνη Γκάζερ γράφει ὅτι αὐτοὶ ποὺ πρόθυμα θυσιάζουν τὴ ζωή τους στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κινδυνεύοντος ἀνθρώπου, δὲν ζητοῦνε παρὰ ἕνα τρυφερὸ βλέμμα ἀγάπης. Ὑποφέρουν ἀπὸ τὸ ἀγριοκοίταγμα, τὴν εἰρωνεία ἢ καὶ τὴν ἀδιαφορία τῶν ἀμαθῶν ἢ τῶν ἀναίσθητων. Ἡ ψυχή τους πληγώνεται πιὸ εὔκολα κι' ἀπὸ τὴν πεταλοῦδα μέσα σὲ μιὰ ροζιασμένη παλάμη... Ἕνας τέτοιος ὑπέροχος σκύλος ἦταν καὶ ὁ Μπάρυ. «Ἔσωσε — λέγει ἡ πλάκα στὸν τάφο του — τὴ ζωὴ 40 ἀνθρώπων. Σκοτώθηκε ἀπὸ τὸν 41ον!»

Ἐπιβλητικὸ εἶναι καὶ τὸ μνημεῖον τῶν ἀστυνομικῶν σκύλων, πεσόντων ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ καθήκοντος. Ὁ Λέων, ὁ Παπιγιόν, ὁ Κῦρος, ὁ Τοῦρκος, ἡ Ντόρα, ὁ Τόπ... Τὰ χρόνια τῆς ὑπηρεσίας των καὶ τὰ μετάλλιά

των ἀναφέρονται στὸ μνημεῖο, ποὺ ἀνήγειραν, «τεθλιμμένοι καὶ εὐγνώμονες», οἱ κάτοικοι τῆς Ἀνιέρ, μέλη τοῦ συλλόγου δημοσίας ἀσφαλείας.

Ἐκεῖ ἔχουν ταφῆ καὶ σκύλοι ἐξαιρετικῆς δημοτικότητος στὸν καιρό τους, ὅπως ὁ ἀξέχαστος ἥρως τοῦ βωβοῦ κινηματογράφου Ρὶν—Τὶν—Τίν, ὁ Πουαλὺ ποὺ ἔπαιζε στὸ ἔργον «Ἕνα μῆνα μὲ τοὺς πλουσίους», τὰ σκυλιὰ τοῦ διασήμου λυρικοῦ καλλιτέχνου Σύριλ Σάντερσον, τὰ σκυλιὰ τοῦ συγγραφέως Ἐδμόνδου Ροστάν, ὁ Ντράγκ τῆς Ἐλισάβετ τῆς Ρουμανίας καὶ πολλῶν ἄλλων προσωπικοτήτων. Ἀλλὰ—πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τοῦ θαυμασίου μέλους τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας «ἄρα τὶς ἐστίν... πλούσιος ἢ πένης» — ἐκεῖ εἶναι καὶ ὁ τάφος ἑνὸς ἀδεσπότου σκυλιοῦ, ἀνεγερθεὶς ἀπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κοιμητηρίου, εἰς ἀνάμνησιν ἑνὸς περιστατικοῦ, χαραγμένου τώρα στὸ μάρμαρο τοῦ τάφου του: «Ἐνθάδε κεῖται ἕνας σκύλος περιπλανώμενος, ποὺ ἦρθε, στὰς 15 Μαΐου 1958, νὰ πεθάνῃ στὴν πόρτα μας. Ἦταν τὸ 40.000ὸν ζῶον ποὺ εὑρῆκε στὸ Κοιμητήριο τῶν σκύλων τῆς Ἀνιὲρ τὴν ὁριστικήν του ἀνάπαυσιν. Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀνηγέρθη ὑπὸ τῆς διευθύνσεως» — περίπου σὰν ἕνα μνημεῖο στὸν Ἄγνωστο Σκύλο, τὸν ἀδέσποτο σκύλο — μάρτυρα, ποὺ δὲν δέχθηκε κανένας ἄνθρωπος τὴν προσφορὰ τῆς ἀγάπης του...

Πολυάριθμοι εἶναι οἱ τάφοι ἁπλῶν σκύλων, ποὺ δὲν ὑπῆρξαν παρὰ καλοὶ σύντροφοι τῶν ἀνθρώπων «τους».

Ἁπλὲς ἀνεπίγραφες πλάκες μὲ ὀνόματα καὶ χρονολογίες κρατοῦν τὸ μυστικὸ τῆς φιλίας καὶ τῆς ἀφοσιώσεως γιὰ τοὺς συντρόφους των. Ἀλλὰ καὶ ἐπιγραφές, ποὺ προκαλοῦν πηγαία συγκίνησι:

Ὁ μικρός μου Γκὸς ὑπῆρξε τὸ μόνο μου στήριγμα στὰ μακρυὰ χρόνια τῆς αἰχμαλωσίας...

Δὲν εἶχα παρὰ μόνον ἐσένα — δὲν εἶχεν παρὰ μόνον ἐμένα. Κοιμήσου εἰρηνικά...

Κοιμήσου εὐτυχισμένο, σκυλάκι μας, τὸν αἰώνιο ὕπνο. Τὰ χάδια σου χαράχθηκαν γιὰ πάντα στὶς καρδιές μας...

Καλέ μας, Κλόουν. Πόσο μᾶς εἶχες διασκεδάσει. Πόσο μᾶς ἔκαμες νὰ κλάψουμε...

Ἐνθάδε κεῖται ὁ ἀδελφὸς Μπίλ, φίλος πιστός, θανὼν σὲ ἀτύχημα....

Ἡ μόνη λύπη, ποὺ μᾶς ἐπροξένησε, ἦταν στὸν θάνατό του...

Μόνκυ μας, πιστὲ φίλε καλῶν καὶ ἄσχημων ἡμερῶν, δὲν θὰ σὲ ξεχάσουμε ποτέ, οὔτε θὰ σὲ ἀντικαταστήσουμε. Ὅταν δὲν θὰ ἐρχώμεθα πιά, θὰ πῆ πὼς καὶ ἐμεῖς δὲν ζοῦμε πιά...

Ἔργα τέχνης ἐκφραστικὰ συναντῶνται σχεδὸν σὲ κάθε βῆμα στὸ Κοιμητήριο τῶν σκύλων. Ἕνα σπιτάκι ἄδειανό... Μιὰ ἁλυσίδα κομμένη . . .

Καὶ σ' ἕναν τάφο, τὰ λόγια τοῦ Πασκάλ: «Ὅσο περισσότερο γνωρίζω τοὺς ἀνθρώπους, τόσο περισσότερο ἀγαπῶ τὸν σκύλο μου»...

ΧΡ. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Κάποια ἡμέρα ἕνα τσοπανόπουλο...

Κάποτε, σὲ γιορτινὲς ἡμέρες ἐταξίδευε σὲ μιὰ μακρυνὴ επαρχία ενας ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν πόλη. Σ' ἕνα του σταθμό, ἔκαμε μικρὸ περίπατο κοντὰ στὴν ὄχθη μιᾶς λίμνης. Ἦταν ἡμέρα βροχερὴ καὶ παγωμένη.

Τὰ βήματά του τὸν ἔφεραν σ' ἕνα μεγάλο κοπάδι ἀπὸ πρόβατα καὶ πίσω ἀπὸ αὐτὸ βλέπει δύο κακοντυμένα τσοπανόπουλα. Εἶχαν μαζί τους ἕνα μικρὸ σκύλο καὶ ἐφαίνοντο πολὺ εὔθυμα. Σὲ μιὰ στιγμὴ βλέπει τὸ ἕνα τσοπανόπουλο νὰ παίρνῃ στὰ χέρια του τὸ μικρὸ ζῶον καὶ νὰ τὸ πετᾷ στὴν λίμνη.

Τὸ σκυλάκι ἀμέσως προσεπάθησε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ παγωμένο στοιχεῖο, ἀλλὰ τὸ τσοπανόπουλο τὸ κτυποῦσε μὲ τὰ πόδια του στὸ κεφάλι καὶ τὸ ἀνάγκαζε νὰ βρίσκεται στὸ νερό.

Τὸ μαρτύριο τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ζώου διασκέδαζε τὸν βασανιστή, ὁπότε ἀκούγεται τὸ ἄλλο παιδὶ νὰ λέῃ:

— «Ἄσε τὸ σκυλὶ νὰ βγῇ. Μὴν τὸ παιδεύῃς ἄλλο. Αὐτά, εμᾶς ἔχουνε Θεό. Ἐμεῖς ἔχουμε αὐτόν» (καὶ ἔδειξε τὸν οὐρανό).

Ὁ ἄνθρωπος συγκινήθηκε ἀπὸ τὰ λόγια τοῦτα. Ἔμεινε λίγες στιγμὲς σκεφτικός.

—Τὰ ζῶα, εἶπε, ἔχουν ἐμᾶς Θεό! Ἀλήθεια, τι σοφὸς λόγος ἐκεῖνος τοῦ τσοπανόπουλου. Τὰ ζῶα εὑρίσκονται σὲ μιὰ βαθμίδα κατώτερη ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη. Οἱ ἄνθρωποι πέρασαν τὴν βαθμίδα αὐτὴ καὶ ἡ ἐξέλιξις τοὺς ἔδωσε τὸ προνόμιο νὰ μὴν περιβάλλεται πλέον ἡ ψυχή τους μὲ σῶμα ζώου, ἀλλὰ μὲ ἀνθρώπινον ὀργανισμό. Χάρις σ' αὐτόν ὁ ἄνθρωπος διανοεῖται καὶ ἐκδηλώνει πνευματικὰς πλέον ἰδιότητας. Ὁ ἑπόμενος σταθμὸς εἶναι ἡ ἀποθέωσις. Εἶναι μία κατάστασις ἀσυλλήπτου τελειότητος καὶ εὐτυχίας. Ἐμεῖς εὑρισκόμεθα στὸ μέσον. Ανεβήκαμε την ζωικὴ κλίμακα καὶ ἡ ἐξέλιξις μᾶς ὠθεῖ πρὸς τὴν πνευματική. Τὰ ζῶα μᾶς βλέπουν σὰν Θεούς. Ἐμεῖς ὅμως «οἱ Θεοὶ» φερόμεθα σ' αὐτὰ βάναυσα, ἀπάνθρωπα, χυδαῖα. Τι ἀπογοήτευσι θὰ αἰσθάνονται γιὰ μᾶς! Ἐμεῖς ὅμως πάντα θέλουμε καὶ ζητοῦμε μόνον τὴν δικαιοσύνη τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν εὔνοια γιὰ λογοφοσμό μας.

Ἀλήθεια, ἐὰν ὁ Θεῖος πνευματικὸς κόσμος συμπεριφέρετο πρὸς ἐμᾶς μὲ τόση σκληρότητα καὶ ἀδικία, πόσο δυστυχεῖς θὰ εἴμαστε. Ἀλλὰ ἂς μὴν κάνωμε τέτοιες σκέψεις. Ὁ οὐρανὸς ἀποτελεῖται πράγματι ἀπὸ θεῖα πνεύματα, τὸ φῶς τῆς ἀγάπης των κατακλύζη τὸ βασίλειο τῶν ἀνθρώπων καὶ μᾶς ὁδηγοῦν μὲ στοργὴ πρὸς τοὺς δρόμους τοὺς ἐξελικτικούς, ποὺ θὰ μᾶς φέρουν κάποτε πρὸς τοὺς κόσμους ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἡ χριστιανικὴ παράδοσις ὠνόμασε βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ τὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ πνεῦμα χῶρες τοῦ φωτός.

ΛΑΜΠΗΣ ΜΠΑΡΑΚΛΗΣ

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ
ΣΤΗΝ "ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ,,

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κ. Θ. ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας

Κριτικὸν σημείωμα ὑπὸ ΕΥΑΓΓ. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ

Ἂς ἐπιστρέψω εἰς ἀναμνήσεις τῶν ἐφηβικῶν μου χρόνων, τῆς τελευταίας, νομίζω, γυμνασιακῆς τάξεως! Ἕνα ἀπόγευμα ἐκαλούμεθα τὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας τῶν Ψυχικῶν Ἐρευνῶν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἀκαδημίας νὰ ἀκούσωμεν τὸν νεαρὸν ἀλλ' ἐπιφανῆ ἤδη δημοσιογράφον καὶ πνευματικὸν ἄνθρωπον Κωνσταντῖνον Παπαλεξάνδρου, τοῦ ὁποίου ἡ ὁμιλία θέμα θὰ εἶχε τὰ ὄνειρα εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Μπεργσόν. Καὶ ἂς ἀνοίξω ἐδῶ μίαν παρένθεσιν: Γράφω «ἐκαλούμεθα», διότι μὲ τὰς ἀνησυχίας, αἱ ὁποῖαι «ἡδέως με πάνυ κατεῖχον» ἔκτοτε, ἤμουν μέλος τῆς Ἑταιρείας καὶ ὁ πρόεδρος — ὁ θαυμάσιος Ἄγγελος Τανάγρας, ὁ λογοτέχνης, ὁ ψυχολόγος, ὁ ψυχίατρος, ὁ ἱδρυτὴς ἰδίου ἐπιστημονικοῦ κλάδου παραψυχολογικοῦ, ὁ περιζήτητος ἁβρὸς κύριος τῶν μεγάλων αἰθουσῶν, ποὺ ζῆ τώρα ἄξιον τοῦ ἐρασμίου βίου του βαθὺ γῆρας — μὲ ὠνόμαζε Βενιαμὶν τῆς Ἑταιρείας.

Κ. Θ. Παπαλεξάνδρου

Ἂς ἀνοίξω καὶ δευτέραν παρένθεσιν: Ἡ Ἀκαδημία ὑπῆρχε τότε μόνον ὡς κτήριον, ἦτο ἀκόμη «Ἀκαδημία ἄνευ ἀκαδημαϊκῶν», ὅπως εἶχε γράψει ἄλλοτε ὁ Ἐμμανουὴλ Ροΐδης. Καὶ παρεχωρεῖτο εἰς ἐκλεκτὰς συγκεντρώσεις. Ὀλίγον ἔπειτα, τῷ 1926, ἐπληρώθη ἀκαδημαϊκῶν, Θεοδώρου Παγκάλου Ἑλλήνων ἀνάσσοντος, διὸ καὶ «πάγκαλος» ἀκαδημία ἐβαπτίσθη καὶ παγκαλογέννητος καὶ ἄλλα τοιαῦτα διαψεύδοντα καὶ κωμῳδοῦντα (συνεχίζομεν καὶ εἰς τὸν αὐτο-

χλευασμὸν τοὺς προγόνους μας!) τὸ περιλάλητον ὅτι τοῦ Ἕλληνος ὁ τράχηλος ζυγὸν δὲν ὑποφέρει... Τὸ ἀπόγευμα, λοιπόν, ἐκεῖνο ἐγνώρισα ἐκ προσώπου τὸν Παπαλεξάνδρου. Καὶ λέγω ἐκ προσώπου, διότι ὡς μορφὴ ὑψηλῆς λογιότητος ἦτο εἰς τοὺς νέους γνωστός, γνωστότατος, ὁ ἀρχισυντάκτης τῆς «Πρωΐας», τῆς καλυτέρας τότε ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἐφημερίδος τῶν Ἀθηνῶν, μὲ τὰς περιφήμους ἐπιφυλλίδας τοῦ Ἀρίστου Καμπάνη, τοῦ Γιάννη Βλαχογιάννη, τοῦ Λούδαρι, τοῦ «μυστικοῦ» (τότε) Νίκου Καρβούνη, τοῦ Παναγιώτη Κανελλοπούλου, τοῦ Παπαλεξάνδρου καὶ τόσων ἄλλων! Ἀλλὰ καὶ πέρα τούτου ὁ Παπαλεξάνδρου μᾶς ἦτο γνώριμος καὶ ὡς δεξιὸς μεταφράστης καὶ δεξιώτατος ἑρμηνευτὴς τοῦ Μπερξόν, —προσφάτως εἶχε τότε κυκλοφορηθῆ ἡ μετάφρασις τῆς «Δημιουργοῦ Ἐξελίξεως» μὲ περισπούδαστα καὶ μακρὰ προλεγόμενα καὶ πλούσια σχόλια. Καὶ αὐτὰ ἀκριβῶς ἐτόνισεν ὁ Τανάγρας εἰς δίκαιον ἐγκώμιον —ὅσον ἠμπορῶ νὰ ἐνθυμηθῶ μέσα ἀπὸ τὴν ἀχλὺν τῶν καιρῶν —παρουσιάζων τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸν σοφὸν καὶ (ἄχρι τοῦδε) κομψὸν κύριον καὶ ὁμιλητήν.

Ἀλλὰ πρὸς τί αὐτὴ ἡ ἀναπόλησις; Ἐν πρώτοις τὸ ζητεῖ ἡ νοσταλγοῦσα ψυχή,— καὶ εὐγνωμονοῦσα πρὸς τὰς πνευματικάς της ἀφετηρίας, πρὸς ὅσους χρεωστεῖ τὸ ἐλάχιστον σημερινόν της «εἶναι». Ἔχω ὅμως καὶ ἄλλον λόγον: Θέλω νὰ δείξω ποῦ ὀφείλομεν τὸ στερεὸν καὶ τὸ στιλπνὸν τῆς «Συνοπτικῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας», ἡ ὁποία, οἱονεὶ εἶδος πρώτης ἀνάγκης, ἐκυκλοφορήθη ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν εἰς δευτέραν ἔκδοσιν. Καὶ ἡ ὀφειλὴ ἀνήκει, κατὰ βάσιν βεβαίως, εἰς τὸ εὐεκτοῦν κύτταρον τοῦ συγγραφέως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φιλοσοφικήν του αὐτοδιαπαιδαγώγησιν: ὅτι ἐπέβαλεν εἰς ἑαυτὸν νὰ δώσῃ τὴν μάχην πρὸς τὴν φιλόσοφον γνῶσιν, ὄχι ἐπὶ εὐβάτων κειμένων, διὰ τῶν ὁποίων διασφαλίζεται ἡ περιώνυμος «προβολὴ» εἰς ἀρχοντοχωριατικὰς κοινωνίας, καπήλους τοῦ πνεύματος, ὡς ἡ ἑλληνική, —ἀλλὰ ἐπὶ κειμένων ἀνηφορικῶν, βραχωδῶν, «ἱπποκρήμνων», κατ' Ἀριστοφάνην, ὅπου δίκην Σισύφου κυλίεις καὶ ἐπανακυλίεις τὸν λίθον. Καὶ τὰ κείμενα τοῦ Μπερξόν, ἐκ τῶν ὁποίων, πλὴν τῆς «Δημιουργοῦ Ἐξελίξεως, ὄχι ὀλίγα, ἄλλα μικρά, ἄλλα ἐκτενῆ, μετέφρασε καὶ ἡρμήνευσεν ὁ Παπαλεξάνδρου, καὶ αἱ ἐπανειλημμέναι συστηματικαὶ ἐργασίαι του περὶ τοῦ Γάλλου φιλοσόφου, ποὺ ἀπέρρευσαν ἀπὸ τὴν ἐναγώνιον προσπάθειαν διακατοχῆς τοῦ εἰς ὄγκον καὶ ποιότητα ἐπιβλητικοῦ φιλοσοφήματος, —εἶναι ἔργον ἀνάντους ὁδοῦ. Καὶ αἰτεῖται ἡ ἀνάβασις ὄχι ἕνα τῶν πολλῶν θυρσοφόρων, ἀλλ' ἕνα ἐκ τῶν «παύρων», τῶν ὀλίγων, Βάκχων. Ποίαν δὲ σημασίαν ἔχει ὁ ἀγὼν πρὸς ἔργον οἷον τὸ Μπερξονικὸν διὰ τὴν ἀποτέλεσιν ἀκεραίας φιλοσόφου διανοίας, ἀντιλαμβανόμεθα καὶ μόνον ἂν σκεφθῶμεν τί ἦτο ὁ Μπερξόν: Φιλόσοφος μέγας ἐκ κλήσεως καὶ κλίσεως, μαθηματικώτατος, ἔξοχος ἑλληνιστὴς καὶ λατινιστής, ὁ ἄριστος εἰς τοὺς χρόνους του γνώστης τῶν Προσωκρατικῶν καὶ τοῦ Πλωτίνου καὶ ὅλης τῆς Νέας Πλατωνικῆς Σχολῆς, ὁ βαθύτατος θεωρητὴς τῶν περὶ χρόνου ἀριστοτελικῶν

φιλοσοφημάτων, —πλέων ἀνέτως, μὲ ἀναπεπταμένα τὰ ἱστία, εἰς τοὺς ὠκεανοὺς τοῦ Λόγου. Εἶναι λοιπὸν φυσικὸν ὁ δι' ὅλου τοῦ βίου ἀναστρεφόμενος τὸν πολυτάλαντον Σοφόν, νὰ ταξιδεύῃ μαζί του ἐπιπόνως καὶ νὰ παραπλέῃ ἐπιτυχῶς σκοπέλους εἰς τοὺς οἴνοπας πόντους καὶ νὰ ἐθίζεται ἄρα εἰς τὴν γυμναστικὴν τῶν δυσχερειῶν, εἰς τήν, ὅσον ἐνδέχεται, ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων, ὄχι εἰς τὴν παράκαμψιν αὐτῶν. Καὶ ὁ θιασώτης —καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν καὶ ὑπὸ τὴν νέαν σημασίαν τῆς λέξεως— τοῦ Μπερξόν, ὁ νοήσας εἰς τὴν παλαίστραν αὐτοῦ τὴν πλατωνικὴν ἔλλαμψιν, δὲν ἐκπλήττει, ὅτι, ὥριμος σήμερον καὶ ζάπλουτος εἰς «βιοτικήν», κατὰ Μᾶρκον Αὐρήλιον, μᾶς χαρίζει τὴν ὡραίαν ἐπισκόπησιν τῆς διὰ τῶν αἰώνων φιλοσοφικῆς ἀγωνίας.

Ἀλλ' ἂς ἀνοίξω καὶ πάλιν μίαν παρένθεσιν, νομίζω διδακτικήν: Μοῦ ἔλεγε πρὸ ἐτῶν ὁ μακαρίτης Σπυρίδων Καλλιάφας, ἕνας ἀπὸ τοὺς πλέον ἑδραίους καὶ εὐθεμελιώτους Ἕλληνας στοχαστάς, ὅτι κατὰ τὰς σπουδάς του εἰς τὴν Ζυρίχην ἐπεσκέφθη τὸ καλύτερον θεωρούμενον γυμνάσιον θηλέων καὶ κατὰ τὸ μάθημα τῆς ζωολογίας ἐπληροφορήθη, ὅτι ὁ καθηγητὴς ἐδίδασκε περὶ γαλῆς ἐπὶ τρίμηνον πλῆρες, ὑποχρεωμένος ἐκ τοῦ προγράμματος νὰ διδάξῃ κατ' αὐτὸ περὶ τῶν θηλαστικῶν ἐν γένει. Εἰς ἀπορηματικήν του ἐρώτησιν ὁ Καλλιάφας ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν, ὅτι ἡ συστηματικὴ διδασκαλία περὶ *ἑνὸς* θηλαστικοῦ ἄγει εἰς διδαχὴν περὶ *παντὸς* θηλαστικοῦ, διότι λώνει τὸν μαθητὴν ἐπὶ τοῦ κατ' ἀπόλυτον μέτρον συγκεκριμένου, επι τῶν ὁμοιοτήτων, τῶν ἀναλογιῶν, τῶν διαφορῶν, θεμελιουμένης οὕτω διὰ τῆς συγκρίσεως —ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε *ἑνὸς* προτύπου —τῆς ἀρχῆς τῆς λεγομένης εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν Συγκεντρωτικῆς Διδασκαλίας. Καὶ εἶναι αὐτόδηλος ὁ σκοπὸς τῆς παρενθέσεως: Νὰ δείξῃ τὸ ἀπαραίτητον τῆς στερεώσεως εἰς τὸ ἓν καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐξακτινώσεως πρὸς τὰ κύκλῳ, ὁπότε καὶ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἄνευ, κατὰ τὸ δυνατόν, κενῶν ὁλοκλήρωσις καὶ ἁρμονικὴ σύνθεσις.

Καὶ φαίνεται τώρα ἐναργῶς, φρονῶ, ἡ ἐξ ὑγιοῦς ἀφετηρίας ἐπίπονος πορεία τοῦ Παπαλεξάνδρου πρὸς τὴν *ἐντελέχειαν* τῆς φιλοσοφικῆς του προσπαθείας, πρὸς τὴν σύνταξιν τοῦ ἀγγελλομένου βιβλίου, τὸ ὁποῖον πληροῖ — κατὰ πρᾶγμα ὄχι κατὰ συμβατικὴν ἔκφρασιν — ἀνάγκην τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τοῦ τόπου μας. Ἡ «Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας» εἶναι τὸ κατασταλαγμα πενταετοῦς διδασκαλίας πρὸς στοιχείωσιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῶν σπουδαστῶν τοῦ Κέντρου Δημοσιογραφικῶν Σπουδῶν καὶ εἰς τὰς εὐχύμους διακοσίας πενήντα καὶ πλέον σελίδας. Καὶ ἐν πλαισίῳ ἀρτίας ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς αὐστηρότητος περιλαμβάνει στιλπνὴν εἰσαγωγήν, τὴν ὅλην φιλοσοφίαν ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν μέχρι σήμερον, ἔχει ἰδιαίτερον κεφάλαιον περὶ τῆς νεωτέρας καὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, εὑρετήριον ἑλληνι-

κῶν καὶ ξένων ὅρων καὶ πίνακα κυρίων ὀνομάτων, ἑλληνικῶν καὶ ξένων.

Δὲν ἐστερήθη ὁ τόπος, καὶ παλαιότερον καὶ κατόπιν, ἱστοριῶν τῆς Φιλοσοφίας. Ἀλλά, παραλείποντες τὰ παλαιά, παραλείποντες ἐπίσης τὰ ὅλως στοιχειώδη καὶ ἐπιφανειακὰ ποὺ κυκλοφοροῦνται σήμερον, ὡς καὶ τὰ ἐξυπηρετοῦντα μέσῳ ψευδωνύμου φιλοσοφίας πολιτικοὺς σκοποὺς — καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δὲ βιβλία ἀντιπνευματικὰ — σημειώνομεν ὅτι τόσον ἡ βαθέος στοχασμοῦ δίτομος Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Λούβαρι ὅσον καὶ οἱ σοφοὶ καὶ ἐν πολλοῖς πρωτότυποι τόμοι τοῦ Κωνσταντίνου Λογοθέτου ἀπευθύνονται εἰς κοινὸν οἰκεῖον ἤδη πρὸς τὰ περὶ κόσμου καὶ βίου θεωρήματα. Μᾶς ἐχρειάζετο λοιπὸν βιβλίον σύμμετρον πρὸς τὰς σπουδαστικὰς ἀνάγκας, ὅθεν πρόσφορον καὶ εἰς εὐρύτερον κοινὸν ποὺ θέλει νὰ προσπελάσῃ τὴν φιλοσοφίαν, ἀλλὰ βιβλίον ὄχι στοιχειωδῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν σκελετωδῶν φιλοσοφικῶν γνώσεων, ποὺ συντελοῦν μόνον καὶ μόνον εἰς τὴν δοκησισοφίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐκ γενετῆς ρέπει ὁ δικανικὸς Ἕλλην, διὸ καὶ ἀπ' αἰώνων διεφθάρη καὶ διαφθείρεται ὑπὸ τῆς πολιτικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς σοφιστείας. Διὰ μέσου τοῦ περιεκτικοῦ, τοῦ πράγματι συνοπτικοῦ βιβλίου τοῦ Παπαλεξάνδρου διήκει ἑνιαία γραμμή, ἡ ψυχὴ τοῦ φιλοσοφοῦντος συγγραφέως. Αἱ γνώσεις δὲν σπείρονται εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν βιβλίον κατὰ τρόπον ἐνθυμίζοντα τὴν σάτιραν τοῦ Σολωμοῦ, — ἐδῶ ἦταν ἕνας ἄνθρωπος καὶ κεῖ ἦταν ἕνας τόπος. Τὰς γνώσεις κατευθύνει ὁ συγγραφεὺς πρὸς τὴν γνῶσιν. Ἰδοὺ ἡ ἀξία τοῦ βιβλίου. Καὶ τὸ κέρδος τοῦ ἀναγνώστου — ὄχι μόνον τοῦ ἀμυήτου ἀλλὰ καὶ τοῦ μεμυημένου — εἶναι, πέρα τῶν ἐπὶ μέρους ἀπαραιτήτων καὶ ἀσφαλῶν γνώσεων, ἡ καθολικὴ θεώρησις, ἡ ἀπὸ τοῦ ὅλου ἐποπτεία τῆς φιλοσόφου πορείας τῆς Ἀνθρωπότητος. Πρέπει ὅμως νὰ σημανθῇ καὶ τοῦτο: Ὁ Ἕλλην σπουδαστής, μακρὰν πάσης ἑλληνοκαπηλίας, θὰ στερεωθῇ ἀκόμη περισσότερον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Πάτρια ὅταν παρακολουθῇ ὅτι τὸ γνησίως φιλοσοφεῖν, τέμνον τὴν ἄλλως σεβαστὴν καὶ κολοσσιαίων διαστάσεων ἀνατολικὴν βιοσοφίαν (καταχρηστικῶς καὶ κατὰ συνήθειαν καλουμένην φιλοσοφίαν), εἶναι ἐπίτευγμα τοῦ μεγάλου καὶ ἀνεπαναλήπτου λαοῦ τῶν Ἑλλήνων.

Ἑλληνικὸν φῶς, πληρότης, σαφήνεια, ἀκρίβεια, λακωνικὴ διατύπωσις, ἔλλειψις κόμπου καὶ νεοελληνικῆς μωροκοπίας ἐν προθήκῃ ἐμβριθείας, ἐν ὄψει πάντοτε ὁ τεθειμένος σκοπός, ἄπεφθον τάλαντον ἀνθολόγου, παιδαγωγικὴ ἱκανότης ἐπίφθονος, — χαρακτηρίζουν τὸ βιβλίον. Καὶ ὑπῆρξεν ὅ,τι δίκαιον ὁ ἀνενδοίαστος ἔπαινος τοῦ πρυτάνεως τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Κωνσταντίνου Γεωργούλη, τοῦ ὁποίου προτάσσεται εἰς τὸ χρυσοῦν βιβλίον πολύτιμος πρόλογος, πραγματεία κατὰ κυριολεξίαν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

Ἐκκλησία - Ζωὴ - Μεταφυσικὴ

ΠΑΥΛΟΥ ΚΥΡΙΑΖΗ: Περισυλλογή.
ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΠΥΡΟΥΝΑΚΗ: Τὸ χρέος τῆς Ἐκκλησίας.
ΝΕΑΛΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ: Διατελῶν ἐν πελάγει.

Κριτικὰ σημειώματα ὑπὸ ΧΡ. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΥΛΟΥ ΚΥΡΙΑΖΗ: «Περισυλλογή». Δοκίμια καὶ ἄλλα δημοσιεύματα. Β΄ ἔκδοσις. Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστία».

Ὁ συγγραφεὺς εἶναι, καθὼς τὸ δηλώνει ὁ ἴδιος, ἕνας «μέσος σκεπτόμενος ἄνθρωπος», ποὺ θέλει ν' ἀπευθύνεται «στοὺς πολλούς». Τὸ γεγονὸς ὅτι ἐργάζεται σ' ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, πέραν ἀπὸ τὴν πνευματική του τάση, τὸν ἐξοικειώνει μὲ τὸ μεγάλο κοινόν. Καὶ βλέπουμε ἀμέσως τὴν πρώτη ἀρετὴ τοῦ ἔργου του, τὴν σαφήνεια καὶ καθαρότητα, ποὺ ἐξηγεῖ, κατὰ ἕνα μέρος, καὶ τὴν ἐπιτυχία του σὲ μιὰ χώρα φιλολογικοῦ ὑποσιτισμοῦ. Τὸ ἄλλο μέρος τῆς ἐπιτυχίας, ὄχι τὸ τεχνικό, ἀλλὰ τὸ οὐσιαστικό, εἶναι ἡ προσπάθεια τοῦ συγγραφέως νὰ ἀσκήση αὐτὸ ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ ποῦμε «ὑψηλὴ δημοσιογραφία», ἕνα ἔργο ποὺ ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἐπικαιρότητα γιὰ νὰ ἀνεβῆ σὲ ὑψηλότερες πνευματικὲς καὶ ψυχικὲς σφαῖρες. Πράγματι, ὁ συγγραφεὺς ἐπιζητεῖ ὄχι ἁπλῶς νὰ πληροφορήση, ἀλλὰ νὰ χειραγωγήση, νὰ φωτίση, νὰ ἐκπαιδεύση τὸν ἀναγνώστη σὲ κάτι ἀνώτερο, πότε μὲ βιογραφικὰ σημειώματα γιὰ ἐπιφανεῖς ἄνδρες καὶ πότε μὲ θέματα τῆς τέχνης ἢ τοῦ καιροῦ μας. Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, ὁ δημοσιογράφος Δημήτριος Λαμπράκης, ὁ γυμναστὴς Ἰωάννης Χρυσάφης, ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ὁ Πάπας Πῖος ὁ 12ος, ὁ Μπάυρον καὶ ὁ Σατωμπριάν, ὁ Κώστας Οὐράνης καὶ οἱ τροβαδοῦροι τῆς Κύπρου, ἡ Κωνσταντινούπολις, οἱ μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης, ἡ νέα μεταπολεμικὴ Γερμανία, τὸ πρόβλημα τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ πολέμου, τὸ πρόβλημα τοῦ Χριστιανισμοῦ στοὺς ἐπερχόμενους αἰῶνες — αὐτὰ εἶναι τὰ κυριώτερα θέματα τῆς «Περισυλλογῆς». Μιὰ ἐξαιρετικὴ ποικιλία, διαβάθμισις ἐνδιαφερόντων, ἀπουσία μονοτονίας, σὲ συνδυασμὸ μὲ ἕνα ὕφος λεπτό, ζωντανό, συμπαθές, ἀποτελοῦν τὰ προσόντα τοῦ βιβλίου, ποὺ ἄξιζε πραγματικὰ νὰ γίνη βιβλίο γιὰ νὰ περισώση ἀπὸ τὴν ταχεῖα θνητότητα τοῦ τύπου αὐτὰ τὰ δροσερὰ καὶ φωτισμένα δημοσιεύματα.

Σὲ μερικὲς περιπτώσεις, ἴσως, ὁ ὅρος δοκίμιο νὰ μὴν ἀνταποκρίνεται στὸ ἀληθινὸ βάρος τοῦ δημοσιεύματος, διότι δὲν διαπιστώνεται κάποια πληρότης στὴν ἀνάπτυξι τοῦ θέματος, ἀλλὰ δεσπόζει ὁ φευγαλέος δημοσιογραφικὸς τόνος. Δὲν θὰ μποροῦσα π.χ. νὰ πῶ δοκίμιο τὸ δημοσίευμα «Μνήμη Ἐλευθερίου Βενιζέλου», ἂν καὶ περιέχει ἀξιόλογες πληροφορίες, διότι δὲν ὁλοκληρώνει τὰ θιγόμενα θέματα. Αἴφνης λέγει ὅτι ὁ μεγάλος Κρητικὸς πολιτικὸς δὲν θέλησε νὰ ρίξη θεσμοὺς κι αὐτὴ τὴν ἀδυναμία τοῦ καταλογίζουν ὡρισμένοι ἱστορικοὶ ἐρευνητές», ἀναφέροντας στὴ συνέχεια τί ὑποστηρίζεται μόνον ἀπὸ τὴ μία πλευρά, χωρὶς οὔτε λέξη γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς πολιτικῆς τοῦ Βενιζέλου ἀπὸ τὸν ἴδιον καὶ ἀπὸ ἄλλους ἱστορικούς, μάλιστα πάνω σ' ἕνα θέμα μὲ ζέουσαν ἐπικαιρότητα. Ἀλλὰ πρόκειται γιὰ δευτερεύοντα καὶ περιωρισμένα ἄλλως τε ψεγάδια. Στὸ σύνολό του τὸ βιβλίο προσφέρει ὑπηρεσία πολὺ ἀξιόλογη μὲ τὴν προβολὴ θεμάτων ἐθνικῆς ἀγωγῆς καὶ πνευματικῆς καλλιεργείας.

Ἰδιαιτέρως ἀξιοσημείωτο θεωρῶ τὸ δοκίμιο τοῦ κ. Κυριαζῆ, μὲ τὸ ἐρώτημα: Θὰ ἐπιβιώση ὁ Χριστιανισμὸς στοὺς αἰῶνες ποὺ ἔρχονται;

Βαθύτατα θρησκευτικὸς στὴ διάθεσή του, ὁ συγγραφεὺς ξεχύνει ὅλη τὴν πικρία του γιὰ τὴν γενικὴ σημερινὴ κατάσταση («Πόσος λίγος Θεὸς ὑπάρχει στη Θεολογία!» καὶ τί μέσον καπηλείας καὶ ἐξυπηρέτησης τῶν πιὸ ταπεινῶν συμφερόντων ἔγινε τὸ σύμβολο τῆς θυσίας ἑνὸς Σταυροῦ»), ἀλλὰ καὶ εἰδικὰ τὴν ἑλληνικὴ («Οἱ ἀξιωματοῦχοι τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὰ παχυλὰ εἰσοδήματα πλησιάζουν περισσότερο τοὺς ἀντιδραστικοὺς καρδινάλιους τῆς Ἱσπανίας, παρὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰωάννη τοῦ Χρυσόστομου.... ἀποξενωμένος ὁ ἀνώτερος κλῆρος ἀπ' τὸ ποίμνιο καὶ σατραπικὸς στὸν κατώτερο, ποὺ εἶναι βυθισμένος στὴν ἀμάθεια, ζητάει κάθε τόσο τὴ βοήθεια τῆς χωροφυλακῆς.... ἐπακόλουθο τῆς πνευματικῆς καὶ θρησκευτικῆς καχεξίας εἶναι ἡ θρησκευτικότητα τῆς μεγάλης μάζας, ποὺ ἐκδηλώνεται μὲ εἰδωλολατρικές, σχεδὸν μορφές. Ἕνα τυπικὸ ἐκκλησίασμα, ἕνα ἄναμμα κεριοῦ καὶ τίποτε ἄλλο. Προσευχὴ καὶ ψυχικὴ καλλιέργεια ἄγνωστα... Ξηρασία.... κατάπτωση»).

Ἀλλά, ὁ συγγραφεὺς εἶναι αἰσιόδοξος γιὰ τὸ μέλλον, ἐλπίζοντας ὅτι ἡ ἀνάτασις τῆς συνειδήσεως θὰ δώση τὴν «ἀληθινὴ θρησκεία» καὶ ὅτι «ὁ τετράγωνος ὀρθολογισμὸς δὲν θὰ κατορθώση νὰ ἐκτοπίση τὴ θρησκεία καὶ μάλιστα τὴν Χριστιανική, ποὺ δὲν ἔδωσε ἀκόμη τὸ μεγάλο καρπό της».

Γενικώτερα, ἡ αἰσιοδοξία εἶναι τὸ μήνυμα ποὺ μεταδίδει ὁ συγγραφεύς. Σχολιάζοντας τὶς ὁμιλίες ξένων σοφῶν, ποὺ ἔγιναν στὴ «Συνάντηση τῶν Ἀθηνῶν» πέρυσι, λέγει ὅτι τὰ «ὑψηλὰ καὶ ἀσφυκτικὰ τείχη» ποὺ δυναστεύουν τὸν σύγχρονον ἄνθρωπο, «τὰ δημιουργεῖ ἡ μετα-

βατικότητα τῆς ἐποχῆς, ποὺ ἐγκυμονεῖ κάτι καλύτερο.

ΓΕΩΡΓ. ΠΥΡΟΥΝΑΚΗ, πρωτοπρεσβυτέρου: «Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ χρέος της». Δοκίμιο Δίφρος, 1965.

Σ' ἕνα κείμενο 24 σελίδων, ὁ γνωστὸς ἀγωνιστικὸς κληρικὸς συμπυκνώνει ἕνα κατηγορῶ ἢ ἐξομολόγηση γιὰ τὴν σημερινὴν ἀνεπάρκεια τῆς Ἐκκλησίας στὸν κοινωνικό, τὸν πλέον οὐσιώδη, ρόλο της.

«Ἂς ἀναφέρομε — γράφει —μερικὲς ἀπὸ τὶς μεγάλες ἁμαρτίες μας: Ποῦ εἶναι ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀπόλυτη, ἡ πεντακάθαρη, ἡ ἄφοβη; Γιατὶ δὲ μπορεῖ νὰ διατρέχει καὶ σήμερα ἀσταμάτητα τὴν οἰκουμένη, καὶ νὰ δημιουργεῖ τὶς ἀπαραίτητες βαθειὲς καὶ σωστικὲς ἐντυπώσεις γιὰ ἄτεγκτες τομὲς μεταξὺ τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ στὴ γνώση καὶ στὶς ἐνέργειες τοῦ ἀνθρώπου; Γιατὶ ἡ διδαχή μας νὰ μὴν ἐμπνέει καὶ θεμελιώνει στὶς ψυχὲς καὶ στὸ λογικὸ ἀντιλήψεις ριζοσπαστικές, γιὰ καταλύσεις καὶ ἐξαφανίσεις τῆς ἀθλιότητας καὶ τῆς ἀδικίας; Γιατὶ νὰ μὴ μπορεῖ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἔλεγχος νὰ μπαίνει παντοῦ καὶ νὰ γίνεται σωστικός, σὲ ἔθνη καὶ λαοὺς καὶ κοινωνίες καὶ ὁμάδες καὶ ἄτομα;»

Καὶ πολλὰ ἄλλα «γιατί». Ὁ αἰδεσιμώτατος σημειώνει τὰ τρωτὰ τῆς σημερινῆς Ἐκκλησίας. Περιορίζεται σὲ ἀπαγορευτικὲς ὑποδείξεις» ἢ σὲ «ἐκφοβιστικὴ νουθεσία» καὶ ἐγκαταλείπει τὸ ἀποτελεσματικώτερο διδακτικὸ μέσον, τὸ παράδειγμα. Ὀχυρώνεται σὲ «στείρους ἀντισεξουαλικοὺς ἀφορισμούς» καὶ σὲ προτροπὲς «νηστευτικῆς ἐγκρατείας» μόνον. Πλήρης ἀπουσία κοινωνικοῦ προβληματισμοῦ. Μερικὲς μηδαμινὲς «φιλανθρωπικὲς ἐκδηλώσεις». Σιωπηλὴ σύμπραξη «στὶς ἐπιβουλὲς τῶν καταχραστῶν τοῦ πολλοῦ ἀνθρωπίνου μόχθου καὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν πολλῶν». Κενὰ ναί, λιοανωτοὶ ναί, φλύαρο κήρυγμα ναί. Καὶ ταυτόχρονα συνεργασία μὲ τὴν Κρατικὴ ἐξουσία γιὰ συμφέροντα, ἀδιαφορία γιὰ τὴν ἑνότητα τῶν Χριστιανῶν, λιποταξία στὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν φυλετικῶν διακρίσεων, μισαλλοδοξία κατὰ τῶν ἀλλοθρήσκων.

Ὁ αἰδ. κ. Πυρουνάκης πιστεύει ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ συγχρονισθῆ καὶ ν' ἀποδυθῆ σὲ κοινωνικοὺς ἀγῶνες «ποὺ σήμερα εἶναι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐποχὴ χρήσιμοι καὶ ἀπαραίτητοι». Ζητάει τελικὰ μιὰ Ἐκκλησία: Κοινωνική, φιλελεύθερη, χαρούμενη. Μιὰ τέτοια Ἐκκλησία θὰ μποροῦσε νὰ ἐλευθερώση τὸν ἄνθρωπο «ἀπὸ τὴ χειρότερη τυραννία, τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ του». Αὐτὸ τὸ εἶπε πρὶν δυόμιση χιλιάδες χρόνια ὁ Δημόκριτος —«πασῶν νικῶν πρώτη καὶ ἀρίστη, τὸ νικᾶν αὐτὸν ἑαυτόν» — ὥστε προτοῦ βοηθήση τὸν ἄνθρωπο νὰ νικήση τὸν κατώτερο ἑαυτό του, ἡ Ἐκκλησία ἔχει ν' ἀγωνισθῆ γιὰ τὸν δικόν της ἑαυτόν.

ΝΕΛΛΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ: «Διατελῶν ἐν πελάγει. Ποιήματα, Ἀθήνα 1963.

Ἡ γνωστὴ ἀπὸ τὰ μυθιστορήματα «Παστοράλε» καὶ «Ἡ Στεφανία στὸ ἀναμορφωτήριο» συγγραφεύς, τινάζει τὰ φτερά της στὸν ποιητικὸν ὁρίζοντα, μὲ ἄνεση καὶ χάρη.

Βαθειὰ θρησκευτικότητα καὶ μυστικιστικὴ διάθεση χαρακτηρίζει τὸ πρῶτο μέρος τῆς συλλογῆς. Θέμα τὸ μεγάλο Ἕνα: Γιατί ἤρθαμε στὸν κόσμο;

Ποιὸς μᾶς σφεντονίζει
στὰ μεταλλεῖα τῆς Ὕπαρξης,
Ποιὸς ζυγίζει τὸ θάνατο
με τὰ χρόνια μας;
Ποιὸς αταξιοῖ μιὰ δικαιολογία
σ' ἐμᾶς
ποὺ κρύβουμε
ένα ἐργαστήρι
ποὺ κατεργάζεται
τ' ἀξεδιάλυτα καὶ τ' ἀνέφικτα
μιὰ παλαίστρα στὸ στῆθος,
γιὰ ν' ασκοῦνται
ἡ χαρὰ κι ὁ πόνος·
μιὰ τιμή
στὴ φυλακὴ τοῦ λογισμοῦ,
ποὺ αγωνίζεται
νὰ ξανάβρει τὴν ὁδὸ
γιὰ τὸ μητρικὸ Λάκ[illegible]

(Ἐρώτημα)

Ἀπάντηση δὲν θὰ ὑπάρξει. Διαίσθηση μόνον. Αὐτὴ ἡ δύναμη, ποὺ ξεκινάει ἀπὸ τὸ ἔνδον μας καὶ συνορεύει μὲ τ' ἄστρα. Ἡ σκέψη φαρμάκι. Ἡ διαίσθηση μόνη, ποὺ θὰ ξεπεράσει τὴν ἐπιφάνεια τῶν ὁρατῶν, θὰ εὐαγγελισθῇ μυστήρια, θὰ προσφέρῃ τὴν ὑποψία τῆς Ἀλήθειας,

ποὺ θὰ δικαιολογήσει
τὴν τριτίτεια τῆς γέννησης,
τὴν αἰσχύνη τῶν γηρατειῶν,
θα δαμάσει το φόβο τοῦ θανάτου.

Ἀλλά, ἰδοὺ σ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα ἡ Προοπτική:

Πόσα θαυμάσια χρόνια,
Κύριε,
ἔχουμε νὰ περάσουμε οἱ δυό μας
ἀδιάλειπτης ἀμφιβολίας μου,
ἀμείωτης ἀπορίας·
Χρόνια
γεμάτα ἀπ' τὴν προσευχὴ
τοῦ ἐρευνητῆ,
θερμότερη ἀπὸ κάθε πιστοῦ.

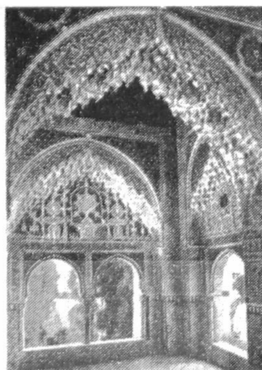
Θὰ Σὲ μάχομαι,
Θὰ Σὲ ἀρνοῦμαι
κι θὰ Σὲ ἀναζητῶ ἀδιάκοπα,
ὅπως τὸ ἡλιοτρόπιο
τὴν εὐλογία τοῦ Ἥλιου
Κ' Ἐσύ,
θὰ μοῦ κρατήσεις
ακατάπαυτο τὸ ἐρώτημα,
ἄσβηστη
τὴ δίψα
γιὰ τα δυσδιάκριτα,
τὰ ποθούμενα,
τὰ ἑτοιμαζόμενα
ὥσπου, ἀντάξιος
πολεμιστής Σου σταυροφόρος,
περήφανα,
ἀγόγγυστα,
νὰ ἐγκαταλείψω
τὴ σκήτη τῆς ζωῆς,
γιὰ καινούργιες
ἀτέλειωτες περιηγήσεις.

Στὰ ἑπόμενα κεφάλαια τῆς συλλογῆς, ἀνάμεσα σὲ ἐκρήξεις μελαγχολίας γιὰ τὴ ζωή, ξεσπάει ἀγῶνας ἐναντίον τοῦ συμβατισμοῦ καὶ κήρυγμα γιὰ ἰδανικὰ ἀνώτερα: Ταύτιση μὲ τὴ ζωὴ τοῦ κόσμου, πανανθρώπινη ἀγάπη, θρησκεία δίχως σύνορα, πνευματικὴ ἀνάταση. Ὅση δυσκολία καὶ νὰ ὑπάρχῃ, ὅση ἀπογοήτευση καὶ νὰ χτυπάει τοὺς ζητοῦντας, δὲν θὰ ὑπο-

χωρήση. Θὰ μείνη, σὰν τὸν τίτλο τοῦ ποιήματος, «Ἀκρίτας πνευματικός»:

Δὲ συνηθηκολογῶ μ' αὐτὸ τὸν
  αἰῶνα,
ποὺ μοχθεῖ
γιὰ μιὰ χοῦφτα φῶς,
ποὺ ὀνειρεύεται
τὴ γαλήνη ἑνὸς γωραφιοῦ
Δὲ μοῦ ἀρκοῦν «πιὰ πρὸς τὸ
  ζῆν»,
τὸ σπαρτιατικὸ συσσίτιο...

ΧΡ. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΟΥΛΙΑ ΜΑΡΚΑΚΗ

ΙΣΠΑΝΙΑ

ΑΘΗΝΑ 1964

Ἡ Γιούλια Μαρκάκη με τίτλο «Ἱσπανία» κυκλοφόρησε σὲ πολυτελῆ ἔκδοση καὶ μὲ σπάνια καλαισθησία τὶς προσωπικές της ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴ Χώρα τοῦ Θερβάντες. Τὸ βιβλίο αὐτο κοσμεῖται με 25 ὡραῖες φωτογραφίες ἀπὸ τους ἀπαράμιλλους θησαυρούς τῆς Ἰβηρικῆς Χερσονήσου καὶ εἶναι, ὅπως ἐχαρακτηρίσθη «Ἔργον ἀγάπης καὶ ἔντονου καλλιτεχνικοῦ κραδασμοῦ» «Ἡ Ἱσπανία» τῆς Γιούλιας Μαρκάκη, γράφουν ἐπίσης, ἔχει νὰ προσφέρη σελίδες γεμάτες παρατηρητικότητα και αἰσθητικὴ χαρὰ» (...) «Κάθε κεφάλαιο ἔχει το δικό του λογοτεχνικο θέλγητρο και τὸ σύνολον παρουσιάζεται μὲ μιὰ θαυμα στὴ τεχνικὴ τοὺ αξίζει απ' ὅλους νὰ διαβαστῆ. Τὸ βιβλιο αὐτο πωλεῖται σ' ὅλα πὰ βιβλιοπωλεῖα πρὸς 90 δρχ. Ἡ συγγραφεύς, σὰν συνδρομήτρια τοῦ «Ἰλισσοῦ» το προσφέρει στους συνδρομητάς του ἀντι δρχ. 50 Ἀποταθῆτε: Ἀδαμαντίδου 16, Ψυχικό, τηλ. 673-286

Προειδοποίησις

Ἀπὸ τοῦ ἐπομένου ἔτους, ὁ ΙΛΙΣΟΣ θὰ γίνῃ ἀποκλειστικῶς ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν θὰ κυκλοφορῇ πλέον διὰ τῶν πρακτορείων ἐφημερίδων στις ἐπαρχίες. Θὰ στέλλεται ΜΟΝΟΝ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ του διὰ τοῦ ταχυδρομείου.

Δίδομε στοὺς φίλους τοῦ ΙΛΙΣΟΥ τὴν ἐξήγησι: Ἡ κυκλοφορία διὰ πρακτορείων καὶ περιπτέρων προϋποθέτει τὴν ἐκτύπωσι ὑπερβάλλοντος ἀριθμοῦ τευχῶν. Ἡ σχετικὴ δαπάνη, δοθέντος ὅτι τὸ πλεῖστον τῆς κυκλοφορίας ἀφορᾶ συνδρομητάς, εἶναι δυσανάλογη πρὸς τὴν ἐλεύθερη κυκλοφορία καὶ ἀποβαίνει τελικὰ εἰς βάρος τοῦ περιοδικοῦ. Καὶ τὸ ἔχομε κατ᾽ ἐπανάληψιν τονίσει ὅτι ὁ ΙΛΙΣΟΣ δὲν ἀποτελεῖ ἐπιχείρησι, ἀλλὰ πνευματικὴ προσπάθεια. Πρὸς περιορισμὸν περιττῶν —ἀλλὰ καὶ δυσβαστάκτων— δαπανῶν, εἶναι ἀνάγκη νὰ μετατραπῇ τὸ περιοδικὸ ἀποτελεσματικὰ διὰ συνδρομητάς.

Τὸ ἑπόμενο τεῦχος Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου θὰ εἶναι ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ποὺ θὰ κυκλοφορήσῃ πρὸς πώλησιν ὅπως ἕως τώρα. Ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1966 θὰ στέλλεται μόνον στοὺς συνδρομητάς.

Μὲ τὴν ἐν ἐξελίξει συμπλήρωσι ΔΕΚΑ ΕΤΩΝ ἐκδόσεως, ἔχει καταστῆ συνείδησις ὅτι ὁ ΙΛΙΣΟΣ δὲν μοιάζει μὲ κανένα ἄλλο περιοδικό. Εἶναι ἕνα ἀπαραίτητο καὶ ἀναντικατάστατο βοήθημα γιὰ τοὺς φιλελευθέρους πνευματικοὺς ἀνθρώπους. Σ᾽ αὐτοὺς ἀπευθυνόμεθα, ποὺ παρεστάθησαν στὴν προσπάθειά μας, γιὰ νὰ τοὺς ζητήσωμε νὰ δώσουν καὶ πάλι τὸ «παρών» τους. Εἶναι ἀνάγκη ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΝΕΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ, ὥστε ἡ διακοπὴ τῆς κυκλοφορίας μὲ τὰ πρακτορεῖα νὰ μὴν ἀποβῇ εἰς βάρος οὔτε τοῦ περιοδικοῦ, οὔτε καὶ τῶν κατὰ τεῦχος ἀναγνωστῶν.

Μιλῆστε στοὺς φίλους σας γιὰ τὸν ΙΛΙΣΟ. Ἐγγράψετέ τους συνδρομητὰς καὶ στεῖλτε τὴν συνδρομή, μαζὶ μὲ τὴν δική σας. Στεῖλτε μας διευθύνσεις ὑποψηφίων συνδρομητῶν, νὰ τοὺς στείλωμε ἕνα τεῦχος δωρεάν. Δῶστε καὶ σὲ ἄλλους τὴ χαρὰ καὶ τὴν ἱκανοποίησι ποὺ νιώθετε καὶ σεῖς. Βοηθῆστε καὶ ἄλλους ν᾽ ἀνυψωθοῦν στὴ στάθμη σας.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ

Ἐκπρόσωποι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Βατικανοῦ, συναντήθηκαν στὴ Βιέννη καὶ ἐξήτασαν σειρὰ μέτρων γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ νέου πνεύματος ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν. Στὸ ἀποκληθὲν «Οἰκουμενικὸν Συμπόσιον» μετέσχον καὶ ἐκπρόσωποι τῆς Αὐστριακῆς Ἐκκλησίας, οἱ καθηγηταὶ Πανεπιστημίου κ.κ. Καλλίνικος καὶ Νησιώτης καὶ ὁ Μητροπολίτης Βιέννης κ. Χρυσόστομος Τσίτερ.

Ἐγνώσθη ὅτι αἱ συζητήσεις τοῦ «Συμποσίου» ἐστράφησαν στὰ ἀκόλουθα:

Ἀνταλλαγαὶ καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν καὶ ἀμοιβαία ἐνημέρωσις ἐπὶ τῶν δημοσιευμάτων καὶ θεολογικῶν ἐκδόσεων.

Ἀλλαγὴ διαθέσεων καὶ στάσεως ὡς πρὸς τὰ θέματα τῆς ἐξετάσεως ἀπὸ κοινοῦ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν δυσμενῶν ἐκείνων γεγονότων ποὺ ἐπηρέασαν τὰς σχέσεις κατ' ἀρνητικὸν τρόπον εἰς τὸ παρελθόν.

Δημιουργία νέου κλίματος ἀγάπης κατὰ τὴν κατήχησιν ἢ ἐκπαίδευσιν τῶν νέων γενεῶν.

Ἡ ἀπὸ κοινοῦ φροντὶς διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς σημερινῆς χαλαρώσεως τῶν ἠθῶν καὶ κυρίως ἡ συνεργασία διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν μὴ πιστευόντων προσπάθειαν, ὅπως ἀντιμετωπίσουν ἐκ νέου τὸ πρόβλημα τῆς πίστεως.

Τὸ ἑπόμενον βῆμα τῶν συνομιλιῶν τῆς Βιέννης θὰ εἶναι, πιθανῶς, ἡ μετάβασις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου - Καρδιναλίου Καίνιγκ εἰς Φανάριον καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ ἐπίσκεψις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα εἰς Βιέννην, ὅπου ἤδη ἔχει προσκληθῆ.

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Στὸ ἐφετεινὸ συνέδριο τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας, ποὺ συνῆλθε στὴν Κολωνία, ἔγιναν ἐκδηλώσεις ὄχι μόνον ὑπὲρ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ νέου προσανατολισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἐν γένει.

Καθολικοὶ καὶ Διαμαρτυρόμενοι μίλησαν στὸ συνέδριο ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων καὶ εἶχαν ἐπίσης δημοσίους διαλόγους. Ἡ ἀδελφικότης τῶν Χριστιανῶν, ἀσχέτως δόγματος, ἐπεξετάθη καὶ στὴ λαϊκὴ στάθμη, διότι πολλὲς οἰκογένειες Καθολικῶν τῆς πόλεως ἐφιλοξένησαν Διαμαρτυρομένους συνέδρους.

Ὁ πρόεδρος τοῦ συνεδρίου δρ Ρίχαρντ φὸν Βαϊτσζάικερ ὡλοκλήρωσεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ συνεδρίου ἤδη τὸ βασικὸν σύνθημα «Χριστιανισμὸς καὶ Ἐλευθερία» διὰ τῶν ἑξῆς λόγων: «Ἡ ἐλευθερία χάνεται ὅταν προσδεθῇ κανεὶς σφικτὰ εἰς τὰς παραδόσεις καὶ ἀρνεῖται τὴν παραδοχὴ κάθε νέας ἰδέας». Ἡ Ἐκκλησία τότε μόνον θὰ δυνηθῇ νὰ ἀνταποκριθῇ πρὸς τὸν προορισμόν της, ὅταν εἶναι πάντοτε ἑτοίμη νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὴν συνεχῶς ἐξελισσομένην κατάστασιν. Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς ἐστηρίχθη ἓν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων θεμάτων ποὺ ἀπησχόλησαν τὸ εὐαγγελικὸν ἐκκλησιαστικὸν συνέδριον: Αἱ ἐπαφαὶ μὲ ἀλλοδόξους, ἰδίᾳ μὲ τοὺς Καθολικοὺς καὶ τοὺς Ἑβραίους.

Ἐξ ἄλλου ὁ δρ Βαϊτσζάικερ περιέγραψε ὡς ἑξῆς τὸν μελλοντικὸν ρόλον τῆς Ἐκκλησίας:

«Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἀνθρωπότης κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἡ-

μερῶν μας, ἀποτελεῖ ὁλονὲν καὶ περισσότερον ἓν ἑνιαῖον σύνολον, ἐκπηγάζουν ὡρισμένα ἀναγκαῖα συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐπιβάλλουν τὴν τήρησιν μιᾶς ἀναλόγου στάσεως ἔναντι τῶν διαφόρων προβλημάτων: Ἡ συνύπαρξις τῶν ἀνθρώπων εἶναι πλέον ἀπαραίτητος ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν ὑπὸ τὴν πολιτικήν της ἔννοιαν. Ὄχι ἀφοπλισμός, ἀλλὰ ἔλεγχος ἐπὶ τοῦ ἐξοπλισμοῦ. Δὲν εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως ὁ ἄνθρωπος παραιτηθῆ τοῦ δικαιώματος νὰ ἀγωνίζεται διὰ τὸ δίκαιον καὶ τὴν τάξιν, ἀλλὰ συγχρόνως πρέπει νὰ γνωρίζη, ὅτι τὸ πᾶν δύναται νὰ χαθῆ ὅταν δὲν εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ παραιτηθοῦμε ὡρισμένων ἀξιώσεων. Ἡ συνεννόησις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εἶναι πολὺ πιὸ σημαντικὴ ἀπὸ τὴν ἐπιβολὴν ἑνιαίων ἠθῶν καὶ ἐθίμων γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ ἑνιαία πίστις καὶ ὁ μονοδογματισμὸς ἔχουν δευτερεύουσαν σημασίαν ἐν συγκρίσει μὲ τὸ πρωτεῦον ζήτημα τῆς συνεργασίας τῶν ἐκκλησιῶν τῆς οἰκουμένης».

«ΤΖΕΜΙΝΙ»

Στὰς 30 Αὐγούστου, ὥρα Ἑλλάδος 14.55΄, ἐπέστρεψαν στὴ Γῆ, σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς οἱ δύο Ἀμερικανοὶ ἀστροναῦται Γκόρντον Κοῦπερ καὶ Τσάρλς Κόνρατ, ἔπειτα ἀπὸ τὴν πτῆσι - ρεκὸρ στὸ Διάστημα.

Ἐπραγματοποίησαν 120 περιστροφὰς περὶ τὴν Γῆν.

Παρέμειναν εἰς το Διάστημα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας, 22 ὥρας καὶ 56 λεπτά, δηλαδὴ μόλις 64 λεπτὰ τῆς ὥρας ὀλιγώτερον τοῦ ὀκταημέρου.

Με την πτῆσι αὐτή, ποὺ ἐπετεύχθη με τὸ διαστημόπλοιο «Τζέμινι 5», κατέρριψαν πέντε παγκόσμια ρεκόρ, ἤτοι:

1) Μακροτέρα ἐπηνδρωμένη διαστημικὴ πτῆσις—190 ὧρες καὶ 55 λεπτά.

Παλαιὸν ρεκόρ: 119 ὧρες καὶ 6 λεπτά, τὸ ὁποῖον κατεῖχεν ὁ Σοβιετικὸς ἀντισμήναρχος Μπυκόφσκι ἀπὸ τον Ἰούνιον τοῦ 1963.

2) Σύνολον ὡρῶν πτήσεως εἰς τὸ διάστημα ὅλων τῶν Ἀμερικανῶν κοσμοναυτῶν—639 ὧραι καὶ 48 λεπτά.

Παλαιὸν ρεκόρ: 507 ὧραι καὶ 16 λεπτά, τὸ ὁποῖον κατεῖχον οἱ 11 Ρῶσοι ἀστροναῦται μὲ τὰς ὀκτὼ ἐπηνδρωμένας πτήσεις των.

3) Μακροτέρα ἐπηνδρωμένη πτῆσις, μὲ περισσοτέρους τοῦ ἑνὸς κοσμοναύτας—190 ὧραι καὶ 55 λεπτά.

Παλαιὸν ρεκόρ: 97 ὧραι καὶ 59 λεπτά, τὸ ὁποῖον κατεῖχον οἱ ἐπίσης Ἀμερικανοὶ ἀστροναῦται Μακντίβιτ καὶ Οὐάιτ ἀπὸ τῆς 7ης Ἰουνίου 1965.

4) Μεγαλύτερος ἀριθμὸς στροφῆς περὶ τὴν Γῆν ἐπηνδρωμένου διαστημοπλοίου—120.

Παλαιὸν ρεκόρ: 81 περιστροφαὶ ὑπὸ τοῦ Σοβιετικοῦ Μπυκόφσκι κατὰ τὴν 5ήμερον πτῆσιν του τὸ 1963.

5) Περισσότεραι ἐπηνδρωμέναι πτήσεις—ΗΠΑ 9, Σοβιετικὴ Ἕνωσις 8.

Ὁ Πρόεδρος Τζόνσον ἐτόνισε ὅτι ἡ πτῆσις τοῦ «Τζέμινι 5» ἦταν «ταξίδι εἰρήνης ἀπὸ εἰρηνικοὺς ἀνθρώπους».

«Ἡ ἐπιτυχὴς κατάληξις, εἶπε, ἀποτελεῖ μίαν εὐγενῆ στιγμὴ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ μία κατάλληλη εὐκαιρία γιὰ μᾶς, νὰ ἀνανεώσωμε τὴν προσπάθειά μας γιὰ ἕναν κόσμο, ὅπου νὰ βασιλεύη ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη. Τὸ «Τζέμινι» δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἀρχή. Ἔχομε ἀποφασίσει νὰ κάνωμε πολλὰ ἄλλα ταξίδια — καὶ στὸ Διάστημα καὶ στὴ Γῆ, ὥσπου νὰ βρῆ ἐπὶ τέλους ὁ ἄνθρωπος τὴν εἰρήνη με τὸν ἑαυτόν του».

ΓΗ ΚΑΙ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Σὲ πρόσφατη ἀνακοίνωσί του ὁ Γάλλος συγγραφεὺς Ρομπὲρ Λαρού, ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι «ντόπιος» στὴ Γῆ, ἀλλὰ ἄποικος, ποὺ ἦλθε ἀπὸ ἄλλον πλανήτη. Τὴν ἴδια ἄποψι ὑποστηρίζει καὶ ὁ Ἀμερικανὸς δόκτωρ Βελικόφσκι. Πρέπει, λέγουν, νὰ ἐξετοξεύθη ἐδῶ ὁ πρόγονος τῶν ἀνθρώπων, ὁ πίθηκος, μέσῳ ἑνὸς κομήτη ἢ ἑνὸς γαλαξία. Ὑποθέσεις πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα ἔχουν γίνει πολλές, ἀλλὰ ὁ δόκτωρ Βελικόφσκυ, ἀναφέρει, γιὰ νὰ ὑποστηρίξη τὸν ἰσχυρισμό του καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴ Γένεση. Ἐπίσης λέει ὅτι ἕνας Σκω-

τσέξος ἐπιστήμων, ὁ δόκτωρ Μπρύς, εἶχε κάμει ἔρευνες στὴν Μέση Ἀνατολή, στὴν Ἀσία, γιὰ νὰ μπορέση νὰ βρῆ ἀποδείξεις καὶ νὰ στηρίξη τὴν ἄποψή του. Ὅλες τὶς γνωμες του τὶς ἐξαρτᾶ ἐν τούτοις ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ κείμενα ποὺ βρέθηκαν στὴν Μέση Ἀνατολὴ καὶ προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξη ὅτι ἡ Βίβλος εἶπε τὴν ἀλήθεια, ἀναφορικὰ μὲ τὴν καταγωγὴ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλος Ἀμερικανός, ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Καλιφορνίας ὁ Τζὼρτζ Στιούαρτ, δίχως νὰ ἀποκλείη τὸ ἐνδεχόμενο ὅτι ὁ ἄνθρωπος προέρχεται ἀπὸ ἄλλον πλανήτη, ὑποστηρίζει ὅτι, ἐν πάση περιπτώσει, γιὰ πρώτη φορὰ ἔκανε τὴν ἐμφάνισή του κοντὰ στὴν ὄχθη κάποιου ποταμοῦ ἢ στὴν ἀκτή.

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ

Ἀπὸ τὸ Βατικανὸν μεταδίδεται ὅτι ἐντὸς τῆς Ὀκταβδομάδος πρόκειται νὰ ἐγκριθῆ τὸ περὶ Ἑβραίων ἐν σχέσει μὲ τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ ψήφισμα, κατόπιν ὡρισμένων τροποποιήσεων.

Τὸ παλαιὸν κείμενον ἀνέφερεν: «Οὐδὲν εἰς τὸ κατηχητικὸν ἔργον ἢ εἰς τὸ κήρυγμα δέον νὰ διδάσκη ὁ παιδαγωγὸς τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ προκαλέση μῖσος ἢ περιφρόνησιν διὰ τοὺς Ἑβραίους εἰς τὰς καρδίας τῶν Χριστιανῶν. Ὁ ἑβραϊκὸς λαὸς οὐδέποτε πρέπει νὰ ἐμφανίζεται ὡς λαὸς ἐγκαταλελειμμένος, κατηραμένος ἢ ἔνοχος θεοκτονίας. Αὐτὸ τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς τὸν Χριστὸν κατὰ τὰ πάθη του, δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῆ εἰς ὁλόκληρον τὸν τότε ζῶντα λαόν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον εἰς ἐκεῖνον τῆς σήμερον».

Τὸ νέον τροποποιηθὲν σχέδιον αναφέρει: «Παρ' ὅλον ὅτι αἱ ἑβραϊκαὶ ἀρχαὶ καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἠκολούθουν αὐτὰς ἐζήτησαν τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, ἐν τούτοις, ὅ,τι συνέβη εἰς τὸν Χριστὸν κατὰ τὰ πάθη του δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῆ εἰς ὅλους τοὺς Ἑβραίους, ἄνευ διακρίσεως, οἱ ὁποῖοι ἔζων τότε, οὔτε εἰς τοὺς Ἑβραίους τῆς σήμερον. Παρ' ὅλον ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ νέος λαὸς τοῦ Θεοῦ, οἱ Ἑβραῖοι δὲν πρέπει νὰ παρουσιάζωνται ὡς ἐγκαταλειφθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἢ ὡς κατηραμένοι, ὡσὰν τοῦτο νὰ προέκυπτεν ἀπὸ τὰς Ἁγίας Γραφάς».

Αἱ τροποποιήσεις ἔγιναν, ὡς λέγεται, για νὰ ἱκανοποιηθοῦν αἱ ἀντιρρήσεις ὡρισμένων Ἀράβων κληρικῶν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ γενικώτερα τῶν συντηρητικῶν θεολόγων. Παρὰ τας τροποποιήσεις, παραμένει ἡ βασικὴ ἰδέα ὅτι οἱ Ἑβραῖοι δὲν εἶναι συλλογικῶς ἔνοχοι γιὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ.

ΣΧΕΔΙΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 2 000

Ὁ διευθυντὴς τοῦ κέντρου διαστημικῶν πτήσεων τῶν Η.Π.Α. δόκτωρ Ρόμπερτ Γκίλρουθ ἀνεκοίνωσε λεπτομερείας γιὰ τὰ σχέδια ἐρευνῶν μετὰ τὸ ἔτος 1970 (που ἀφορᾶ τὴν Σελήνη) σε διαφόρους πλανῆτες.

ΑΦΡΟΔΙΤΗ. Τὸ 1970 ἢ 1971, διέλευσις πλησίον τοῦ πλανήτου αὐτοῦ μη ἐπηνδρωμένου διαστημοπλοίου, ἐν συνεχεία δε περιστροφαὶ κατ' ἀρχὰς μὴ ἐπηνδρωμένων, κατόπιν δε ἐπηνδρωμένων διαστημοπλοίων, εἰς ὕψος χιλίων χιλιομετρων.

ΑΡΗΣ. Τὸ 1969 ἢ 1970, αποστολὴ διαστημοπλοίου τυπου «Ταξιδιώτης» (Βόγιατζερ), το ὁποῖον θὰ διέλθη πλησίον τοῦ πλανήτου και θὰ ἀποβάλη ἐπιστημονικὰ ὄργανα βάρους 30 χιλιογράμμων, τὰ ὁποῖα θὰ αναλύσουν τὴν ἀτμόσφαιράν του. Δύο ἔτη βραδύτερον, ἕτερον διαστημόπλοιον τοῦ αὐτοῦ τυπου, θὰ ἀποπειραθῆ νὰ προσγειωθῆ ὁμαλῶς διὰ νὰ διενεργήση βιολογικὰς ἐρεύνας.

Τὸ 1979 ἢ 1980, διαστημόπλοια κατ' ἀρχὰς μὴ ἐπηνδρωμένα, κατόπιν δε ἐπηνδρωμένα — θὰ περιστρέφωνται πέριξ τοῦ «ἐρυθροῦ πλανήτου» εἰς ὕψος χιλίων χιλιομέτρων. Ἐπηνδρωμένον διαστημόπλοιον θὰ ἀποπειραθῆ νὰ προσγειωθῆ, ἀφοῦ προηγουμένως τεθῆ εἰς τροχιὰν πέριξ τοῦ Ἄρεως.

ΕΡΜΗΣ. Μεταξὺ τοῦ 1975 καὶ τοῦ 1980, διέλευσις πλησίον αὐτοῦ ἢ

προσγείωσις μὴ ἐπηνδρωμένου διαστημοπλοίου. ἐν συνεχείᾳ δὲ περιστροφαὶ διαστημοπλοίου εἰς ὕψος 80 χιλιομέτρων. Διάρκεια ἀποστολῆς, 88 ἡμέραι. Τέλος, προσγείωσις ἐπηνδρωμένου ὀχήματος.

ΔΗΜΗΤΗΡ (ἀστεροειδὴς διαμέτρου 500 μιλίων): Τὸ 1976 διέλευσις πλησίον αὐτοῦ διαστημοπλοίου, κατόπιν δὲ προσγείωσις ἐπηνδρωμένου διαστημοπλοίου.

ΖΕΥΣ: 1981 - 1982, διέλευσις διαστημοπλοίου πλησίον αὐτοῦ, ἐν συνεχείᾳ δὲ περιστροφὴ μὴ ἐπηνδρωμένου διαστημοπλοίου γύρω ἀπὸ τὸν δορυφόρον τοῦ Διός, Γανυμήδην. Ἐν συνεχείᾳ, προσγείωσις ἐπηνδρωμένου ὀχήματος ἐπὶ τοῦ Γανυμήδη.

ΚΡΟΝΟΣ: 1986 - 1988, διέλευσις πλησίον αὐτοῦ μὴ ἐπηνδρωμένου διαστημοπλοίου καὶ περιφορὰ αὐτοῦ, ἐν συνεχείᾳ δὲ περιφορὰ ἐπηνδρωμένου διαστημοπλοίου εἰς ὕψος 500 χιλιομέτρων περίπου πέριξ τοῦ δορυφόρου τοῦ Κρόνου, Τιτάν. Προσγείωσις ἐπηνδρωμένου ὀχήματος ἐπὶ τοῦ Τιτᾶνος.

ΟΥΡΑΝΟΣ 1987 - 1988, διέλευσις διαστημοπλοίου πλησίον αὐτοῦ, ἐν συνεχείᾳ δὲ περιστροφὴ τούτου.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ: 1996 - 1998, διέλευσις διαστημοπλοίου πλησίον αὐτοῦ, περιστροφαὶ ὀχημάτων, κατ' ἀρχὰς μὴ ἐπηνδρωμένων, κατόπιν δὲ ἐπηνδρωμένων.

ΚΟΜΗΤΗΣ ἀριθ. 2: 1980 - 1981, διέλευσις διαστημοπλοίου πλησίον αὐτοῦ, ἐν συνεχείᾳ δὲ συνάντησις μὴ ἐπηνδρωμένων διαστημοπλοίων καὶ πιθανῶς προσγείωσις.

ΠΛΟΥΤΩΝ: Ἔτος 2.000, διέλευσις διαστημοπλοίου πλησίον αὐτοῦ, κατόπιν δὲ περιστροφὴ ἐπηνδρωμένου ὀχήματος.

ΠΟΤΕ ΠΙΑ ΠΟΛΕΜΟ

Ὁ Πάπας Παῦλος 6ος ἀπηύθυνε ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἔκκλησι ὑπὲρ τῆς εἰρήνης δραματικοῦ περιεχομένου. Ὁ Ποντίφηξ πῆγε ἀεροπορικῶς στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ μίλησε τὴν Δευτέρα 5 Ὀκτωβρίου.

Τὰ κυριώτερα σημεῖα τοῦ λόγου τοῦ Πάπα εἰς τὸν Ο.Η.Ε. ἔχουν ὡς ἑξῆς:

1. Ἡ εἰρήνη πρέπει νὰ καθοδηγῆ τὰ πεπρωμένα τῶν λαῶν καὶ ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐὰν θέλετε νὰ εἶστε ἀδελφοὶ ἀφῆστε τὰ ὅπλα νὰ πέσουν ἀπὸ τὰς χεῖρας σας. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀγαπᾶ κανεὶς ὅταν κρατᾶ εἰς χεῖρας του ὅπλα.

2. Ἡ ὥρα ἔφθασε διὰ νὰ σταματήσουν οἱ ἐξοπλισμοί. Εἶναι τώρα στιγμὴ περισυλλογῆς καὶ προσευχῆς.

3. Ὁ κίνδυνος δὲν προέρχεται οὔτε ἀπὸ τὴν πρόοδον, οὔτε ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην. Αὗται, ἂν χρησιμοποιηθοῦν καταλλήλως, θὰ δυνηθοῦν μᾶλλον νὰ ἐπιλύσουν πολλὰ ἀπὸ τὰ σοβαρὰ προβλήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὴν ἀνθρωπότητα.

4. Ὁ πραγματικὸς κίνδυνος προέρχεται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἐπιδιώκει νὰ ἀποκτήση ὁλονὲν καὶ περισσότερα ἰσχυρὰ ὅπλα, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ καταστροφὴν καὶ διὰ κατακτήσεις.

5. Ὀφείλετε νὰ καταβάλλετε προσπαθείας διὰ τὴν αὔξησιν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ὥστε νὰ ἐπαρκῆ διὰ τὰς τραπέζας ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὄχι νὰ ὑποστηρίζετε τὸν τεχνητὸν ἔλεγχον τῶν γεννήσεων, πρᾶγμα ποὺ δὲν θὰ ἦτο ὀρθολογιστικὸν, διὰ νὰ μειωθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν προσκεκλημένων εἰς τὴν δεξίωσιν τῆς ζωῆς.

6. Δὲν ἀρκεῖ, ἐν τούτοις, νὰ τρέφωμεν μόνον τοὺς πεινῶντας. Εἶναι ἀνάγκη ἐπίσης, νὰ ἐξασφαλίσωμεν εἰς κάθε ἄνθρωπον ζωὴν ἀνταξίαν τῆς ἀξιοπρεπείας του.

Ὁ Πάπας προέστη θρησκευτικῆς λειτουργίας, ἡ ὁποία ἐτελέσθη σ' ἕνα μεγάλο στάδιο, ὅπου εἶχαν συγκεντρωθῆ δεκάδες χιλιάδων πιστῶν. Μίλησε ἀγγλικά, προσευχήθηκε λατινικά, ἡ δὲ προσευχή του ὑπὲρ τῆς εἰρήνης μετεφράζετο ταυτοχρόνως στὰ ἀγγλικά, γαλλικά, ἰσπανικά, ρωσικά καὶ κινέζικα. Εἴθε νὰ φθάση σὲ πρόθυμα ὦτα καὶ σὲ πρόθυμες καρδιές...

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, Δραγατσανίου 6, Τ.Τ. 122 (Πλατ. Κλαυθμῶνος), εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε ΔΕΥΤΕΡΑ καὶ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ὥρας 11—1.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ: Οἱ συνδρομηταὶ ποὺ ἀλλάζουν διευθύνσεις ἢ βλέπουν τὴν διεύθυνσί τους νὰ ἀναγράφεται λανθασμένη, παρακαλοῦνται νὰ μᾶς εἰδοποιοῦν ἀμέσως.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ μὲ ταχ. ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολάς, μᾶς δυσκολεύουν. Νὰ ἀναγράφεται καθαρὰ τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως. Πίσω ἀπὸ τὸ ἀπόκομμα τῆς ἐπιταγῆς νὰ γράφεται λ α κ ω ν ι κ ὰ ὁ λόγος τῆς ἀποστολῆς τῶν χρημάτων.

ΕΙΣ ΟΣΟΥΣ ἐνδιαφέρονται νὰ συμπληρώσουν τὴν σειράν, ὑπενθυμίζομε ὅτι ἡ τιμὴ τόμων παρελθόντων ἐτῶν εἶναι 50 δρχ. Ἀλλά, τόμοι ἔτους 1962 ὑπάρχουν μόνον χωρὶς τὸ τεῦχος Νο 25. Μεμονωμένα τεύχη ἐτῶν 1956—1959 (Νο 1—16) δὲν ὑπάρχουν. Ἐπίσης δὲν ὑπάρχουν μεμονωμένα τεύχη Νο 23, 25, 29.

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Θ. Α. Κοσμοπούλου: Ὁ θεὸς στὴν Ὀλυμπία (πολυτελὴς ἔκδοσις).

Γιούλιας Μαρκάκη: Τὰ θαύματα τῆς Παναγίας στὸ ἱερὸ τῆς Λούρδης, Ἀθῆναι 1965.

Γρηγ. Κασιμάτη: Οἱ Ἑπτανήσιοι καὶ ὁ πολιτικὸς βίος μετὰ τὴν ἕνωση, Ἀθῆναι 1965.

Λεύκωμα: Ἑκατὸ χρόνια Γηροκομείου Ἀθηνῶν, 1864—1964.

Σαράντου Παυλέα: Ἀναγωγὴ στὴ Μονάδα (ποιήματα), Θεσ)νίκη 1965.

Κ. Λουκάκη: Τὸ παιδάκι τοῦ ἔφυγε (ποιήματα), Ἀθήνα 1965.

Γ. Λέτου: Οἱ θεμελιώδεις αὐταπάτες τοῦ Κομμουνισμοῦ, Ἀθήνα 1964.

Γ. Παπαγεωργίου: Τὸ ὑπεράνθρωπο στὴν Ποίηση τοῦ Κωνσταντίνου Κάση, Ἀθήνα 1964.

Βασ. Λαζανᾶ: ABBE DE L' EPEE, ὁ θεμελιωτὴς τῆς ἀγωγῆς τῶν κωφαλάλων, Ἀθῆναι 1965.

Ἀντ. Φ. Χαλᾶ: Ὁ Ἐπιμενίδειος ὕπνος, Ἀθῆναι 1965.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Παρνασσός, Ὁ Αἰών, Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς, Σφίγξ, Πελεκάν, Παναθήναια, Δωδέκατη Ὥρα, Κρίκος, Ἠπειρωτικὴ Ἑστία, Φωτεινοὶ Ὁρίζοντες, Μαραθών (τελευταῖος, λόγῳ θανάτου τοῦ ἐκδότου του Στεφ. Μουσούρη).

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ (Δραγατσανίου 6)

		Δρχ.
H. P. Blavatsky	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας ἄδ. 50 δεμ.	60
»	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	20
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως ἄδ. 50 δεμ.	60
»	Πρὸς τὴν Μύησιν	20
»	Μετενσάρκωση	10
»	Κάρμα	10
C. Leadbeater	Οἱ Διδάσκαλοι καὶ ἡ Ἀτραπὸς δεμ.	90
»	Ἡ Κεκρυμμένη ζωὴ ἐν τῷ Τεκτονισμῷ »	90
»	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	10
Besant-Leadbeater	Ὁ Ἀστρικὸς Κόσμος	10
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	30
J. Van der Leeuw	Θεοὶ ἐν ἐξορίᾳ	10
***	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	10
J. Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου	10
»	Τὸ Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας	20
»	Ἡ Πηγὴ τῆς Σοφίας	20
»	«Δελτίον Ἀστέρος» Τομ. 1931-1933 ἕκαστ.	30
»	12 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάι 1934	30
»	10 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάι 1944	25
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωή μας	50
»	Ἐλευθερία, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος ἄδ. 60 δεμ.	75
Ἰωάν. Βασιλῆς	Τὸ σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου	50
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια	50
Κ. Μελισσαρόπουλος	Μῆτις (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) δεμ.	50
»	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ. 25 δεμ	40
»	Μ ε λ ε τ ή μ α τ α ἄδ. 40 δεμ.	60
»	Ὁ Ἰησοῦς	30
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	20
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	10
»	Περικλέους Ἐπιτάφιος - Διακήρυξη Ο.Η.Ε	10

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΛΙΣΟΣ» Τόμοι 1956 - 1964. ἕκαστος χαρτόδ. 50

Ὅταν πρόκειται δι' ἀποστολὰς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τα ἀπὸ δρχ. 90 καὶ ἄνω ἐπιβαρυνονται με δραχ. 10.

Ἀποστειλατε τὸ ἀντιτιμον, δια ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς, εἰς την διεύθυνσιν: **Κ. Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας (122),** ἀναγράφοντες ὄπισθεν τοῦ ἀποκόμματος τῆς ἐπιταγῆς τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων ποὺ θέλετε Θα τὰ λάβετε εἰς την διεύθυνσιν τοῦ ἀποστολέως τῆς ἐπιταγῆς.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΙΛΙΣΟΥ ΔΡΑΧ. 10

ΤΡΙΑΝΤ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Διευθυντοῦ Σχολῆς Ἐκπ. Λειτουργῶν
Διδάκτορος Πανεπιστημίου Ν. Ὑόρκης

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ

Ὁμιλία στὸ Ἑλληνοαμερικανικὸν Ἐπιμορφωτικὸν Ἰνστιτοῦτον
12 Μαΐου 1965

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Τὸ θέμα γιὰ τὸ ὁποῖο θὰ σᾶς μιλήσω ἀπόψε, ἀναφέρεται στὴ σύγχρονη οἰκογενειακὴ ζωὴ καὶ στὰ προβλήματά της. Θέμα ἀρκετὰ πολύπλοκο καὶ ἀρκετὰ δύσκολο γιὰ νὰ ἐξαντληθῆ μέσα στὰ περιωρισμένα χρονικὰ ὅρια μιᾶς ὁμιλίας. Γι᾽ αὐτὸ καὶ θεώρησα σκόπιμο νὰ δώσω μιὰ σύντομη περιγραφὴ τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, ὅπως παρουσιάζεται σήμερα καὶ μετὰ νὰ ἐπιλέξω τὰ πιὸ σοβαρὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ ἑλληνικὴ οἰκογένεια, προτείνοντας, μὲ τὸ φτωχό μου ἐξοπλισμό, ὡρισμένα μέτρα γιὰ τὴ σωστή τους ἀντιμετώπιση.

Θὰ μπορούσαμε ἑπομένως νὰ ποῦμε ὅτι τὸ κέντρο τοῦ βάρους τῆς ἀποψινῆς ὁμιλίας βρίσκεται στὸν τομέα τῆς διάγνωσης τῶν βασικῶν προβλημάτων ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ σύγχρονη οἰκογένεια, ποὺ εἶναι καὶ ὁ δυσκολώτερος, καὶ πάνω σ᾽ αὐτὴ τὴ διάγνωση νὰ προταθοῦν τὰ μέτρα γιὰ τὴν ὀρθὴ ἀντιμετώπισή τους. Ἴσως ὁ πιὸ κατάλληλος τρόπος ἀνακάλυψης τῶν προβλημάτων αὐτῶν θὰ ἦταν νὰ ἐρωτηθῆ ὁ καθένας μας μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν αἴθουσα, ποιὲς εἶναι οἱ σοβαρώτερες δυσκολίες ποὺ ἀντιμετωπίζει στὴν οἰκογένειά του; Ἂν αὐτὸ γινόταν, θὰ βλέπαμε ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα αὐτὰ εἶναι κοινὰ γιὰ ὅλους, ὅπως κοινὰ εἶναι καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ποὺ βασανίζουν σήμερα τὸν ἄνθρωπο. Ἡ διαφορὰ βρίσκεται πρῶτα στὸ βαθμὸ τῆς ἔντασης μὲ τὴν ὁποία παρουσιάζεται τὸ πρόβλημα καὶ ἔπειτα στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὁ καθένας ἀντιμετωπίζει αὐτὸ τὸ πρόβλημα. Ἀλλὰ ἴσως μὲ τὴν

πρώτη ἐπαφὴ ποὺ θὰ ἔχουν μὲ ἕνα τέτοιο πρόβλημα δημιουργοῦν ἐσωτερικὲς συγκρούσεις καὶ συμπλέγματα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διασαλευθῆ ἐσωτερική τους ἁρμονία καὶ ἡ σύνθεση τοῦ ψυχικοῦ τους βίου, ἄλλοι ἀντιμετωπίζουν τὸ ἴδιο πρόβλημα πιὸ ψύχραιμα, συγκρατοῦν τὸν ἑαυτό τους, κρατοῦν τὸ πρόβλημα γερὰ στὰ χέρια τους, σκέπτονται ὅτι δὲν εἶναι οἱ μόνοι ποὺ ἀντιμετωπίζουν τέτοια προβλήματα καὶ ἔτσι διατηροῦν τὸν ἑαυτό τους στὴν κανονικὴ τροχιὰ τῆς ζωῆς.

Μερικοὶ προσπαθοῦν νὰ καθορίσουν τὴ σύγχρονη οἰκογενειακὴ ζωὴ σὰν μιὰ κατάσταση στὴν ὁποία ἐπικρατεῖ συνέχεια ἡ σύγκρουση. Ἐν τούτοις, ἡ οἰκογενειακὴ σύγκρουση δὲν εἶναι δυσάρεστη ὅταν ἀπ᾽ αὐτὴ προέρχωνται εὐχάριστες μεταβολὲς στὴ συμπεριφορὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας καὶ ὅταν ἡ ἁρμονία ἐπαναποκαθίσταται. Ἡ σύγχρονη οἰκογενειακὴ ζωὴ εἶναι σύνθετη καὶ ἐκτεθειμένη στὴν ἐπίδραση πολλῶν παραγόντων ποὺ ἔχουν τὴ δύναμη νὰ διαταράξουν τὴ γαλήνη της.

Ζοῦμε σήμερα, σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ ἡ τεχνικὴ πρόοδος ἔχουν φθάσει σὲ δυσθεώρητα ὕψη. Τί μεγάλη εὐχαρίστηση θὰ ἦταν γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἂν ὅλες αὐτὲς οἱ ἐπιστημονικὲς καὶ τεχνικὲς ἐπιτεύξεις ἔκαναν τὴ ζωή του πιὸ ἱκανοποιητικὴ καὶ πιὸ ἤρεμη. Καὶ ὅμως! Παρ᾽ ὅλες αὐτὲς τὶς ἐπιτυχίες, στὸν ἐπιστημονικὸ καὶ στὸν τεχνικὸ τομέα, ὁ ἄνθρωπος δὲν μπόρεσε νὰ λύση τὰ βασικὰ προβλήματα τῆς ζωῆς του καὶ εἰδικώτερα ἐκεῖνα τὰ προβλήματα ποὺ θὰ τοῦ ἐξασφάλιζαν μιὰ ἰσορροπημένη καὶ ἀπηλλαγμένη συγκρούσεων ζωή, καὶ ποὺ ἀναφέρονται κυρίως στὶς σχέσεις ποὺ ἀναπτύσσει μὲ τοὺς συνανθρώπους του, μὲ τὸν ἢ τὴν σύζυγό του, μὲ τὰ παιδιά του, μὲ τὸ γείτονά του, γενικὰ μὲ τὸν συνάνθρωπό του.

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει γίνει ὁ χειρότερος ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅσο πιὸ κοντὰ ζεῖ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο τόσο περισσότερη ἐχθρότητα ἀναπτύσσει, τόσο περισσότερο πολεμάει ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, τόσο περισσότερο φοβᾶται ὁ ἕνας τὸν ἄλλο.

Καὶ γεννᾶται ἀμέσως τὸ ἐρώτημα τί ἀξία ἔχει ἡ πρόοδος ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω, ἂν δὲν μᾶς βοηθάει νὰ ζήσωμε εἰρηνικὰ μὲ τὸν ἑαυτό μας καὶ μὲ τοὺς ἄλλους. Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ἀρνηθῆ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ μᾶς δὲν αἰσθάνονται ἀσφαλεῖς. Ἀνασφάλεια, φόβος καὶ ἀμφιβολία κατέχει τοὺς περισσοτέρους μας. Ἔλλειψη ἐσωτερικῆς γαλήνης καὶ εὐτυχίας, μὴ πραγματοποίηση τῶν φιλοδοξιῶν, εἶναι βασικὰ γνωρίσματα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι, ἀλήθεια, ἡ ἀνθρωπότητα τόσο ἀνίκανη γιὰ μιὰ χαρούμενη κι᾽ εὐτυχισμένη ζωή; Εἶναι ὁ Πύργος Βαβὲλ τὸ αἰώνιο σύμβολο τῆς ἀνικανότητας τοῦ ἀνθρώπου νὰ φθάση στὰ ὕψη;

Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἔμαθε τόσο πολλὰ δὲν γνωρίζει μερικὲς ἀπ᾽ τὶς θεμελιώδεις ἀπαιτήσεις γιὰ τὴ ζωή. Δὲν μπορεῖ νὰ ζήση εἰρηνικὰ μὲ τὴν οἰκογένειά του, οὔτε ξαίρει ἐπίσης πῶς νὰ ἀναθρέψη τὰ παιδιά του. Οἱ παλιὲς μέθοδοι ποὺ ξαίραμε γιὰ τὶς διαπροσωπικὲς σχέσεις καὶ γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν ὁμαδικῶν προβλημάτων δὲν εἶναι πιὰ ἱκανοποιητικές, ἀλλὰ καὶ οἱ καινούργιες δὲν εἶναι γνωστὲς στὴ μεγάλη πλειοψηφία τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι δύσκολο γιὰ πολλοὺς νὰ πιστέψουν ὅτι ἡ ὀρθὴ ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τῆς οἰκογένειας προϋποθέτει τὴν ἀναγνώριση μιᾶς βασικῆς ἀνθρώπινης ἰσότητας καὶ ἑνὸς ἀμοιβαίου σεβασμοῦ.

Τί εἴδους αισιοδοξία μπορεῖ νὰ ἀναπτύξη κανένας ὅταν βρίσκεται σὲ μιὰ τέτοια κατάσταση; Ἐν τούτοις, ὑπάρχει ἔδαφος γιὰ αἰσιοδοξία, γιατὶ αὐτὴ ἡ δυστυχία, αὐτὴ ἡ ὑπερένταση μέσα στὸν πληθωρισμὸ τῶν ἀγαθῶν, δὲν εἶναι τυχαία. Ἀπεναντίας, ὑποδηλώνει ἕνα σπουδαῖο στάδιο προόδου τοῦ πολιτισμοῦ μας. Βρισκόμαστε στὸ κατῶφλι μιᾶς νέας πολιτιστικῆς ἐποχῆς. Η ὑπερένταση, οἱ συγκρούσεις καὶ τὸ ἄγχος ἀποτελοῦν ἴσως τοὺς πόνους τῆς ἔναρξης αὐτῆς τῆς νέας ἐποχῆς. Πολλοὶ τὴν ὀνομάζουν τὴν ἐποχὴ αὐτή, ἐποχὴ τοῦ ἄγχους, ἄλλοι ἐποχὴ τῆς ἀτομικῆς ἐνέργειας. Ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐποχῆς βασικῶν μεταβολῶν στὶς ἀνθρώπινες σχέσεις, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ παληὸ ὄνειρο τῆς ἀνθρωπότητας καὶ ποὺ ἡ πραγματοποίησή του ἀρχίζει ἀπὸ τὴν οἰκογένεια.

Ἡ οἰκογένεια, ὅπως καὶ ὁ Ἀριστοτέλης παρατηρεῖ, ἀποτελεῖ τὸ πρωταρχικὸ βιολογικὸ κύτταρο τῆς κοινωνίας. Σὰν μιὰ τέτοια κοινωνικὴ μονάδα ἀποτελεῖ τὴ ρίζα καὶ τὴν τροφὴ τῆς ὅλης ψυχοσωματικῆς ἐξέλιξης τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν ὑπάρχει κανένας, τοὐλάχιστο μέχρι σήμερα, ποὺ νὰ ἀμφισβητεῖ τὴν ἐπίδραση τῆς οἰκογένειας πάνω στὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν ἐξέλιξη τῆς προσωπικότητας τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν ἀξία τῆς οἰκογένειας ἐτόνισαν κατὰ καιροὺς οἱ μεγάλοι παιδαγωγοὶ τῆς ἀνθρωπότητας. Ὁ Πεσταλότσι λέγοντας θὰ μείνῃ πάντοτε πατρικὸ σπίτι ἡ βάση τῆς ἀγωγῆς τῆς ἀνθρωπότητας, ὁ πιὸ κατάλληλος τόπος γιὰ ἀγωγή ἢ ὁ Froebel, ποὺ θεωρεῖ τὴν οἰκογενειακὴ ἑστία τὴ μοναδικὴ ποὺ προσαρμόζεται στὸ παιδὶ καὶ ποὺ προσπαθεῖ νὰ ὀργανώση τὸ παιδαγωγικό του σύστημα γιὰ τοὺς νηπιακοὺς κήπους κατὰ τὸ πρότυπο τῆς οἰκογενειακῆς ἀγωγῆς.

Τὸ δραστικώτερο ὅπλο ποὺ διαθέτει ἡ οἰκογένεια γιὰ τὴν ἀγωγὴ τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἡ ἀγάπη. Καὶ ξαίρομε ποιὰ εἶναι ἡ δύναμη τῆς ἀγάπης σὰν μέσου παιδαγωγικοῦ, ποὺ οὔτε οἱ γνώσεις, οὔτε οἱ ἐμπειρίες μποροῦν νὰ τὴν ἀναπληρώσουν. Στὴν καρδιὰ τῆς μητέρας κυρίως τοποθέτησε ἡ φύση τὸ συναίσθημα αὐτὸ σὲ μεγάλο βαθμὸ καὶ μπορεῖ πραγματικὰ νὰ κατορθώση θαύματα ὅταν τὴν χρησιμοποιεῖ ὅπως πρέπει. Ἡ μητέρα εἶναι γιὰ τὴν οἰκογένεια ἡ ζωντανὴ πηγὴ τῆς ἠθικῆς, εἶναι ἡ δασκάλα ποὺ τὰ διδάγματά της παραμένουν ἀλησμόνητα καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ θάνατος ἔχει κλείσει τὸ στόμα ποὺ τὰ μετέδωσε. Εἶναι ἐκείνη ποὺ ἐμπνέει στὸ παιδί της τὴν ἀποστροφὴ πρὸς τὴ φαυλότητα καὶ τὴν ἀδικία καὶ ποὺ ἐξελίσσει στὴ νεαρὴ ψυχή του κάθε εὐγενικὸ ἔνστικτο ποὺ ὑπάρχει στὴν ἀνθρώπινη φύση. Τὰ δάκρυα ποὺ χύνει γιὰ χάρι του στὶς ἐπικίνδυνες στιγμὲς τὸ δυναμώνουν στοὺς ἀγῶνες του (Simon).

Ἀλλὰ θὰ μποροῦσε κάποιος νὰ πῇ ὅτι αὐτὰ ἀνήκουν στὴν προβιομηχανικὴ οἰκογένεια, ὅπως τὴν ἀποκαλοῦν, ὅπου ἐπικρατοῦσε ἡ πατριαρχικὴ σύνθεση τῆς οἰκογενείας, μὲ τὴν ἀπόλυτη ὑπακοὴ στὸν ἀρχηγό της καὶ μὲ τὴν αὐστηρὴ πειθαρχία καὶ τὴν προσήλωση στὴν παράδοση, στὰ ἤθη καὶ ἔθιμα. Σήμερα ἢ καλύτερα ἀπ᾽ τὶς ἀρχὲς ἀκόμη τῆς ἐκβιομηχάνισης τῆς κοινωνίας τὰ πράγματα ὡς πρὸς τὴ σύνθεση τῆς οἰκογένειας ἄλλαξαν. Ὁ καθένας ἔχει ἀποκτήσει τὴν ἐλευθερία του ἀνεξάρτητα ἂν κάνῃ κακὴ χρῆσι αὐτῆς καὶ δὲν ὑπακούει τυφλὰ στὸν ἀρχηγό.

Θὰ μπορούσαμε ἐδῶ νὰ κάνωμε μιὰ περιγραφὴ τῶν δυὸ τύπων οἰκογενειακῆς ζωῆς, τῆς προβιομηχανικῆς μὲ τὴν πατριαρχική της σύν-

θεση καὶ τῆς σύγχρονης ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐκβιομηχανοποίησης τῆς κοινωνίας καὶ νὰ βγάλωμε τὰ ἀνάλογα συμπεράσματα. Ὁ σκοπός μας ὅμως στὴ σημερινή μας ὁμιλία δὲν εἶναι νὰ ἀξιολογήσωμε ποιὸς ἀπ' τοὺς παραπάνω τύπους οἰκογένειας εἶναι ὁ καλύτερος. Πρὶν ὅμως μποῦμε στὴν ἐξέταση τῶν εἰδικῶν προβλημάτων ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ σύγχρονη οἰκογένεια, θὰ ἤθελα νὰ ὑπογραμμίσω τὸ γεγονὸς ὅτι γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες εἶναι πολὺ πιὸ δύσκολο ἀπ' ὅ,τι γιὰ ἄλλους, νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι ἡ μορφὴ τῆς οἰκογένειας, τὴν ὁποία περιβάλλομε μὲ ἄπειρο θὰ ἔλεγα θρησκευτικὸ σεβασμό, ἀλλάζει. Βρισκόμαστε ἀπότομα μπροστὰ στὶς ἀλλαγὲς τῶν καταστάσεων καὶ ἀντιμετωπίζομε συγκρούσεις ποὺ προκαλοῦν κάθε ἀλλαγή, χωρὶς νὰ ἔχωμε ἐξοικειωθεῖ μὲ τὶς νέες καταστάσεις καὶ συχνὰ ἀναπολοῦμε τὸ παρελθόν, ποὺ πολλὲς φορὲς τὸ ἐξιδανικεύομε.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΔΥΣΧΕΡΑΙΝΟΥΝ ΤΗΝ ΟΜΑΛΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ

α) Σύγκρουση μεταξὺ τῶν δύο συζύγων.

Γιὰ νὰ περιγράψωμε τὶς καταστάσεις ἐκεῖνες ποὺ δημιουργοῦν συγκρούσεις μεταξὺ τῶν συζύγων, πρέπει νὰ ξεκινήσωμε ἀπὸ τὴν περίοδο, ἐκείνη ποὺ οἱ νέοι συναντῶνται καὶ ἀποφασίζουν νὰ ἀνοίξουν τὸ καινούργιο αὐτὸ καὶ μεγάλο κεφάλαιο τῆς ζωῆς ποὺ λέγεται οἰκογένεια.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς παράγοντες ποὺ ἐπηρεάζει κυρίως τὰ μοντέρνα κορίτσια στὴν προσπάθειά τους νὰ βροῦν τὸν ἄνδρα ποὺ θὰ περάσουν μαζὺ τὸν ὑπόλοιπο χρόνο τῆς ζωῆς τους, εἶναι ὁ ἑξῆς: Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ξέρομε ὅτι ἡ γυναίκα εἶναι τὸ προϊὸν χιλιάδων ἐτῶν ὑποταγῆς καὶ ἑπομένως ἡ κοπέλλα προσπαθεῖ νὰ βρῆ κάποιον ἄνδρα ἰσχυρὸν στὸν ὁποῖον νὰ στηρίζεται καὶ ὁ ὁποῖος νὰ τὴν προστατεύει. Ἴσως στὰ χρόνια τῆς ἀνάπτυξής της νὰ ἔζησε μιὰ τέτοια κατάσταση μὲ τὸν πατέρα της, καὶ ψάχνει νὰ βρῆ κάποιον ποὺ νὰ μοιάζη μὲ τὸν πατέρα της. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ σύγχρονη γυναίκα εἶναι προϊὸν τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα, μιὰ ὕπαρξη ποὺ δὲν θέλει νὰ εἶναι κατώτερη ἀπὸ κανένα οὔτε καὶ νὰ ὑποταχθῆ σὲ κανένα. Οἱ συνέπειες ἀπ' τὴν παραπάνω κατάσταση εἶναι πολὺ καταστρεπτικές. Εἴτε ἡ κοπέλλα ἀποφεύγει κάθε δυνατὸ ἄνδρα ποὺ ἀπειλεῖ νὰ τὴν καθυποτάξη καὶ παντρεύεται κάποιον ποὺ θὰ ἀναγνωρίση τὴν ὑπεροχή της, καὶ τὰ παράπονα ἀρχίζουν βέβαια γρήγορα, ὅτι ὁ σύζυγός της δὲν εἶναι «πραγματικὸς ἄνδρας», ἢ ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ τὸν σεβασθῆ κλπ. εἴτε ἀποφασίζει καὶ παντρεύεται μὲ τὸν ἰσχυρὸ καὶ ἀνώτερό της ἄνδρα, ὁπότε στὴ ζωή της ψάχνει νὰ βρῆ τρόπο νὰ ἀποδείξη στὸν ἑαυτό της καὶ σ' ἐκεῖνον ὅτι ἡ ὑπεροχή του εἶναι ψεύτικη. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ἡ σύγκρουση εἶναι ἀναπόφευκτη. Ὅταν ὅμως ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι φιλική, ὅταν δὲν ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο συζύγων ἀνταγωνισμὸς ἀλλὰ ἀμοιβαία κατανόηση καὶ ἀμοιβαῖος σεβασμός, ὅταν ὑπάρχει ἡ διάθεση νὰ παραδεχθῆ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ὅπως εἶναι, τότε ὅλα τὰ ὑπόλοιπα προβλήματα ποὺ ἀναφέρονται στὶς σχέσεις τῶν συζύγων μποροῦν νὰ ἀντιμετωπισθοῦν πάρα πολὺ καλά. Γιατὶ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ προβλήματα στὴν πραγματικότητα δὲν ἀποτελοῦν αἴτια, ἀλλὰ εὐκαιρίες γιὰ καυγᾶ. Μὲ τὴν ἀμοιβαία κατανόηση καὶ τὸ σεβασμό, οἱ σύζυγοι ἔρ-

γονται πλησιέστερα ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλο καὶ κεντρίζεται ἡ κοινή τους προσπάθεια γιὰ τὴν ὀρθὴ ἀντιμετώπιση τῶν δυσκολιῶν. Ἀντίθετα, σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα ἀνταγωνισμοῦ καὶ ἀντιθέσεων, ὁ ἕνας κατηγορεῖ τὸν ἄλλον γιὰ κοινὰ σφάλματα ὁ καθένας αἰσθάνεται παραγκωνισμένος, ταπεινωμένος, κακομεταχειριζόμενος κλπ.

Στὸ παρελθὸν ἐκεῖνοι ποὺ ζητοῦσαν διαζύγιο ἦσαν οἱ ἄνδρες. Σήμερα ἀπὸ τὶς διεθνεῖς στατιστικὲς βγαίνει ὅτι εἶναι περισσότερες οἱ γυναῖκες ποὺ ζητοῦν διαζύγιο. Αὐτὸ ἀποτελεῖ μιὰ ἀντανάκλαση τῆς μεγαλύτερης ἀνεξαρτησίας τῆς γυναίκας, ἢ τὴ γνώμη της ἴσως ὅτι καὶ χωρὶς τὸν ἄνδρα μπορεῖ νὰ διατηρήση τὴ θέση της στὴν κοινωνία. Ἀλλὰ ὑποδηλώνει καὶ κάτι ἄλλο: τὰ ὑψηλὰ πρότυπα ποὺ βάζουν σὰ σκοπὸ τῆς ζωῆς τους οἱ γυναῖκες καὶ τὰ ὁποῖα οἱ ἄνδρες δὲν μποροῦν πιὰ νὰ τὰ ἀντιμετωπίσουν. Κάποτε οἱ γυναῖκες ἤθελαν νὰ γίνουν τόσο καλὲς ὅσο καὶ οἱ ἄνδρες· σήμερα θέλουν νὰ γίνουν καλύτερες ἀπ' τοὺς ἄνδρες.

Ὑπάρχουν πολλοὶ ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι οἱ διαφορὲς στὰ διαφέροντα τῶν δυὸ συζύγων παρεμποδίζουν τὴν ἐπίτευξη μιᾶς ἁρμονικῆς καθημερινῆς ζωῆς μεταξύ τους. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀνταποκρίνεται πάντοτε πρὸς τὴν πραγματικότητα. Μία νέα κοπέλλα ποὺ ἀγαπᾶ πραγματικὰ τὸ νέο ποὺ θέλει νὰ παντρευτῆ, εἶναι πρόθυμη νὰ τὸν ἀκολουθήση στὰ διαφέροντά του. Ὕστερα καὶ οἱ δυὸ μὲ τὴ συνεργασία καὶ ἀμοιβαία κατανόηση μποροῦν νὰ ἀκολουθήσουν καινούργια διαφέροντα. Μόνο ὅταν οἱ διαφορὲς αὐτὲς μπαίνουν πάνω σὲ ἀνταγωνιστικὰ πλαίσια ἀποτελοῦν τὸ πιὸ καταστρεπτικὸ ὅπλο τῆς οἰκογένειας.

Ἄς ἔχωμε ὑπ' ὄψι μας ὅτι αὐτὸ ποὺ κάνωμε ἢ αὐτὸ ποὺ λέμε ἔχει λιγώτερη σημασία ἀπὸ τὸ π ῶ ς τὸ λέμε.

Ἕνας Ἀμερικανὸς ψυχολόγος ποὺ θεωρεῖ τὶς συγκρούσεις αναπόφευκτες, δίνει τὶς παρακάτω ὁδηγίες σὲ κείνους ποὺ ἀνοίγουν τὸ κεφάλαιο τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς:

1) Νὰ παραδέχεσθε τὸ φαινόμενο τῆς σύγκρουσης, χωρὶς ντροπή. Ἡ σύγκρουση ἀποτελεῖ φυσικὸ φαινόμενο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

2) Προσπαθῆστε νὰ ἀνακαλύψετε τὴ σημασία ποὺ ἔχει τὸ ὅλο γεγονὸς γιὰ τὸ σύντροφό σας. Τί εἶναι κεῖνο ποὺ τὸν ἢ τὴν βασανίζει; Πῶς αἰσθάνεσθε σεῖς, γι' αὐτὸ καὶ γιατί; Προσπαθῆστε νὰ εἶσθε ἤρεμοι καὶ νὰ ἐνθαρρύνετε τὸ σύντροφό σας νὰ μιλήση γιὰ τὸ πρόβλημα ποὺ τὸν ἀπασχολεῖ.

3) Μὲ βάση τὴν ἀμοιβαία ἀποδοχὴ καὶ κατανόηση προσπαθῆστε νὰ δῆτε τί μπορεῖ νὰ γίνη γιὰ νὰ καλυτερέψετε τὴν κατάσταση. Μὴν ἀφήνετε τὴν ἔνταση νὰ μεγαλώνη καθημερινῶς.

4) Προσπαθῆστε νὰ βοηθήσετε τὸ σύντροφό σας νὰ αἰσθάνεται δυνατώτερος, νὰ αἰσθάνεται τὴν ἀγάπη σας. Συγκεντρῶστε τὴν προσοχή σας καὶ τὶς ἐνέργειές σας μᾶλλον στὸ πῶς θὰ λύσετε τὸ πρόβλημα παρὰ στὴν ἀπαρίθμηση τῶν σφαλμάτων τοῦ ἄλλου.

5) Δεῖξτε ὑπομονή. Δεχθεῖτε νὰ δαπανήσετε λίγο χρόνο γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν δυσκολιῶν σας καὶ μὴ περιμένετε θαύματα.

6) Ὅταν βρίσκετε ὅτι τὸ πρόβλημά σας εἶναι δύσκολο γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθῆ μὲ τὶς ἴδιες σας τὶς δυνάμεις, μὴ διστάσετε νὰ ζητήσετε συμβουλὲς ἀπὸ κάποιον ποὺ γνωρίζει περισσότερα γι' αὐτὸ τὸ θέμα.

δ) Ἡ ἐργαζόμενη σύζυγος καὶ μητέρα.

Ἕνα ἄλλο πρόβλημα ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ σύγχρονη οἰκογένεια εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ἐργαζόμενης συζύγου καὶ μητέρας.

Στὴ σημερινὴ σύνθεση τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς ἡ γυναίκα δὲν εἶναι μόνο ἡ νοικοκυρὰ καὶ ἡ μητέρα. Τὰ ποσοστὰ τῶν γυναικῶν ποὺ ἐργάζονται, αὐξάνουν συνεχῶς καὶ βρίσκονται σὲ ἄμεση σχέση μὲ τὴν ἐκβιομηχάνιση τῆς κάθε χώρας. Καὶ ἐδῶ βρίσκεται τὸ μεγαλύτερο πρόβλημα γιὰ τὶς μητέρες καὶ ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἰσορρόπηση μεταξὺ τῆς «καριέρας» καὶ τῆς «μητρότητας». Γεγονὸς εἶναι ὅτι μιὰ γυναίκα ποὺ βρίσκεται σὲ καλὴ ψυχικὴ ὑγεία, μπορεῖ νὰ ἀνταποκριθῆ καὶ στοὺς δυὸ τομεῖς. Γιατὶ ἡ σπουδαιότητα δὲν βρίσκεται κυρίως στὰ περιθώρια τοῦ χρόνου ποὺ θὰ ξοδέψη μιὰ μητέρα μὲ τὰ παιδιά της, ἀλλὰ στὸ πῶς θὰ ξοδέψη αὐτὸ τὸ χρόνο. Σήμερα ἐκεῖνο ποὺ ρυθμίζει τὴ σχέση μητέρας — παιδιοῦ εἶναι τὸ εἶδος τῆς σχέσης ποὺ θὰ δημιουργήση ἡ μητέρα μὲ τὸ παιδί της ποὺ πρέπει νὰ βασίζεται στὴν εὐγένεια, στὴ θαλπωρὴ καὶ στὸν ἀμοιβαῖο σεβασμό.

Ὑπάρχουν δυστυχῶς καὶ γυναῖκες, ποὺ ἂν καὶ δὲν ἐργάζονται ἔξω τοῦ σπιτιοῦ, ἐν τούτοις ἀδιαφοροῦν γιὰ τὴν ἀνατροφὴ τῶν παιδιῶν τους. Καὶ αὐτὲς εἶναι οἱ γυναῖκες — μητέρες ποὺ ξοδεύουν ὅλη τὴ νύχτα καὶ μέρος τῆς ἡμέρας στὶς λεγόμενες κοσμικὲς συγκεντρώσεις καὶ στὴ συστηματικὴ χαρτοπαιξία, τὴ δὲ μέρα κοιμοῦνται «μακαρίως» ἀφοῦ πολλὲς ἀπ᾽ αὐτὲς πάρουν καὶ τὸ σχετικὸ ναρκωτικό. Πολλὲς φορὲς τὸ βράδυ, ποὺ ὀφείλουν ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας νὰ συγκεντρώνωνται στὸ σπίτι γύρω ἀπὸ ἕνα κοινὸ τραπέζι γιὰ νὰ φᾶνε μαζύ, οἱ γυναῖκες αὐτὲς παρασύρουν καὶ τοὺς συζύγους τους, κουρασμένοι ἀπ᾽ τὴν ἐργασία τους ὅπως εἶναι, γιὰ νὰ βγοῦν ἔξω καὶ νὰ ἐκπληρώσουν ἀντὶ τῶν οἰκογενειακῶν τὰ πολὺ - πολὺ ἀνώτερα κοινωνικά τους καθήκοντα. Τὰ παιδιὰ τότε εἴτε τρῶνε μόνα τους ἢ τὰ φροντίζει μιὰ ὑπηρέτρια. Ἔτσι τοὺς δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ δοῦν τὰ παιδιά τους μιὰ ἢ τὸ πολὺ δυὸ φορὲς τὴν ἑβδομάδα. Θὰ μποροῦσα νὰ ἀναφέρω τὸ παράδειγμα ἑνὸς μαθητῆ του Δημοτικοῦ σχολείου (9 ἐτῶν) ποὺ κάθε μέρα πηγαίνει στὸ σχολεῖο ἀχτένιστος, κακοντυμένος μὲ τὴν ποδιά του ἀκάθαρτη καὶ τσαλακωμένη. Ὁ ἐπιστάτης τοῦ σχολείου τοῦ κάνει μιὰ παρατήρηση πάνω σ᾽ αὐτὸ κι᾽ ἐκεῖνο ἀπαντάει: «Πῶς θέλετε νἄρχωμαι, κυρ-Στρατῆ, ἀφοῦ δὲν ἔχω μάνα!» Πέθανε ἡ μάνα σου; — Ὄχι, ἀλλὰ ὅταν ἐγὼ ἑτοιμάζομαι νὰ ἔρθω στὸ σχολεῖο, αὐτὴ κοιμᾶται· ὅταν γυρίζω, αὐτὴ δὲν εἶναι ἐκεῖ. Περιμένεις οἱ ὑπηρέτριες νὰ μᾶς ἑτοιμάσουν ὅπως πρέπει; Μόνο ἕνα ἀπόγευμα κάθε ἑβδομάδας βλέπω τὴ μητέρα μου».

Κοινωνικὰ ἡ κατάσταση αὐτὴ εἶναι πάρα πολὺ ἐπικίνδυνη γιατὶ χρησιμεύει σὰν παράδειγμα γιὰ μίμηση. Μεταδίδεται δὲ μὲ μεγάλη ταχύτητα αὐτὸ τὸ θλιβερὸ παράδειγμα.

Συχνὰ ἡ γυναίκα, μὲ τὴν ἀνάληψη τῆς ἐκπλήρωσης δυὸ βαρύτατων ρόλων, τοῦ νοικοκυριοῦ καὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν, ἐπωμίζεται καὶ μὲ τὴν εὐθύνη τῆς συντήρησής τους. Καὶ ἀμέσως προκύπτει τὸ ἐρώτημα ποιὰ εἶναι τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα ποὺ δημιουργοῦν γιὰ τὴ γυναίκα αὐτὲς οἱ νέες συνθῆκες τῆς αὐξανομένης οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς της ἀνεξαρτησίας καὶ πόσο γίνεται δεκτὴ ἀπὸ τὸν ἄνδρα ἡ τόσο μεγάλη αὐτὴ ἀλλαγὴ τοῦ ρόλου της. Ἀσφαλῶς, εἶναι δύσκολο νὰ ἀποφύγωμε τὶς ἐπιπτώσεις πάνω στὸ ρόλο τοῦ ἄνδρα ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀλλα-

γή, πάνω στὴν εἰκόνα ποὺ ὁ ἴδιος ἔχει γιὰ τὸν ἑαυτό του σὰν ἄνδρας. Γιατί, αὐτὸς πιθανὸν νὰ μεγάλωσε σ' ἕνα σπίτι ποὺ ὁ πατέρας του ἦταν ἀφέντης καὶ ποὺ ἡ μητέρα του κι' οἱ ἀδελφές του δὲν ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ σπίτι, παρὰ μὲ τὴ συνοδεία του, κι' ἔτσι τοῦ εἶναι λιγάκι δύσκολο νὰ δεχθῆ δίπλα του μιὰ γυναίκα μὲ ἴσους ὅρους καὶ δικαιώματα. Ἀλλὰ καὶ ἡ γυναίκα, ποὺ ἡ μητέρα τὴ δίδαξε πῶς ἡ θέση τῆς γυναίκας εἶναι στὸ σπιτι καὶ ἡ ὑποταγὴ στὸν ἄνδρα ἡ βασικὴ γυναικεία ἀρετὴ δὲν μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήση μὲ ἄνεση καὶ μὲ τὴν ἀνάλογη ὡριμότητα τὴν ἐλευθερία της καὶ νὰ παίξη ἐποικοδομητικὰ τὸ νέο της ρόλο.

Πολλοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ ἀλλαγὲς ἔχουν αὐξήσει τὸν ἀριθμὸ τῶν διαζυγίων στὶς χῶρες ὅπου τοῦτο ἐπιτρέπεται. Θὰ μπορούσαμε ὅμως νὰ ποῦμε ὅτι, ὅταν τὰ περιθώρια τῆς ἐπιλογῆς τοῦ συντρόφου εὐρύνονται καὶ αὐξάνει καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς συνεχίσεως ἢ ὄχι τοῦ γάμου, τότε οἱ συναισθηματικοὶ δεσμοί, ποὺ δένουν ἕνα ζευγάρι ἀποκτοῦν μεγάλη σημασία. Ἀλλὰ ποιὸς μᾶς βεβαιώνει ὅτι εἴμαστε πάντα ὥριμοι, γιὰ μιὰ τέτοια ἐπιτυχῆ ἐπιλογὴ καὶ πόσες φορὲς δὲν διαλέγεται ὁ πιὸ ἀκατάλληλος σύντροφος, ποὺ νὰ τροφοδοτῆ τὶς ἀδυναμίες ἢ τὶς ἀρρωστημένες πλευρὲς τοῦ ἄλλου, ἀντὶ νὰ γίνεται μιὰ πιὸ σωστή, ψύχραιμη ἐκλογή. Γι' αὐτὸ καὶ πολλὲς φορὲς βλέπομε ζευγάρια ποὺ παντρεύτηκαν ἀπὸ σφοδρὸ ἔρωτα νὰ χωρίζουν γρήγορα. Καὶ τοῦτο γιατὶ δὲν ἔδειξαν τὴν ἀπαιτούμενη συναισθηματικὴ σταθερότητα ὥστε νὰ γνωρίση ὁ ἕνας τον ἄλλο πιὸ καλύτερα, ἀλλὰ τυφλωμένοι ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ ἔρωτα προχώρησαν στὴν ἕνωσή τους. Συμβαίνει ὅμως ὕστερα ἀπὸ κάμποσο χρονικὸ διάστημα αὐτὰ τὰ σύννεφα τοῦ τυφλοῦ ἔρωτα νὰ διαλύωνται σιγὰ σιγὰ μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀνακαλύπτουν ἀδυναμίες ὁ ἕνας στὸν ἄλλο ποὺ πρὶν οὔτε κἂν τὶς εἶχαν ὑπ' ὄψει τους. Βέβαια, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὅποιος παντρεύεται ἀπὸ τυφλὴ ἀγάπη ὁπωσδήποτε χωρίζει μετὰ ἀπὸ μερικὰ χρόνια. Γιατὶ καὶ στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ποὺ εἶναι σοβαρώτερες ἡ ἀμοιβαία κατανόηση καὶ ὑποχωρητικότητα, ὁ ἀμοιβαῖος σεβασμός, μποροῦν νὰ βροῦν λύσεις καὶ νὰ δημιουργηθῆ τὸ ὑγιεινὸ σπίτι.

γ) Οἱ γονεῖς καὶ τὰ παιδιά.

Ἡ μεταβολὴ τοῦ ρόλου τῆς σύγχρονης γυναίκας σημαίνει καὶ μεταβολὴ στὸ ρόλο της σὰ μητέρας. Σὲ πολλὲς οἰκογένειες, σήμερα, ἡ μητέρα ἀσκεῖ ἔλεγχο στὰ παιδιά της, ἢ τοὐλάχιστον πιστεύει ὅτι ἀσκεῖ. Ὁ πατέρας ποὺ δὲν ἀναγνωρίζεται πιὰ σὰν ἀρχηγὸς τῆς οἰκογένειας, ἀντικαθίσταται σὲ ὡρισμένες περιπτώσεις ἀπὸ τὴ μητέρα. Ἑπομένως ὁ πατέρας εἴτε δὲν ἀνακατεύεται σὲ προβλήματα ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν εἴτε ἀντιτάσσεται πρὸς τὶς μέθοδες ποὺ χρησιμοποιεῖ ἡ μητέρα γι' αὐτὴ τὴν ἀνατροφή.

Μιὰ τέτοια ἀνταγωνιστικὴ ἀτμόσφαιρα στὴν οἰκογένεια ἐπηρεάζει τὴ σχέση μεταξὺ γονέων καὶ παιδιῶν καὶ τῶν παιδιῶν μεταξύ τους. Οἱ μητέρες, ἂς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ πῶ, πληρώνουν ἀκριβὰ τὴ θέση ποὺ κέρδισαν μέσα στὴν οἰκογένεια. Τὸ γόητρό τους καταπίπτει ὅταν τὰ παιδιὰ δὲν δέχονται τὴν ἐξουσία τους καὶ τοὺς κανόνες ποὺ ἔχουν θεσπίσει. Συνεπῶς κάποιο αἴσθημα ἀνεπάρκειας ἀναπτύσσεται μέσα τους καὶ θεωροῦν κάθε κακὴ συμπεριφορὰ τῶν παιδιῶν σὰν ἕνα δεῖγμα τῆς δικῆς τους ἀποτυχίας

Στὴν ἐποχὴ ποὺ ζοῦμε φαίνεται ὅτι οἱ γονεῖς γενικὰ ἔχουν περισσότερες δυσκολίες στὴν ἀνατροφὴ τῶν παιδιῶν τους, ἀπὸ κάθε ἄλλη προη-

γούμενη ἐποχή. Ἡ σχετικὰ ἤρεμη ἀτμόσφαιρα μέσα στὴν ὁποία μεγάλωσαν τὰ παιδιὰ σὲ μιὰ πρωτόγονη κοινωνία, βρίσκεται σὲ μεγάλη ἀντίθεση μὲ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Στὴν παληὰ μεγάλη οἰκογένεια τὰ παιδὰ μεγάλωναν σχεδὸν μόνα τους σὰν μέλη μιᾶς φυσικῆς ὁμάδας. Ἐπὶ πλέον ὑπῆργαν ὁριστικοὶ κανόνες ποὺ ρύθμιζαν τὴ συμπεριφορὰ καὶ τῶν γονέων καὶ τῶν παιδιῶν· ἡ σημερινὴ ὅμως σύνθεση τῆς κοινωνίας βάζει καινούργια καθήκοντα καὶ εὐθῦνες στοὺς γονεῖς, γιὰ τὰ ὁποῖα πολλὲς φορὲς δὲν εἶναι καὶ τόσο καλὰ προετοιμασμένοι.

Ὅπως τὸ ἐπίπεδο τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων μεταβάλλεται, ἔτσι καὶ οἱ μέθοδοι ποὺ χρησιμοποιοῦνται στὶς διαπροσωπικὲς σχέσεις πρέπει νὰ μεταβάλλωνται. Παληότερα ἡ ἐπίλυση τῶν διαφορῶν βασιζόταν πάνω στὴν ὑποταγὴ καὶ στὴ δύναμη. Ὁ «Ἰσχυρός» ρύθμιζε τὰ πάντα σύμφωνα μὲ τὰ δικά του διαφέροντα καὶ χρησιμοποιοῦσε κάθε μέσο γιὰ νὰ διατηρήση τὸ γόητρό του. Ποινὴ καὶ ἀμοιβὴ ἦταν ἰδεώδεις μέθοδοι γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν σκοπῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ σήμερα τέτοιες μέθοδοι γιὰ τὴ διατήρηση τῆς τάξεως δὲν εἶναι ἱκανοποιητικές. Ἐκεῖ ὅπου ἡ συνεργασία ἀπαιτεῖ ἀμοιβαία κατανόηση καὶ σεβασμό, οἱ παληὲς μέθοδοι δὲν μποροῦν νὰ βοηθήσουν, γιατὶ δὲν προάγουν τὴ συνεργασία.

Τὸ νὰ ἀναθρέψη κανεὶς ἕνα παιδὶ δὲν εἶναι εὔκολη δουλειά, ἰδίως κάτω ἀπ᾽ τὶς σημερινὲς συνθῆκες. Τὸ παιδὶ ζητάει τὰ δίκαιά του καὶ τὴν ἀξιοπρέπειά του. Σκέπτεται ὅτι ἂν ἄλλοι μποροῦν νὰ τὸ τιμωρήσουν μπορεῖ κι᾽ αὐτὸ ἐπίσης νὰ τοὺς τιμωρήση μὲ τὸ δικό του τρόπο.

Οἱ συνέπειες ὅλης αὐτῆς τῆς μεταβολῆς στὴν κοινωνική μας ἀτμόσφαιρα φαίνεται καθαρώτερα στὰ προβλήματα τῶν παιδιῶν τῆς δεύτερης γενεᾶς ὅπως τὴν ἀποκαλοῦν. Οἱ γονεῖς πρὶν υἱοθετήσουν ὁποιαδήποτε μέθοδο γιὰ τὴν καθοδήγηση τῶν παιδιῶν τους πρέπει νἄχουν ὑπ᾽ ὄψει τους ὅτι ὑπάρχει ἕνας πόλεμος ἀνάμεσα στὶς δυὸ γενηές· τὴ γενηὰ τῶν μεγάλων καὶ τὴ γενηὰ τῶν παιδιῶν. Ὁ πόλεμος αὐτὸς εἶναι τόσο παληὸς ὅσο καὶ ὁ πόλεμος ἀνάμεσα στὰ δυὸ φῦλα. Ὁ πόλεμος αὐτὸς ξεκινάει ἀπ᾽ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ μεγάλοι καὶ στὴν προκειμένη περίπτωση οἱ γονεῖς, δὲν μποροῦν νὰ θεωρήσουν τὰ παιδιά τους σὰν ἀνθρώπινες ὑπάρξεις ποὺ ἔχουν, ἐκτὸς ἀπ᾽ τὶς σωματικές τους ἀνάγκες, καὶ ὡρισμένες κοινωνικοψυχολογικές, ποὺ ἂν δὲν ἱκανοποιηθοῦν δὲν θὰ ἐξελιχθῆ ὁμαλὰ ἡ προσωπικότητά τους.

Τὸ παιδὶ σὲ κάθε στάδιο ἀναπτύξεως καὶ ἐξελίξεώς του εἶναι μιὰ τυπικὴ ἀνθρώπινη ὕπαρξη ποὺ ζητάει τὴ θέση της στὴν ὁμάδα καὶ ἐπαναστατεῖ πρὸς τὴν ἰδέα τῆς ὑποταγῆς.

Ὅσο τὰ παιδιὰ εἶναι μικρὰ ὁ πόλεμος μὲ τοὺς μεγάλους περιορίζεται στὰ πλαίσια τοῦ σπιτιοῦ καὶ τοῦ σχολείου. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ὅμως ποὺ μπαίνει τὸ παιδὶ στὴν ἐφηβικὴ ἡλικία ὁ πόλεμος αὐτὸς ἐπεκτείνεται στὴν κοινωνία ἡ ὁποία ἀντιμετωπίζει τὶς συνέπειες τῆς κακῆς χρησιμοποίησης τῆς νεολαίας. Ἡ αὐξανόμενη παιδικὴ ἐγκληματικότητα εἶναι μιὰ ἀπ᾽ αὐτὲς τὶς συνέπειες. Γονεῖς καὶ παιδιὰ κατηγοροῦνται σὰν ὑπεύθυνοι. Ἀλλὰ τὸ σφάλμα πρέπει νὰ τὸ ἀναζητήσωμε καὶ στὴν κοινωνία. Μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς κάθε κοινωνία ἔχει τοὺς ἐφήβους ποὺ τῆς ἀξίζουν. Ὅταν τὰ παιδιὰ μποῦν στὴν ἐφηβεία πρέπει νὰ ἐνσωματωθοῦν σὰν μέλη τῆς κοινωνίας. Πολὺ λίγη εὐκαιρία ὅμως δίδεται σ᾽ αὐτοὺς νὰ ἀποκτήσουν ἀναγνώριση καὶ ἐκτίμηση.

Οἱ γονεῖς, μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, βάζουν

γιὰ τὰ παιδιά τους ὑψηλὲς φιλοδοξίες. Πόσοι ὅμως ἔφηβοι ἔχουν τὴν εὐκαιρία νὰ αἰσθάνωνται σπουδαῖοι μὲ ἐπιτεύγματα ποὺ νὰ εἶναι παραδεκτὰ ἀπ' τὴν κοινωνία; Γιατὶ λίγοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ κατορθώνουν κάτι σημαντικὸ μέσω ἀκαδημαϊκῶν, κοινωνικῶν ἢ ἀθλητικῶν ἐπιτεύξεων. Χιλιάδες ἔφηβοι δὲ βρίσκουν αὐτὴ τὴν εὐκαιρία. Ἐν τούτοις πιστεύουν ὅτι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι σπουδαῖοι — θέλουν νὰ εἶναι. Γι' αὐτὸ καὶ προσπαθοῦν νὰ ἀποκτήσουν φήμη μὲ ἕνα εἶδος συμπεριφορᾶς ποὺ ἐνῶ εἶναι καταδικαστέο ἀπ' τοὺς μεγάλους, θαυμάζεται ἀπ' τοὺς συνομηλίκους τους. Κάπνισμα, κλέψιμο αὐτοκινήτου, ἄλλα εἴδη ἀντικοινωνικῆς συμπεριφορᾶς (παράβαση νόμου κλπ.) τοὺς ὁδηγοῦν στὸ νὰ ἀποκτήσουν τὸ αἴσθημα τῆς σπουδαιοφάνειας. Ἡ ἐχθρότητα ἔναντι τῆς κοινωνίας εἶναι ἡ συνέπεια τῆς ἀποτυχίας της νὰ βρῆ τὴν κατάλληλη θέση γιὰ τοὺς ἐφήβους.

Κάθε γονηὸς ἔχει ἕνα ὄνειρο γιὰ τὸ παιδί του, ποὺ ἀναφέρεται στὴ δημιουργία ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ νὰ ἔχη μιὰ καλὴ κοινωνικὴ θέση, ἕνα εὐχάριστο σπίτι, ἕνα καλὸ ἐπάγγελμα κλπ. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὄνειρο στὴν πραγματοποίηση τοῦ ὁποίου μποροῦν ὁπωσδήποτε νὰ βοηθήσουν οἱ γονεῖς εἶναι ἡ δημιουργία μιᾶς γερῆς προσωπικότητας τοῦ παιδιοῦ. Μιᾶς προσωπικότητας ποὺ νὰ ἀναπτύσσεται ὁμαλὰ καὶ νὰ ἀντανακλᾶ τὰ συναισθήματα, τὶς σκέψεις καὶ τὶς ἐνέργειες τοῦ παιδιοῦ. Μιᾶς προσωπικότητας ποὺ θὰ βοηθήση τὸ παιδὶ νὰ εἶναι γχαρούμενο, νὰ αἰσθάνεται ἀσφάλεια καὶ νὰ ἀντιμετωπίζει τὰ προβλήματά του ρεαλιστικά. Μιᾶς προσωπικότητας ποὺ θὰ τὸ κάνη ἱκανὸ νὰ πάρη τὴ θέση του σὰν καλὸς πολίτης στὴ χώρα ποὺ ἀνήκει καὶ στὴν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρη. Μιᾶς προσωπικότητας ποὺ ἐκδηλώνεται στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀντιμετωπίζει τὸ ἄτομο τὰ προβλήματά του καὶ στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο θέτει σὲ πράξη τὶς πνευματικές του πεποιθήσεις καὶ τὰ ἰδεώδη του.

Σχεδὸν κάθε μέρα καὶ σ' ὁποιοδήποτε στάδιο ἀναπτύξεως τοῦ παιδιοῦ οἱ γονεῖς μποροῦν νὰ προσφέρουν κάτι στὴ δημιουργία τῆς προσωπικότητας αὐτῆς. Ἡ ὑγιεινὴ αὐτὴ προσωπικότητα, τὴν ὁποία μποροῦμε νὰ ὀνομάσωμε καὶ πραγματικὴ ἐσωτερικὴ εὐτυχία, εἶναι κάτι ποὺ θέλει τὸ ἴδιο τὸ παιδί. Ἡ ὅλη του ἀνθρώπινη φύση τὸ σπρώχνει πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή. Πάντοτε τὸ παιδὶ ζητάει ἐκεῖνο τοῦ ὁποίου ἔχει ἀνάγκη. Πάντοτε προσπαθεῖ νὰ ἐξωτερικεύσει τὶς ἀνάγκες του καὶ τὶς ἐπιθυμίες του. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ ἴδιο τὸ παιδὶ παίζει πρωτεύοντα ρόλο στὴν προκειμένη περίπτωση. Οἱ γονεῖς βοηθοῦν τὸ παιδὶ στὶς προσπάθειές του, διευκολύνουν τὸ δρόμο του. Ἀποτελοῦν, οἱ γονεῖς, τὸν πραγματικὸ βοηθό, φίλο, ἐνισχυτή, ὁδηγὸ τοῦ παιδιοῦ.

Ἂς προσέξουν οἱ γονεῖς νὰ ἑδραιώσουν στὰ παιδιά τους τὸ συναίσθημα τῆς ἀσφάλειας, ποὺ ἀποτελεῖ τὸν ἀκρογωνιαῖο λίθο γιὰ ὅλη τὴ μετέπειτα ζωή τους. Σ' αὐτὸ μποροῦν οἱ γονεῖς νὰ βοηθήσουν μὲ ὅλα τὰ ἁπλᾶ πράγματα ποὺ χρησιμοποιοῦν γιὰ τὰ παιδιά τους. Κυρίως ὅμως τὸ συναίσθημα τῆς ἀσφάλειας στερεώνεται μὲ τὴ στοργὴ καὶ τὴν ἀγάπη ποὺ ἀποτελοῦν βασικοὺς παράγοντες στὸν τομέα αὐτὸν καὶ ἀκόμη περισσότερο μὲ τὸν σεβασμὸ πρὸς τὸ παιδί. Ἡ ἀνάγκη αὐτὴ γιὰ ἀσφάλεια καὶ ἐμπιστοσύνη ἀρχίζει ἀπὸ τὴ νηπιακὴ ἡλικία καὶ συνεχίζεται σ' ὁλόκληρη τὴ ζωή.

Στὴν περίοδο τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας μπορεῖ κανένας νὰ παρατηρή-

ση μιὰ μεγάλη ἀντίθεση στὸ νέο: ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἐκθέτει τὸν ἑαυτό του σὲ ὅλες τὶς ἐπιδράσεις, εἶναι εὐαίσθητος καὶ ἐπιδεκτικὸς σὲ κάθε ρεῦμα· ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ εἶναι καχύποπτος στὶς δραστηριότητές του καὶ ἑπομένως καὶ ἐναντίον τῶν γονέων του ποὺ εἶναι καὶ τὰ ἄμεσα ἐμπόδια στὴν πραγμάτωση τῶν σκοπῶν του. Ὁ ἔφηβος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη γιὰ ἀνεξαρτησία καὶ ἐλευθερία τὴν ὁποία συχνὰ ἐπιζητεῖ μὲ ἐπιθετικότητα. Ἡ ἐπιθυμία του αὐτὴ εἶναι ἀρκετὰ δικαιολογημένη. Ὁ νέος πρέπει νὰ σχηματίση τὴν προσωπικότητά του μὲ ἐμπειρίες ἀκολουθώντας τὴν ἐσωτερικὴ γραμμὴ τῆς ἀνάπτυξής του. Κάθε ἀδικαιολόγητη παρεμπόδιση, κάθε προσπάθεια γιὰ συμβουλή, κάθε πίεση νὰ τὸν διαπλάσσουν ἀνάλογα μὲ τὶς ἀπόψεις των ἄλλων χαρακτηρίζονται ἀπ᾽ τὸν νέο σὰν παραβίαση ἢ σὰν ἀπειλὴ γιὰ τὸν ἐλεύθερο καὶ αὐθόρμητο μετασχηματισμό του. Ἔτσι οἱ ἀντιδράσεις του σ᾽ αὐτὲς τὶς παρεμβάσεις εἶναι συχνὰ σκληρὲς καὶ ἀνεπιθύμητες.

Δὲν εἶναι τόσο εὔκολο γιὰ τοὺς γονεῖς νὰ κατανοήσουν καὶ νὰ δεχθοῦν μιὰ τέτοια κατάσταση. Ἡ κατανόηση ὅμως αὐτὴ εἶναι ἀπαραίτητη γι᾽ αὐτοὺς γιὰ ν᾽ ἀποφύγουν συγκρούσεις.

Ἐκεῖνοι ἀπ᾽ τοὺς γονεῖς ποὺ δὲν εἶναι ἕτοιμοι ἀπὸ πρὶν γιὰ τὴν κατανόηση αὐτὴ περνᾶνε ἀπὸ μιὰ κρίση ποὺ εἶναι σχεδὸν παράλληλη μὲ κείνη ποὺ περνᾶνε οἱ νέοι, ἀλλὰ διαφορετικοῦ χαρακτῆρος. Ἐνῶ ὁ νέος ἀγωνίζεται νὰ ἀποκτήση τὴν ἀνεξαρτησία του, εἶναι δύσκολο γιὰ τους γονεῖς νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἀνάλογη ἄσκηση τῆς ἐξουσίας των καὶ πολλὲς φορὲς ἀπὸ ἄγνοια ὑπερηφανεύονται ὅτι τὰ παιδιά τους δὲν κάνουν οὔτε ἕνα βῆμα ἂν δὲν τοὺς ρωτήσουν. Ὅταν ὅμως τὰ παιδιὰ αὐτὰ φύγουν ἀπ᾽ τὴν οἰκογένεια καὶ ἔρθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν κοινωνία, δὲν θὰ εἶναι ἕτοιμα νὰ «πετάξουν μὲ τὰ δικά τους φτερὰ» γιατὶ δὲν ἑτοιμάστηκαν γι᾽ αὐτό. Θὰ περιμένουν νὰ βροῦν ἀνθρώπους πάνω στοὺς ὁποίους νὰ μποροῦν νὰ στηρίζωνται καὶ ὅταν ἀποτυγχάνουν ἀναπτύσσουν ὅλα ἐκεῖνα τὰ εἴδη τῆς ἀντικοινωνικῆς συμπεριφορᾶς.

Ὁ Keyserling γιὰ νὰ κάμη τὶς ἀπόψεις του περισσότερο ἐντυπωσιακὲς ἔγραψε, μὲ κάποια ὑπερβολή, ὅτι μεταχειρίζετο τὰ παιδιά του «ὡς ὑψηλοὺς ἐπισκέπτας» καὶ ἔτσι οἱ σχέσεις του μὲ τὰ παιδιά του ἦσαν ὁμαλώτατες. Στὴν παράδοξη αὐτὴ πρόταση τοῦ Keyserling τονίζεται τὸ τακτ καὶ ἡ εὐγένεια μὲ τὴν ὁποία πρέπει νὰ συμπεριφερώμεθα πρὸς τὰ παιδιά. Μὲ τὰ δικά μας λόγια θὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι οἱ γονεῖς πρέπει νὰ εἶναι φίλοι μὲ τὰ παιδιά τους μὲ τὴν εὐρεῖα σημασία τῆς λέξης. Ἕνας φίλος εἶναι ἕτοιμος νὰ κάμη τὸ πᾶν γιὰ τὸ φίλο του ἀλλὰ κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἀφήνει αὐτὸν ἐλεύθερο. Εἶναι στὴ διάθεση τοῦ φίλου του ὅταν τοῦ ζητᾶ βοήθεια ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐπιβάλλει τὶς ὑπηρεσίες του σ᾽ αὐτόν· δὲν προσπαθεῖ δηλ. νὰ κυριαρχήση πάνω σ᾽ αὐτόν.

Ὅταν οἱ γονεῖς ἀπαρνοῦνται τὴν ἄσκηση τῆς αὐστηρᾶς ἐξουσίας, ὅταν παύουν νὰ ἀναμιγνύωνται πάντοτε στὰ ἔργα τῶν παιδιῶν, νὰ κατηγοροῦν, νὰ κριτικάρουν, τότε τὰ παιδιὰ σταματᾶν τὴν ἄμυνά τους· ἀρχίζουν νὰ ἔρχωνται πλησιέστερα πρὸς τοὺς γονεῖς, ν᾽ ἀνοίγουν σ᾽ αὐτοὺς τὶς καρδιές τους· ν᾽ ἀνταλλάσσουν ἰδέες, γνῶμες καὶ ἐντυπώσεις καὶ όχι σπάνια νὰ ζητοῦν συμβουλές, τὶς ὁποῖες καὶ νὰ ἀκολουθοῦν.

Οἱ γονεῖς πρέπει νὰ ἀσκοῦν τὴν ἐπίδρασή τους ἔμμεσα, μὲ «τὴν τέχνη ποὺ κατορθώνει τὰ πάντα χωρὶς νὰ φανερώνει τὸν ἑαυτό της». Ἡ στάση δὲ ποὺ πρέπει νὰ υἱοθετηθῆ καὶ ἡ μέθοδος ποὺ πρέπει νὰ χρησι-

μοποιηθῆ μπορεῖ ν' ἀνακεφαλαιωθῆ στὸ ἑξῆς: κάθε σου ἐνέργεια νὰ ἔχη συμβουλευτικὸ χαρακτῆρα καὶ ὄχι δικτατορικό. Ὁ πιὸ ἀποτελεσματικὸς τρόπος καὶ δυστυχῶς ὁ πιὸ δύσκολος εἶναι τὸ παράδειγμα τὸ ζωντανό, τὸ σιωπηρὸ παράδειγμα. Νὰ εἴμεθα καὶ νὰ κάμνωμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἐκεῖνο ποὺ θέλομε νὰ εἶναι καὶ νὰ κάνουν τὰ παιδιά μας.

Ἔτσι, μὲ αὐτὰ ποὺ εἴπαμε γιὰ τὶς σχέσεις γονέων καὶ παιδιῶν μποροῦμε νὰ βγάλωμε τὸ ἑξῆς συμπέρασμα: ὅτι ὁ πιὸ ἀποτελεσματικὸς τρόπος ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν εἶναι ἐκεῖνος κατὰ τὸν ὁποῖο ἀσχολούμεθα περισσότερο μὲ τὴ δική μας συμπεριφορὰ παρὰ μὲ τὴν ἀγωγὴ τῶν παιδιῶν. Περισσότερο μὲ τὴ δική μας πειθαρχία γιὰ νὰ γίνωμε καλύτεροι.

γ) Σύγκρουση ἀπ' τὴν παρουσία πεθεροῦ ἢ πεθερᾶς στὴν οἰκογένεια.

Οἱ συγκρούσεις αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἀργίζουν ἀκόμη καὶ πρὶν οἱ νέοι παντρευτοῦν. Πολλοὶ νέοι καὶ νέες δὲν δέχονται ἐκεῖνον ἢ ἐκείνη ποὺ θὰ προτιμοῦσαν οἱ γονεῖς τους γι' αὐτούς. «Ὁ Γιάννης εἶναι ἀκόμη πολὺ νέος γιὰ νὰ παντρευτῆ». «Ἡ Ἀλίκη δὲν θὰ γίνη ποτὲ καλὴ νοικοκυρά». «Ὁ Γιῶργος ποτὲ δὲν θὰ μπορέση νὰ κάμη τὴ Δώρα εὐτυχισμένη». «Τί τῆς βρίσκει αὐτῆς τῆς κοπέλλας ὁ προκομμένος ὁ γυιός μας, δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω» κ.λ.π. Ἔτσι, ἀπὸ τὴν πρώτη κι' ὅλας ἡμέρα τοῦ γάμου οἱ νεόνυμφοι γίνονται ἀντικείμενο τῶν προκαταλήψεων καὶ ἴσως καὶ τῆς ἀντιπάθειας τῶν πεθερικῶν.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὰ πεθερικὰ πρέπει ν' ἀντιμετωπίσουν τὴν ἄδικη προκατάληψη τῶν νεονύμφων ἀπέναντί τους. «Ἀγαπῶ τὴ Δήμητρα· ἀλλὰ τὴ μητέρα της θὰ τὴν κρατήσω σὲ ἀπόσταση». «Παντρεύομαι τὴν Ἑλένη ἀλλὰ ὄχι καὶ τὴν οἰκογένειά της». «Δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ ἔχω δοσοληψίες μὲ τὴν οἰκογένεια τοῦ Παύλου· δὲν ἔχω καθόλου ὄρεξη ν' ἀφήσω τοὺς γονεῖς του νὰ ἔρχωνται καὶ νὰ μοῦ ἐπιβάλλουν τὴ θέλησή τους».

Ὅπως καταλαβαίνετε μὲ τέτοιες διαθέσεις κι' ἀπ' τὶς δυὸ πλευρὲς εἶναι δύσκολο, γιὰ νὰ μὴ ποῦμε ἀδύνατο, νὰ γεννηθῆ μιὰ πραγματικὴ ἀνυστερόβουλη φιλία ἀνάμεσα στοὺς νεονύμφους καὶ στὶς οἰκογένειές τους. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι σκόπιμο νὰ τὶς ἐξαφανίσωμε αὐτὲς τὶς διαθέσεις ἀπ' τὴν ἀρχή.

Ὁ σπουδαιότερος κανόνας ποὺ πρέπει νὰ τηροῦν οἱ οἰκογένειες τῶν γονέων εἶναι νὰ ἀφήσουν τὸ νεαρὸ ζευγάρι ἥσυχο. Μιὰ φιλικὴ ἐπίσκεψη, ἕνας εὐγενικὸς χαιρετισμός, μιὰ ἐνδεχόμενη προσφορὰ βοήθειας εἶναι ἀρκετά. Μετὰ ἀπ' αὐτὸ ἂς τοὺς ἀφήσουν ἥσυχους νὰ κάνουν τὰ σχέδιά τους, νὰ δημιουργήσουν μόνοι τους τὴν εὐτυχία τους. Καὶ ἂς εἶναι βέβαιοι οἱ γονεῖς, ὅτι, ὅταν οἱ νέοι ἔχουν τὴν ἀνάγκη τους θὰ πᾶνε οἱ ἴδιοι νὰ τοὺς βροῦν καὶ νὰ ζητήσουν τὴ βοήθειά τους. Ἂν ἐπιχειρήσουν ὅμως νὰ ἐπιβληθοῦν, τότε θὰ δημιουργήσουν μιὰ ἀτμόσφαιρα ποὺ δὲ θὰ εἶναι καθόλου εὐχάριστη οὔτε γι' αὐτοὺς οὔτε γιὰ τὰ παιδιά τους. Συνήθως ἡ ἐπέμβαση γίνεται μὲ τὴ δικαιολογία ὅτι οἱ νέοι δὲν εἶναι προετοιμασμένοι γιὰ τὸ κεφάλαιο αὐτὸ τῆς ζωῆς. Ἀλλά, εἶναι πολὺ ἀργὰ πιὰ γιὰ νὰ γίνη αὐτὴ ἡ ἐπέμβαση. Θὰ τὰ μάθουν αὐτά, ποὺ πρέπει νὰ μάθουν ἂν χρειασθῆ, ἀπὸ τὸ σχολειὸ τῆς ζωῆς.

Δὲν ἀμφιβάλλομε ὅτι ὑπάρχουν περιπτώσεις κατὰ τὶς ὁποῖες θὰ ἦταν ἴσως συμφερώτερο ἀπὸ οἰκονομικῆς πλευρᾶς, νὰ ζοῦν τὰ πεθερικὰ μαζὺ μὲ τὰ παντρεμένα παιδιά τους. Ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ συμπεριφέρωνται μὲ τὸν ἴδιο σεβασμό, μὲ τὴν ἴδια λεπτότητα καὶ διάκριση μὲ τὴν

όποία συμπεριφέρονται καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους συγγενεῖς.

Οἱ γονεῖς ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἐλέγχουν τὴ ζωὴ τῶν παντρεμένων παιδιῶν τους, καὶ ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν ἴδια προσοχὴ καὶ ὑπακοὴ ἀπὸ αὐτά, ἢ ποὺ δὲν ἐγκρίνουν τὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἢ τῆς συζύγου ἀποτελοῦν πολλὲς φορὲς μιὰ ἀπ' τὶς σοβαρώτερες ἀφορμὲς γιὰ τὴν ἀνώμαλη οἰκογενειακὴ ζωή. Πόσο ὅμως χρήσιμοι θὰ μποροῦσαν νὰ εἶναι οἱ γονεῖς στὴν οἰκογένεια τῶν παιδιῶν τους ἂν ἦσαν περισσότερο συνετοί! Γιατὶ εἶναι εὔκολο γιὰ τοὺς γονεῖς νὰ κάμουν θυσίες.

ε) Σύγκρουση ποὺ ὀφείλεται στὴν οἰκονομικὴ κατάσταση τῆς οἰκογένειας

Οἱ παράγοντες ποὺ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὸν ἄμεσο ἔλεγχο τῶν συζύγων καὶ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογένειας, μποροῦν νὰ ὁδηγήσουν σὲ συγκρούσεις ἢ ἀκόμη καὶ σὲ διάλυση. Δὲν ἀμφισβητοῦμε τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ οἰκονομικὴ κατάσταση εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν προσαρμογὴ τῆς οἰκογένειας. Οἱ οἰκονομικὲς μεταβολὲς εἴτε πρὸς τὰ ἄνω εἴτε πρὸς τα κάτω ἔχουν μεγάλη ἐπίδραση πάνω στὴν οἰκογενειακὴ ζωή. Φιλοδοξίες τῶν παιδιῶν, ποὺ παραμένουν ἀπραγματοποίητες λόγῳ τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, ὁδηγοῦν πολλὲς φορὲς σὲ ἀπογοήτευση καὶ σὲ οἰκογενειακὲς ταραχές. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπότομη βελτίωση τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως, σὲ ὡρισμένες περιπτώσεις, ἔχει δυσάρεστα ἀποτελέσματα. Μὲ τὴν οἰκονομικὴ ἄνοδο δημιουργοῦνται νέες φιλοδοξίες κοινωνικὲς καὶ ἀτομικὲς γιὰ τὶς ὁποῖες ἡ οἰκογένεια δὲν εἶναι φυσικὰ προετοιμασμένη.

Κυρίως ὅμως ἡ ἔλλειψη χρημάτων εἶναι αἰτία στενοχώριας καὶ πολλῶν ἄλλων δυσκολιῶν στὴν οἰκογένεια. Πολλὰ εἶναι τὰ ἀντρόγυνα ποὺ ἀπέτυχαν στὴν προσπάθειά τους νὰ διαχειρισθοῦν μὲ ἐπιτυχία τὸ μικρὸ εἰσόδημά τους.

Ὁ πατέρας ποὺ κερδίζει μὲ ἱδρῶτα τὸ ψωμί του ἔχει τὴν ἐντύπωση ὅτι τὰ ἔξοδα τῆς οἰκογένειας δὲν γίνονται μὲ ὥριμη σκέψη. Οἱ λογαριασμοὶ εἶναι πολλοὶ καὶ ἐξογκωμένοι καὶ ὁ φόβος ὅτι τὰ χρήματα δὲν θὰ ἐπαρκέσουν αὐξάνεται. Τὸ ἐνοίκιο, τὸ ἠλεκτρικό, ἡ θέρμανση, τὰ τρόφιμα κλπ. ἀποτελοῦν βασανιστικὲς σκέψεις γιὰ τὸν πατέρα. Πῶς νὰ εἶναι ἤρεμος καὶ γελαστὸς ὅταν πιέζεται ἀπὸ τόσα βάρη.

Πολλὰ πράγματα ποὺ ἡ σύζυγος τὰ θεωρεῖ ἀπαραίτητα ὁ σύζυγος τα θεωρεῖ περιττά. Φαντάζεται ὅτι πρέπει αὐτὴ νὰ κάνη μεγαλύτερη οἰκονομία καὶ νὰ περιορίζεται σὲ ὀλιγώτερα ἔξοδα. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ μητέρα καὶ σύζυγος ἀγωνίζεται καθημερινὰ νὰ ἑνώση τὰ δυὸ ἄκρα καὶ πολλὲς φορὲς στερεῖ τὸν ἑαυτό της ἀπὸ τὰ πιὸ ἀπαραίτητα πράγματα, καὶ κάπου - κάπου παίζει καὶ τὴ διπλωματία της.

Οἱ διαπληκτισμοὶ καὶ οἱ κατηγορίες ποὺ ἀκολουθοῦν μιὰ τέτοια κατάσταση ἔρχονται νὰ πλήξουν τὴν ἐμπιστοσύνη, τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ὁμόνοια μέσα στὸ σπίτι καὶ στὴ θέση τους νὰ ἐγκαταστήσουν τὸν ἐρεθισμό, τὴ μνησικακία ποὺ δηλητηριάζουν τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ σπιτιοῦ.

Πολλὰ καὶ ποικίλα εἶναι τὰ προβλήματα ποὺ προκύπτουν ἀπὸ μιὰ τέτοια κατάσταση.

Ἡ εὐτυχία ὅμως μιᾶς οἰκογένειας, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν καλὴ ὀργάνωση καὶ συνεργασία καὶ τὴ συνεννόηση ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν μελῶν της. Τὸ χρῆμα, αὐτὸ τὸ ὑλικὸ μέσο ποὺ μᾶς βοηθάει στὴν ἱκανοποίηση τῶν ἐπιθυμιῶν μας, πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖται κατὰ τρόπο ποὺ νὰ ἔχη κανονισθῆ ἀπὸ πρίν. Διαφορετικὰ θὰ καταντήση νὰ γίνη ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ καὶ γιὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ γιὰ τοὺς πλουσίους.

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΕ ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Ἂν οἱ γονεῖς ἐνδιαφέρωνται νὰ δοῦν τὰ παιδιά τους νὰ παίρνουν ἐνεργὸ μέρος στὴν κοινωνία μέσα στὴν ὁποία πρόκειται νὰ ζήσουν, πρέπει νὰ προσέξουν τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ζοῦν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι. Ὁ ρόλος ποὺ παίζουν οἱ γονεῖς σὰν μέλη μιᾶς κοινότητας ἐξασκεῖ τεράστια ἐπίδραση πάνω στὴν κοινωνικοποίηση τῶν παιδιῶν.

Εἶναι πιθανὸν οἱ γονεῖς νὰ κάνουν τὸ σφάλμα νὰ εἶναι πολὺ ἀνυπόμονοι στὸ νὰ δοῦν τὰ παιδιά τους νὰ κάμουν κάτι ἀξιόλογο. Αὐτὸ ὅμως ὁδηγεῖ πολλὲς φορὲς σὲ ἀνώμαλη ἐξέλιξη τῆς προσωπικότητας τῶν παιδιῶν. Σφάλμα ἐπίσης τῶν γονέων εἶναι καὶ ἡ ἀπεγνωσμένη προσπάθεια ποὺ καταβάλλουν γιὰ τὴ βελτίωση τῆς κοινωνικότητας τῶν παιδιῶν μὲ μέσα ποὺ δὲν ἐνδείκνυνται γιὰ τὴν κοινωνικὴ προσαρμογὴ τῶν παιδιῶν (πολυτελέστατα πάρτυ — πολυτελέστατα ἐνδύματα κλπ.).

Ὁ πιὸ κατάλληλος τρόπος ποὺ μποροῦν νὰ χρησιμοποιήσουν οἱ γονεῖς γιὰ νὰ ἀναπτύξουν τὸ κοινωνικὸ συναίσθημα τῶν παιδιῶν εἶναι νὰ δημιουργήσουν μιὰ φιλικὴ ἀτμόσφαιρα στὸ σπίτι. Μποροῦν οἱ γονεῖς νὰ μεταβάλλουν τὸ σπίτι τους σὲ ἕνα κέντρο παροχῆς πάρα πολλῶν εὐκαιριῶν γιὰ διάφορες δραστηριότητες τῶν παιδιῶν.

Μὲ τὸ νὰ συμπεριφέρωνται οἱ γονεῖς πρὸς τὰ παιδιά τους μὲ σεβασμὸ καὶ μὲ τὸ νὰ ἐνδιαφέρωνται ὁ ἕνας γιὰ τὶς δραστηριότητες τοῦ ἄλλου ἐνισχύουν τὴν κοινωνικὴ ἀνάπτυξη τῶν παιδιῶν. Ὁ πατέρας ποὺ δὲν μιλάει ποτὲ γιὰ τὶς ὑποθέσεις του στὸ σπίτι δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζητάει ἀπ᾽ τὰ παιδιά του νὰ μιλήσουν γιὰ τὶς δικές τους ὑποθέσεις.

Πρέπει οἱ γονεῖς νὰ καταβάλουν προσπάθεια νὰ γνωρίσουν κάτι ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ γιατὶ τότε ἀναπτύσσουν περισσότερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ τί κάνουν τὰ παιδιά τους. Τότε ἀντὶ νὰ ἐνοχλοῦνται ὅταν βλέπουν τὸ παιδί τους νὰ ἀσχολεῖται μὲ τοὺς κινηματογραφικοὺς ἀστέρες τοῦ Χόλλυγουντ, θὰ φροντίσουν νὰ δημιουργήσουν γι᾽ αὐτὸ τὸ κατάλληλο περιβάλλον γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν πραγματικῶν του ἱκανοτήτων. Ἐπίσης ὅταν γνωρίζουν οἱ γονεῖς τὶς διαφορὲς ποὺ παρουσιάζουν τὰ παιδιὰ στὶς διάφορες ἡλικίες βοηθοῦνται καὶ στὴν κατανόηση τῶν διαφορῶν κοινωνικῆς ὡριμότητας μεταξὺ τῶν ἀγοριῶν καὶ τῶν κοριτσιῶν.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ βασικὰ κοινωνικὰ ἰδανικὰ βλαστάνουν στὴν οἰκογένεια. Οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἀδελφὲς διδάσκονται τὴν ἀδελφοσύνη, τὴν ἀλληλοβοήθεια καὶ τὴν εὐθύνη ἀπὸ τὰς ἐπαφάς τους μέσα στὴν οἰκογένεια. Ἡ συγκέντρωση τῆς προσοχῆς τους στὶς ἀνάγκες τῶν ἄλλων περισσότερο παρὰ στὶς ἐγωϊστικές τους ἐπιθυμίες, ἔχει τεράστια ἐπίδραση πάνω στὶς μελλοντικὲς ἀνθρώπινες σχέσεις, γιατὶ χωρὶς τὴν προθυμία αὐτὴ γιὰ αὐτοθυσία χάριν τῶν ἄλλων, πολλὲς σοβαρὲς κρίσεις τοῦ πολιτισμοῦ δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἀντιμετωπισθοῦν ἀποτελεσματικά. Ἡ συμβολὴ τῆς οἰκογένειας στὴν ἀνάπτυξη τέτοιων κοινωνικῶν ἰδεωδῶν ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὸν πολιτισμό.

Ο ΙΔΕΩΔΗΣ ΓΟΝΕΥΣ

Καὶ τώρα ποιὰ εἶναι ἐκεῖνα τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ ποὺ πρέπει

νὰ ἔχη ὑπ᾿ ὄψι του κάθε γονηὸς γιὰ νὰ ἐκπληρώση ἱκανοποιητικὰ τὸ ρόλο του. Ποιὸς δηλ. εἶναι ὁ ἰδεώδης γονηός.

Γενικὰ θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι ἐκεῖνος ποὺ βιολογικὰ καὶ φυσιολογικὰ εἶναι ὑγιής: κοινωνικά, ἠθικά, αἰσθηματικὰ καὶ πνευματικὰ καλὰ προσανατολισμένος καὶ προσηρμοσμένος, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι ἔχει καλλιεργήσει τὴν αὐτοπειθαργία, ἡ δὲ προσωπικότητά του εἶναι ὁλοκληρωμένη, ἀπαρτιωμένη, ἔτσι ὥστε πάντοτε νὰ καταβάλη προσπάθεια νὰ ἀποβῆ καλύτερο ἄτομο, καλύτερος ἢ καλύτερη σύζυγος καὶ καλύτερος γονηός.

Εἰδικώτερα ὁ ἰδεώδης γονηὸς εἶναι πρόσωπο φιλικό. Εἶναι πρόθυμος νὰ ἐργασθῆ γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ συνεργαζόμενος μὲ τοὺς ἄλλους. Κοινωνικὰ εἶναι ὥριμος. Ἠθικὲς ἀξίες κινοῦν καὶ κατευθύνουν τὶς ἐνέργειές του. Κατανοεῖ καὶ ἐκτιμᾶ τὶς θεμελιώδεις ἀρχὲς ποὺ ἔχουν δημιουργηθῆ μὲ τὴν πεῖρα τῶν αἰώνων καὶ ποὺ ἐλέγχουν καὶ κατευθύνουν τὶς πράξεις τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι ἐκεῖνος ποὺ γνωρίζει ὅτι ἡ γνώση εἶναι ἄχρηστη ἂν δὲν χρησιμοποιεῖται στὴν καθημερινὴ ζωή.

Ὁ ἰδεώδης γονηὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀναγνωρίζει τὴ μεγάλη σημασία ποὺ ἔχουν οἱ ἠθικοὶ σκοποὶ τοὺς ὁποίους ἐπιδιώκει καὶ ἰδιαίτερα ἐκεῖνος ποὺ περιλαμβάνει καὶ τὴν ἀνάπτυξη καὶ ἐξέλιξη τῶν παιδιῶν του.

Ὁ ἰδεώδης γονηὸς ἔχει μιὰ πνευματικὴ ἀντίληψη τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς. Μόνο ἔτσι μπορεῖ ὁ γονηὸς νὰ ἐπιτύχη μιὰ ἁρμονία μὲ τὸν κόσμο ποὺ τὸν περιβάλλει καὶ μιὰ ἐσωτερικὴ εὐτυχία γιὰ τὴν ὁποία μᾶς ἔχουν μιλήσει οἱ φιλόσοφοι.

Ὁ ἰδεώδης γονηὸς ἐξ ἄλλου εἶναι ἐκεῖνος ποὺ χαίρεται τὴν παρουσία τῶν παιδιῶν του καὶ ποὺ χρησιμοποιεῖ καλὲς μεθόδους γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς προσωπικότητάς των. Ἡ πειθαργία, τὴν ὁποία αὐτὸς χρησιμοποιεῖ εἶναι λογικὴ καὶ σκόπιμη καὶ ἀποβλέπει στὴν ἀνάπτυξη ἀπὸ τὰ παιδιὰ τοῦ αὐτοελέγχου καὶ τῆς αὐτοπειθαργίας. Ἀναγνωρίζει ἐπίσης ὅτι πρέπει νὰ ἔχη τεράστια ὑπομονὴ ἰδίως στὸν τομέα τῆς ἀνατροφῆς καὶ γενικὰ τῆς μορφώσεως τῶν παιδιῶν του.

Ὁ ἰδεώδης γονηὸς προσπαθεῖ νὰ βελτιώση τὸν ἑαυτό του στὸν τομέα τῶν σχέσεών του μὲ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογένειας καὶ νὰ προβλέπη γιὰ τὰ παιδιά του καλύτερη ψυχολογικὴ μέριμνα καὶ φροντίδα.

Τέλος ὁ ἰδεώδης γονηὸς ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ ἐργασία του καὶ οἱ εὐθύνες του ὡς γονέως δὲν τελειώνουν, ἐφ᾿ ὅσον τὰ παιδιὰ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι παιδιά.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἡ οἰκογένεια εἶναι ὁ τόπος ποὺ ἀξιολογοῦνται οἱ στάσεις καὶ οἱ σχέσεις ποὺ ἀναπτύσσομε μὲ τοὺς συνανθρώπους μας. Στὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν συζύγων ἢ σ᾿ ἐκεῖνες μεταξὺ παιδιῶν καὶ γονέων, συναντᾶμε τὶς δυσκολίες ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν κοινωνικὴ ζωὴ τῆς ἐποχῆς μας. Εἶναι ἡ οἰκογένεια ὁ τόπος ὅπου μαθαίνομε ἢ πρέπει νὰ μαθαίνωμε τὴ δυναμικὴ ποὺ βρίσκομε ἀνάμεσα ἀνάμεσα στὶς σχέσεις τῶν ἀτόμων. Εἶναι ὁ τόπος ὅπου διδασκόμεθα τὶς μεθόδους συνεργασίας. Ὅ,τι μαθαίνομε στὴν οἰκογένεια μᾶς βοηθάει ἢ μᾶς παρεμποδίζει στὴ συνεργασία μὲ τοὺς ἄλλους συνανθρώπους μας. Στὴν οἰκογένεια σχηματίζομε τὴν ἔννοια τῆς κοινωνίας ποὺ στέκει συνήθως μαζί μας μέχρι τέλους τῆς ζωῆς μας.

Πίσω ἀπὸ τὴν ποικιλία καὶ τὴν πολλαπλότητα τῶν συγκρούσεων, τῶν διαταραχῶν, τῶν ἀνταγωνιστικῶν διαθέσεων, μέσα στὴ σύγχρονη οἰκογένεια κρύβεται ἡ μεγάλη προσπάθεια ποὺ καταβάλλει ὁ καθένας νὰ μὴ περάση σὲ μιὰ κατώτερη, μειονεκτικὴ θέση, καθὼς καὶ ἡ ἄγνοια στὸ πῶς θὰ ἀντιμετωπισθοῦν αὐτὲς οἱ συγκρούσεις ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχουν κερδισμένοι ἢ χαμένοι. Ἡ σύγχρονη οἰκογένεια ἀντανακλᾶ τὴν τραγικὴ σύγχυση μιᾶς γενηᾶς ποὺ εἶναι ἀπόρροια τῶν αὐταρχικῶν μεθόδων καὶ ποὺ βρίσκονται ἀντιμέτωποι πρὸς τὸ ἔργο τῆς υἱοθέτησης νέων δημοκρατικῶν μεθόδων, ποὺ εἶναι ἔργο τοῦ καθενός μας.

Πίσω ἀπὸ κάθε σύγκρουση ὑπάρχει μιὰ διατάραξη τῆς ἁρμονικῆς σχέσης μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας. Πολλοί, ἀντὶ νὰ προσπαθήσουν νὰ βελτιώσουν τὶς σχέσεις των, σκέπτονται πῶς νὰ λύσουν τὴ σύγκρουση καὶ ἑπομένως αὐξάνουν τὴν ἀνωμαλία στὶς σχέσεις. Καμμιὰ λύση δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῆ στὴ σύγκρουση ἂν δὲν καταβληθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ εἰλικρινὴς προσπάθεια γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς φιλικῆς ἀτμόσφαιρας. Οἱ δὲ συζητήσεις ποὺ ἀκολουθοῦν ἀμέσως μετὰ ἀπὸ ἕνα καυγᾶ εἶναι σχεδὸν καταδικασμένες σὲ ἀποτυχία, γιατὶ ὁ καθένας θὰ χρησιμοποιήση τὴ νοημοσύνη του ὄχι γιὰ νὰ βρῆ μιὰ λύση, ἀλλὰ γιὰ νὰ διατηρήση τὴν ὑπόθεση ὅτι αὐτὸς ἔχει δίκηο.

Ὅταν ἔρθη ἡ εὐκαιρία γιὰ συζήτηση, ὅταν δηλαδὴ καὶ τὰ δύο μέρη αἰσθάνονται ἕτοιμα, μέσα σὲ μιὰ φιλικὴ ἀτμόσφαιρα, νὰ συζητήσουν, τότε εἶναι ἀπαραίτητο καὶ ἀρκετὰ μεγάλης σπουδαιότητας, ὄχι μόνον νὰ παρουσιάζη ὁ ἕνας τὶς ἀπόψεις του στὸν ἄλλο, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκφράζη τὴν ἐπιθυμία νὰ ἀκούση, ἔτσι ὥστε νὰ καταλάβη πῶς σκέπτεται καὶ πῶς αἰσθάνεται ὁ ἄλλος. Ἔτσι, ἂν βρεθῆ μιὰ λύση ἱκανοποιητικὴ στὴ σύγκρουση, αὐτὸ θὰ ἀναγνωρισθῆ σὰν ἔργο καὶ τῶν δυὸ ὄχι μόνον τοῦ ἑνός. Κάθε σύγκρουση, ἐπηρεάζει ὅμοια καὶ τὰ δυὸ μέρη, καὶ ἑπομένως καὶ τὰ δυὸ μέρη ἐνδιαφέρονται ἐξ ἴσου νὰ βροῦν μιὰ λύση. Διαφορετικὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βρεθῆ λύση. Σὲ ὁποιοδήποτε τομέα καὶ ἂν ἀναφέρεται τὸ πρόβλημα, εἶναι κοινὸ καὶ σὰν τέτοιο πρέπει νὰ θεωρῆται. Καὶ ἂς ἔχωμε ὑπ' ὄψει μας ὅτι κανένα πρόβλημα δὲν εἶναι τόσο δύσκολο ὅταν ἀναγνωρίζεται σὰν κοινὸ πρόβλημα.

Καὶ κάτι ἄλλο. Τὸ νὰ σκεπτόμαστε πάντοτε τί πρέπει τὸ ἄλλο πρόσωπο νὰ κάμη, δὲν ὁδηγεῖ σὲ καμμιὰ λύση. Μόνο ἂν ἀρχίζωμε ἀπὸ τὸ τί μποροῦμε καὶ οἱ δυὸ νὰ κάνωμε σὲ μιὰ δεδομένη κατάσταση, ἀνοίγομε τὸ δρόμο γιὰ τὴν ὀρθὴ ἀντιμετώπισή της. Μ' αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις, ὑπάρχουν πάντα ἐλπίδες βελτίωσης ἀκόμη καὶ στὶς πιὸ δύσκολες καταστάσεις.

Ὑπάρχουν ὅμως περιπτώσεις, ἴσως λίγες, κατὰ τὶς ὁποῖες δὲν ξέρομε τί νὰ κάνωμε. Σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις οἱ γονεῖς, εἴτε πρέπει νὰ βρίσκουν χρόνο νὰ παρακολουθοῦν ἕνα σχολειό «γιὰ γονεῖς», ποὺ ὑπάρχουν, εὐτυχῶς, καὶ στὴ χώρα μας, ἢ νὰ διαβάζουν κανένα σχετικὸ βιβλιαράκι. Καὶ κάτι ἄλλο: μιὰ γρήγορη σκέψη μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήση σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις. Αὐτὴ ποὺ μᾶς λέει νὰ ἀποφεύγωμε νὰ κάνωμε ἐκεῖνο ποὺ δὲν πρέπει νὰ κάνωμε. Καὶ αὐτὸ ποὺ δὲν πρέπει νὰ κάνωμε, εἶναι κάθε τι ποὺ θὰ χειροτέρευε τὶς σχέσεις μας ἢ θὰ ταπείνωνε καὶ θὰ δημιουργοῦσε ἀπογοήτευση στὸν ἀντίπαλό μας. Ἔτσι, ἴσως παραμερίσωμε τὴν πίεση καὶ τὸ συναισθηματικὸ μπλοκάρισμα ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ τοῦ δώσωμε τὴν εὐκαιρία νὰ σκεφθῆ τί πρέπει νὰ κάμη γιὰ νὰ βοηθήση τὴν

κατάσταση. Καί, θὰ ἔλεγε κανείς, ὅταν πρόκειται γιὰ προβλήματα μεταξὺ τῶν συζύγων μποροῦμε νὰ ἀκολουθήσωμε τὶς παραπάνω ἀρχές. Τί θὰ κάνωμε ὅμως προκειμένου γιὰ τὶς σχέσεις μεταξὺ γονέων καὶ παιδιῶν; Ἐκεῖ πιά, σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη πολλῶν γονέων, πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῆ ἡ ἄμεση δράση. Ἀλλὰ δὲν πᾶμε πολὺ μακρυὰ μὲ τὴν «ἄμεση δράση».

Πράγματι, οἱ σχέσεις μας γενικὰ μὲ τὰ παιδιὰ ἔχουν ἀνάγκη ἀναθεώρησης καὶ βελτίωσης. Ἡ ἀγάπη μόνη, ὅσο καὶ νὰ εἶναι ἀπαραίτητη, δὲν εἶναι ἀρκετή. Ἡ ἀγάπη δὲν ἐξασφαλίζει πάντοτε καὶ τὸ σεβασμό. Εἶναι κάτι ποὺ παρεξηγοῦν πολλοὶ μὲ τὸ νὰ πιστεύουν ὅτι ἡ ἀγάπη μόνη δίδει στὸ παιδὶ ἀσφάλεια. Ἀσφάλεια θὰ πῆ πίστη στὸ δυναμικὸ τοῦ καθενὸς καὶ ἡ ἀγάπη δὲν προπαρασκευάζει πάντοτε τὰ παιδιὰ μὲ τέτοιου εἴδους ἐμπειρίες. Πρέπει νὰ μάθωμε νὰ μεταχειριζόμαστε τὰ παιδιὰ μὲ σεβασμό, πρᾶγμα ποὺ ἀποτελεῖ βασικὴ προϋπόθεση γιὰ καλὲς ἀνθρώπινες σχέσεις. Τὴν ἔκφραση τοῦ σεβασμοῦ αὐτοῦ τὴ βρίσκομε καὶ στὰ λόγια καὶ στὰ ἔργα στὸν τόνο τῆς φωνῆς, στὴν ἐπιθυμία μας νὰ ἀκούσωμε τὴ γνώμη τους, στὸ σεβασμὸ τῶν αἰσθημάτων τους καὶ τῶν σκοπῶν τους, ἀκόμη καὶ ὅταν δὲν συμφωνοῦμε μαζί τους.

Σεβασμὸς πρὸς τὰ παιδιὰ σημαίνει νὰ εἴμεθα καλοὶ φίλοι, ὄχι νὰ ζητᾶμε τὴ φιλία καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη, ἀλλὰ νὰ τὴν κερδίζωμε. Καὶ δὲν κερδίζεται ἡ φιλία τῶν παιδιῶν μὲ τὸ νὰ τὰ ταπεινώνωμε ἢ μὲ τὸ νὰ ὑποχωροῦμε στὶς ἰδιοτροπίες τους, ἀλλὰ μέσα σὲ μιὰ πραγματικὴ φιλικὴ ἀτμόσφαιρα. Παράλληλα μὲ τὴ φιλικὴ ἀτμόσφαιρα, οἱ γονεῖς πρέπει νὰ ἐνθαρρύνουν τὰ παιδιὰ στὴ ζωή τους, γιατὶ ἡ ἐνθάρρυνση εἶναι γιὰ τὰ παιδιὰ ὅ,τι καὶ τὸ νερὸ γιὰ τὸ φυτό.

Ἂς ἔχωμε ὑπ' ὄψει μας ὅτι ἡ ἐξέταση τῶν θεσμῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων σπουδαία θέση κατέχει ἡ οἰκογένεια, ἀποτελεῖ τὴ βάση τῆς μελέτης τοῦ δράματος τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Κάθε θεσμός, καὶ ἑπομένως καὶ ἡ οἰκογένεια, περιλαμβάνει μιὰ πλοκὴ στὸ ἀνθρώπινο αὐτὸ δρᾶμα, καὶ ἡ ἀναμενόμενη συμπεριφορὰ κάθε ἀτόμου ἀποτελεῖ τὸ ρόλο του. Ἡ προσεκτικὴ μελέτη αὐτῶν τῶν πλοκῶν καὶ τῶν ρόλων μᾶς βοηθάει στὴν κατανόηση τῆς φύσεως ἑνὸς πολιτισμοῦ, καθὼς καὶ τῶν προβλημάτων τῶν ἀτόμων ποὺ ζοῦν σ' αὐτόν. Ἡ μελέτη αὐτὴ βοηθάει στὴ διατύπωση ὑποδείξεων γιὰ τὴ βελτίωση τῶν θεσμῶν.

Ἡ οἰκογένεια σὰν θεσμὸς ἀποτελεῖ σχετικὰ μόνιμο πρότυπο κοινωνικῶν σχέσεων, ποὺ ἔχει σὰ σκοπὸ τὴν ἱκανοποίηση βασικῶν ἀνθρώπινων ἀναγκῶν. Διατηρεῖται δὲ γιὰ πολὺ χρονικὸ διάστημα χωρὶς μεταβολές. Ὅταν οἱ μεταβολὲς αὐτὲς ἐπισυμβαίνουν, τὰ ἄτομα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γενηᾶς σπάνια μποροῦν νὰ τὶς ἀντιληφθοῦν λόγω τῆς βραδύτητας μὲ τὴν ὁποία λαμβάνουν χώραν.

Ἂς σταματήσωμε κι' ἐμεῖς μπροστὰ στὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει σήμερα ἡ Ἑλληνικὴ οἰκογένεια, ἂς προσπαθήσωμε νὰ ἀντιληφθοῦμε τὶς μεταβολὲς ποὺ γίνονται μέσα σ' αὐτὴ γιὰ τὴν ὀρθὴ ἀντιμετώπισή τους. Γιατὶ ἀπ' τὴ διατήρηση τῆς ὑγιεινῆς σύνθεσης τῆς οἰκογένειας ἐξαρτᾶται αὐτὴ ἡ ὑπόσταση τοῦ ἔθνους. Ἂς μὴ ἀπογοητευόμαστε ἀπ' τὴ σύγχυση, τὸ ἄγχος, τὴν ἐνοχὴ ποὺ ἐπικρατοῦν σήμερα ἀνάμεσά μας. Ἂς μὴ ξεχνᾶμε αὐτὸ ποὺ οἱ μεγάλοι φιλόσοφοι καὶ οἱ ποιηταὶ ἔχουν τονίσει, ὅτι δηλαδὴ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ὁ κίνδυνος ἀναβλασταίνει ἡ σωτηρία, ἢ ἐκεῖνο τῆς Γραφῆς: ὅπου ἐπλήθυνεν ἡ ἁμαρτία, ἐπερίσσευσεν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

Έφέτος

ΤΥΧΕΡΟΙ
ΤΟΥ
ΛΑΧΕΙΟΥ
ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ
ΘΑ ΓΙΝΟΥΝ
ΜΕΤΟΧΟΙ
ΜΕΓΑΛΩΝ
ΕΤΑΙΡΙΩΝ

Κερδίζοντας
Εκτος από τις
2 Πολυκατοικίες
σπίτια • αυτοκίνητα • μετρητά

και ΜΕΤΟΧΕΣ
ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ
"Α.Ε. ΤΣΙΜΕΝΤΑ ΗΡΑΚΛΗΣ"
"Α.Ε. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΒΑΜΒΑΚΟΣ
ΠΕΙΡΑΙΚΗ - ΠΑΤΡΑΙΚΗ"

ΟΙ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΕΣ ΣΕΙΡΕΣ 1-15 ΕΧΟΥΝ ΞΕΧΩΡΙΣΤΑ ΚΕΡΔΗ

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ
ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

